

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง สภาพ ปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาปฐมวัยของ
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด
ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการศึกษา
3. การจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบล

ในจังหวัดสกลนคร

4. บริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดสกลนคร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย มีเนื้อหา
ประกอบด้วย ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย ความสำคัญของการจัดการศึกษา
ปฐมวัย จุดมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัย รูปแบบของการจัดการศึกษาปฐมวัย หลักสูตร
การศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี หลักการ จุดหมาย คุณลักษณะตามวัย
ระยะเวลาเรียน สาระการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ และการประเมินพัฒนาการ ซึ่งมี
รายละเอียด ดังนี้

1. ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

นักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษาได้ให้ความหมายของการจัด
การศึกษาปฐมวัยไว้อย่างหลากหลาย เช่น นันทิยา รักติประจิด (2548, หน้า 10) ได้ให้
ความหมายการศึกษาปฐมวัยว่า หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กแรกเกิดถึง 6 ปี
โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ

จัดการศึกษาปฐมวัยต้องมีความรู้ ความเข้าใจ การเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยอย่างถูกต้อง เพื่อให้การจัดการศึกษาปฐมวัยมีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการศึกษาปฐมวัยไว้ว่า เป็นการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งสนับสนุนเด็กทุกประเภทและเน้นการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้และศูนย์ประสานงานให้บริการทางวิชาการเป็นแหล่ง ศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาการศึกษาปฐมวัย ให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม

สมบัติ สิงห์คำ (2550, หน้า 56) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาเด็กปฐมวัย หมายถึง การให้การศึกษากับเด็กวัยเริ่มต้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาการในทุกด้าน ได้แก่ ด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจและด้านสังคม ดังนั้นการคิดในวัยนี้จึงมีความสำคัญและเป็นพื้นฐานของการพัฒนาบุคคลให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ

อรพรรณ รัตนวงศ์ (2551, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การศึกษาของเด็กที่อยู่ในวัยก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา คือ เด็กที่มีอายุระหว่าง 0 – 6 ปี เป็นวัยของการวางรากฐานทางการศึกษาให้แก่เด็กในระยะเริ่มต้น ซึ่งถือว่าสำคัญมาก เพราะถ้าหากว่าวางรากฐานให้แก่เด็กได้ดำเนินงานโดยมีเจตคติที่ถูกต้อง มีนิสัยที่ดีตามความสามารถและความเหมาะสมกับวัยของเด็กก็จะทำให้เด็กเกิดการพัฒนาไปได้อย่างเต็มที่ทุกด้าน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาให้กับเด็กเล็กที่มีอายุไม่เกิน 6 ปี เป็นการเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้านให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีการพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ รวมถึงการเข้าสู่สังคมที่กว้างขึ้น

2. ความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี เป็นระยะที่เด็กเกิดการเรียนรู้มากที่สุดในชีวิตและเริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว สนใจ อยากรู้อยากเห็น มีการเลียนแบบผู้ใหญ่สิ่งที่เด็กเรียนรู้เหล่านี้ มีอิทธิพลต่อชีวิตในอนาคตของเด็กเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Freud (1951, p.15) เชื่อว่า ประสบการณ์ในวัยเด็กจะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ ช่วงอายุที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างยิ่ง คือ ช่วงอายุในเด็กปฐมวัยหากเด็ก ไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอในขั้นใดจะเกิดการชะงัก (fixation) และมีผลให้เกิดพฤติกรรม

ถดถอย (Regression) เกิดความคับข้องใจมีปัญหาต่อการพัฒนาของเด็ก ส่วนทัศนะของ Erikson (1963, unpagged) ได้ให้ความเห็นว่าวัย 3 – 6 ปี เป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ต่อ สิ่งแวดล้อมรอบตัวหากสภาพแวดล้อมที่เด็กประสบอยู่ ช่วยสร้างเสริมให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดี เด็กจะเกิดความเชื่อมั่นมีความคิดริเริ่ม ถ้าสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสมเด็กก็จะเกิดความคับข้องใจมองโลกในแง่ร้าย และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ในด้านพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยจะพัฒนาถึงร้อยละ 50 เมื่ออายุ 40 ปี โดยไม่ใช้วิธีบังคับและจะเจริญถึงร้อยละ 80 เมื่ออายุ 8 ปี ส่วนอีกร้อยละ 20 จะพัฒนาในช่วงอายุตั้งแต่ 8 ปีขึ้นไป ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสติปัญญาของเด็กวันนี้มีการพัฒนาในอัตราที่สูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 5 อ้างถึงใน อรพรรณ รัตนวงศ์, 2551, หน้า 10) ขณะที่ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549, หน้า 19) ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับความสำคัญในการจัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยว่าเป็นการศึกษาที่มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์อยู่ร่วมในสังคมอย่างปกติสุขให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพัชรี ชุ่มสวัสดิ์ (2551, หน้า 7 – 8) ได้ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาให้กับเด็กในระดับปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตที่จะสามารถเรียนรู้และสร้างพัฒนาการทุกด้านของตนเองให้ครบถ้วนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อพร้อมที่จะรับกับประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่แทรกซ้อนเข้ามาในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นถ้าเด็กคนใดที่ไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องและเหมาะสมในวัยนี้ย่อมส่งผลทำให้การเรียนรู้ในระยะต่อไปไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยให้กับเด็กอายุ 3 – 6 ปี มีความสำคัญต่อการวางรากฐานของชีวิตเด็กต้องได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างต่อเนื่อง หากเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม เด็กจะสามารถพัฒนาพร้อมที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต

3. จุดมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัย

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัย เช่น สมบัติ สิงห์คำ (2550, หน้า 27) ให้กล่าวถึง หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ว่า หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้น โรงเรียนจะต้องจัดโรงเรียนให้เหมาะสมกับปรัชญา วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการจัดการศึกษา ดังนี้ 1) มุ่งเน้นให้ครูพัฒนานักเรียน ช่วยเหลือนักเรียน

ให้เจริญเติบโตทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย 2) มีการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็กในทุกด้าน 3) มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน 4) มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลาย จัดประสบการณ์และกิจกรรมที่ส่งเสริม พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก 5) ครูจะต้องเป็นผู้ให้การสนับสนุน และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก 6) ครูจะต้องสังเกตและประเมินการสอนของคนและ 7) พัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก มีความสัมพันธ์กับครอบครัวของเด็ก ผู้ปกครองจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก อรรถพรณ รัตนวงศ์ (2551, หน้า 13) ให้ความหมายไว้ว่า หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างรอบด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัยและตามความสามารถของแต่ละบุคคลทั้งยังให้ครอบครัวชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

กฤติมา ไทยหนุ่ม (2553, หน้า 9) ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาปฐมวัยจะต้องจัดให้ครอบคลุมเด็กทุกประเภท โดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย พัฒนาเด็กโดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่เหมาะสมกับวัย จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก ขณะที่เบญจพร อัครนิจ (2555, หน้า 44 - 45) ได้กล่าวถึง การพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้นจะต้องเป็นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผลต่อคุณภาพการสอนของบุคลากรทางการศึกษา มีผลต่อคุณภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นให้ผู้ปกครองของเด็กเล็กว่าสถานศึกษาจะสามารถบริหารจัดการทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางการจัดการศึกษาท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพนั้นจะต้องประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะในเรื่องของการดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษานั้นจะต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการเรียนการสอนและควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่สำคัญ คือ จะต้องมีการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการศึกษานั้นควรมีงบประมาณ

บุคลากร เครื่องมืออุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างพอเพียง มีมาตรฐานในการบริหารงาน มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีการติดต่อประสานงานอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพและที่สำคัญ คือ ต้องส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการเรียนของเด็กต่อไป จากหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยดังกล่าวมาในข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยต้องจัดให้เหมาะสมกับความแตกต่างของเด็กแต่ละคน รวมถึงให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เด็กได้อาศัยอยู่ โดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดู ปกป้องพฤติกรรมที่ส่งผลดีกับตัวเด็กเองโดยผ่านการเรียนรู้ ผสมกับการเล่น การทำกิจกรรม เพื่อการนำไปสู่พัฒนาการที่เป็นลำดับขั้นตอนอย่างมีคุณภาพ

4. รูปแบบของการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยนั้นมีการจัดได้หลากหลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งได้มีนักการศึกษาให้ความเห็นในการจัดรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

สมบัติ สิงห์คำ (2550, หน้า 31) ได้กล่าวถึง รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยว่าควรมีรูปแบบ ดังนี้

1. โรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery School) จัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 2 - 4 ปี
2. โรงเรียนอนุบาล (kindergarten) จัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 3 - 7 ปี
3. โรงเรียนสำหรับเด็กก่อนวัยเข้าเรียน (Pre schools) เป็นการจัดการศึกษาเน้นพัฒนาการ ด้านอารมณ์เด็กและเสริมสร้างกิจกรรมเฉพาะด้านเน้นกิจกรรมการเล่น เป็นการเตรียมความพร้อม สำหรับการเรียนในระดับประถมศึกษา
4. ศูนย์เด็กเล็ก (Child Care Center) คือ ศูนย์ที่ให้บริหารเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 4 ปี เป็นการช่วยเหลือพ่อแม่ที่ออกไปทำงานนอกบ้าน
5. บ้านรับเลี้ยงเด็ก (Family Day Care Homes) คือ ศูนย์รับเลี้ยงเด็กที่จัดขึ้นที่บ้าน
6. โครงการเฮดสตาร์ท (Head Start) เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากจนหรือมีรายได้น้อย เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาได้เท่าเทียมกับเด็กอื่น ๆ

7. โรงเรียนสำหรับเด็กป่วย (Hospital School) เป็นการจัดการศึกษาในรูปของโรงเรียนในโรงพยาบาลบริการเด็กที่ป่วย ผู้สอนจะเป็นครูหรือพยาบาล

8. โรงเรียนอนุบาลสาธิต ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนอนุบาลที่เปิดในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย จัดขึ้นเพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเป็นไปตามความต้องการของสถาบันนั้น ๆ

พรชัย พรสวรรค์ (2551) ได้ให้ความเห็นว่ารूपแบบการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยใน 10 ปี ข้างหน้า ควรเป็นดังนี้ 1) ควรได้เรียนรู้จากตัวอย่างบุคคลที่ดี และสะสมประสบการณ์ที่สร้างสรรค์ให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดี 2) เด็กควรได้เรียนรู้และยอมรับความจริงของตนเองและสังคมแวดล้อมที่เกิดขึ้น ซึ่งเด็กจะเรียนรู้อย่างมีเหตุผล ได้กล่าวถึง การจัดรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย การเรียนรู้จากตัวอย่างบุคคลที่ดีและสะสมประสบการณ์ที่สร้างสรรค์ให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดี และให้เด็กควรได้เรียนรู้และยอมรับความจริงของตนเองและสังคมแวดล้อมที่เกิดขึ้นซึ่งเด็กจะเรียนรู้อย่างมีเหตุผล

อรพรรณ รัตนวงศ์ (2551, หน้า 13) กล่าวว่าไว้ว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กตั้งแต่แรกเกิด ถึง 8 ขวบ ยกเว้นบางประเทศ เช่น ประเทศไทยอายุ 0 – 6 ปี ที่กำหนดขึ้นที่บ้าน ศูนย์บริการหรือโรงเรียนก็ได้ โดยรูปแบบของการจัดนี้ จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ จัดที่บ้าน (Home – Based Programs) หมายถึง การจัดการดูแลที่ทำขึ้นที่บ้านกับอีกลักษณะหนึ่ง คือ จัดสถานบริการ (Center – Based Programs) เป็นบริการเด็กกลุ่มใหญ่ ซึ่งในการจัดบริการจำแนกตามอายุได้ 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเด็กทารก (อายุ 2 ขวบแรก) 2) กลุ่มเด็กเล็ก (อายุ 2 – 4 ขวบ) และ 3) กลุ่มเด็กอนุบาลและประถมต้น (อายุ 5 – 8 ขวบ) ด้วยลักษณะความแตกต่างของกลุ่มเด็ก ทำให้สถานบริการและโรงเรียนมีความแตกต่างกัน เพื่อให้สอดคล้องกับ 8 ขวบแรก ที่มีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแต่ละขวบปี มีความแตกต่างและก้าวหน้าของพัฒนาการที่ต่างกันมาก ด้วยเหตุนี้ทำให้การดูแล การเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แต่ละวัยต่างกัน เป็นเหตุให้มีรูปแบบของการจัดสถานบริการแตกต่างตามวัยของเด็ก ซึ่งอาจจำแนกเป็นกลุ่มได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สถานะที่รับดูแลและเลี้ยงเด็กเล็ก (Nursery) เป็นบริการการดูแลเด็กจำแนกได้เป็น ลักษณะดังนี้

1. ศูนย์ดูแลเด็ก (Child Care Centers) เป็นสถานที่รับดูแลเด็ก เพื่อการช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของ พ่อ แม่ ที่ต้องทำงานกลางวัน โดยศูนย์จะเน้นการเลี้ยงดูดูแลเด็กมากกว่าการให้การศึกษา วัยของเด็กที่รับการดูแลอาจเริ่มตั้งแต่วัยทารกเป็นต้นไป หรือรับเฉพาะเด็กเล็ก บริการอาจจัดให้เฉพาะกลางวัน เรียกว่าศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน (Day – Care Center) หรือตลอด 24 ชั่วโมง

2. บ้านรับเลี้ยงเด็ก (Family Day Care) เป็นครอบครัวที่เปิดบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ รับเด็กประมาณ 7 – 12 คน อาจเป็นลูกญาติ ลูกเพื่อน ลูกเพื่อนบ้าน โดยเลี้ยงควบคู่กับลูกตนเอง การดูแลให้การกินอยู่ตามปกติสบาย ๆ การรับดูแลอาจดูแลทั้งวัน หรือดูแลเป็นชั่วโมง เฉพาะช่วงที่ผู้ปกครองไปธุระก็มี

กลุ่มที่ 2 โรงเรียนเตรียมก่อนเข้าอนุบาล เป็นโรงเรียนที่จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนการเตรียมเด็กในการเข้าโรงเรียนอนุบาล

กลุ่มที่ 3 โรงเรียนอนุบาล เป็นบริหารการเรียนการสอนเพื่อเตรียมเด็กเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา รับตั้งแต่อายุ 3 – 6 ขวบ มี 3 ชั้นเรียน คือ อนุบาล 1 อนุบาล 2 และอนุบาล 3 เป็นการจัดการศึกษาที่รัฐและเอกชนจัดทำขึ้นไม่นับเป็นการศึกษาบังคับ สำหรับอเมริกาโรงเรียนอนุบาลที่เปิดใหม่มหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาเชิงวิชาการหรือเป็นไปตามความต้องการของสถาบันแม่

กลุ่มที่ 4 โรงเรียนเตรียมชั้น ป.1 (Pre – First Grade หรือ Junior First Grade) เป็นโรงเรียนที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่ไม่มีโอกาสเข้าเรียนชั้นอนุบาลได้เข้าเรียนเพื่อปรับตัวก่อนขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เปิดรับเด็กอายุ 6 – 7 ปี สำหรับประเทศไทย รู้จักกันในนาม “ชั้น ป. เตรียม” หรือเตรียมชั้นประถมปีที่ 1

กลุ่มที่ 5 โรงเรียนสำหรับเด็กป่วย (Hospital School) โรงพยาบาลบางแห่งจะจัดโรงเรียนในโรงพยาบาล สำหรับเด็กเพื่อได้ศึกษาเล่าเรียนหรือทบทวนบทเรียนขณะอยู่โรงพยาบาล สำหรับเด็กปฐมวัยจะจัดเป็นห้องเล่น (Playroom) เป็นห้องที่จัดเตรียมให้ประโยชน์สำหรับการศึกษาของเด็ก โดยเด็กได้มาเล่นและเรียนรู้ที่ห้องเล่นนี้ แต่บางครั้งผู้จัดอาจต้องไปบริการถึงเตียงหรือห้องเด็กป่วย ซึ่งจะใช้ในกรณีที่เด็กป่วยไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ โรงพยาบาลเด็กเป็นโรงพยาบาลหนึ่งที่มีการจัดห้องเล่นและการบริการเครื่องเล่นที่เตียงโดยผู้สอนเป็นทั้งครูและพยาบาล

จากรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่ารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นรูปแบบของการบริการที่หลายหน่วยงานได้จัดขึ้นไม่

ว่าจะเป็นของเอกชนหรือรัฐบาล ต่างก็มีจุดประสงค์เดียวกัน เพื่อพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม คุณภาพชีวิตรวมถึงสิทธิของเด็กระหว่าง 3 – 6 ปี ให้มีการพัฒนาการอย่างเหมาะสมกับวัย

5. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี จัดขึ้นสำหรับ พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก เพื่อใช้เป็นแนวทางการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กเป็นรายบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 5 – 13)

5.1 จุดหมาย

การพัฒนาเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี มุ่งส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 5)

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย แข็งแรง และมีสุขภาพดี
2. สุขภาพจิตดีและมีความสุข
3. มีทักษะชีวิตและสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
4. มีทักษะการใช้ภาษาสื่อสาร และสนใจเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ

5.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

5.2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

5.2.1.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขภาพดี

5.2.1.2 ใช้อวัยวะของร่างกายได้ประสานสัมพันธ์กัน

5.2.2 พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ

5.2.2.1 มีความสุขและแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสม

กับวัย

5.2.3 พัฒนาการด้านสังคม

5.2.3.1 รับรู้และสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อม

รอบตัว

5.2.3.2 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย

5.2.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

5.2.4.1 สื่อความหมายและใช้ภาษาได้เหมาะสมกับวัย

5.2.4.2 สนใจเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว

5.3 การอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี แบ่งการอบรมเลี้ยงดูและการพัฒนาเด็กออกเป็น 2 ช่วงอายุ ประกอบด้วย ช่วงอายุแรกเกิด - 2 ปี เป็นแนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวันโดยพ่อแม่และผู้เลี้ยงดู และช่วงอายุ 2 - 3 ปี เป็นแนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้โดยพ่อแม่และผู้เลี้ยงดู แต่ละช่วงอายุมีรายละเอียด ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 6)

5.3.1 ช่วงอายุแรกเกิด - 2 ปี

แนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวันโดยพ่อแม่และผู้เลี้ยงดู เน้นการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวัน และส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ร่างกายตามความสามารถ ด้านอารมณ์ จิตใจ ส่งเสริมการตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างเหมาะสม ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่อบอุ่นและปลอดภัยด้านสังคม ส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิด และด้านสติปัญญา ส่งเสริมให้เด็กได้สังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เพื่อสร้างความเข้าใจและใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ส่งเสริมการคิด และการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับวัย

การอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวันสำหรับเด็กอายุแรกเกิด - 2 ปี มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางรากฐานชีวิตของเด็ก ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัดกิจกรรมในแต่ละวัน ควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการความสนใจ และความสามารถตามวัยของเด็ก โดยผ่านการอบรมเลี้ยงดู ตามวิถีชีวิตประจำวันและการเล่นตามธรรมชาติของเด็ก โดยมีแนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวัน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 7)

1. การฝึกสุขนิสัยและลักษณะนิสัยที่ดี เป็นการส่งเสริมสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร การนอน การทำความสะอาดร่างกาย การขับถ่าย

ตลอดจนปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการดูแลสุขภาพอนามัย ความปลอดภัย และการแสดงมารยาทที่สุภาพ นุ่มนวล แบบไทย

2. การเคลื่อนไหวและการทรงตัว เป็นการส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อแขนกับขา มือกับนิ้วมือ และส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการเคลื่อนไหวหรือออกกำลังกายทุกส่วน โดยการจัดให้เด็กได้เคลื่อนไหว ทั้งกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และตามความสามารถของวัย เช่น คืบ คลาน ยืน เดิน เล่นนิ้วมือ เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตามเสียงดนตรี ปีนป่ายเครื่องเล่นสนามเด็กเล็ก เล่นม้าโยก ลากจูงของเล่นมีล้อ ซึ่งจักรยานทรงตัวของเด็กเล็กโดยใช้เท้าช่วยไถ เป็นต้น

3. การฝึกการประสานสัมพันธ์ระหว่าง มือ-ตา เป็นการฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ ให้พร้อมที่จะหยิบจับ ฝึกการทำงานอย่างสัมพันธ์กันระหว่างมือและตา รวมทั้งฝึกให้เด็กรู้จักคาดคะเน หรือระยะเวลาทางของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเทียบกับตัวเองในลักษณะใกล้กับไกล เช่น มองตามเครื่องแขวนหรือโมบายที่มีเสียงและสี (สำหรับขวบปีแรกควรเป็นโมบายสีขาวดำ) ร้อยลูกปัดขนาดใหญ่ เล่นหยอดบล็อก รูปทรงลงกล่อง ตอกหมุด โยนรับลูกบอล เล่นน้ำ เล่นปั้นแป้ง ใช้สีเทียนแท่งใหญ่วาดเขียนขีดเขียน เป็นต้น

4. การส่งเสริมด้านอารมณ์ จิตใจ เป็นการส่งเสริมการเลี้ยงดูในการตอบสนองความต้องการของเด็กด้านจิตใจ โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นและมีความสุข เช่น สบตา อุ้ม โอบกอด สัมผัส การเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการแสดงออกทางอารมณ์ตอบสนองต่อความรู้สึกที่เด็กแสดงออกอย่างนุ่มนวล อ่อนโยน ปลูกฝังการชื่นชมธรรมชาติรอบตัว เป็นต้น

5. การส่งเสริมทักษะทางสังคม เป็นการส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์กับพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู และบุคคลใกล้ชิด โดยการพูดคุยหยอกล้อหรือเล่นกับเด็ก เช่น เล่นจ๊ะเอ๋ เล่นจ้ำจี้ เล่นโยกเยก เล่นประกอบคำร้อง เช่น จันทร์เจ้าเอ๋ย แมงมุม ตั้งไข่ล้ม หรือพาเด็กไปเดินเล่นนอกบ้าน พบปะเด็กอื่นหรือผู้ใหญ่ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น พาไปบ้านญาติ พาไปร่วมกิจกรรมที่ศาสนสถาน เป็นต้น

6. การใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เป็นการกระตุ้นการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าในการมองเห็น การได้ยินเสียง การลิ้มรส การได้กลิ่น และการสัมผัส จับต้องสิ่งต่าง ๆ ที่แตกต่างกันในด้านขนาด รูปร่าง สี น้ำหนัก และผิวสัมผัส เช่น การเล่นมองตนเองกับกระจกเงา การเล่นของเล่นที่มีพื้นผิวแตกต่างกัน เป็นต้น

7. การส่งเสริมการสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เป็นการฝึกให้เด็กเรียนรู้ สิ่งรอบตัวผ่านเหตุการณ์ และสื่อที่หลากหลายในโอกาสต่าง ๆ รู้จักสำรวจ และทดลองสิ่งที่ไม่คุ้นเคย เช่น มองตามสิ่งของ หันหาที่มาของเสียง ค้นหาสิ่งของที่ปิดซ่อนจากสายตา กิจกรรมการทดลองง่าย ๆ เป็นต้น

8. การส่งเสริมทักษะทางภาษา เป็นการฝึกให้เด็กได้เปล่งเสียง เลียนเสียงพูดของผู้คนเสียงสัตว์ต่าง ๆ รู้จักชื่อเรียกของตนเองชื่ออวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ชื่อพ่อแม่หรือผู้คนใกล้ชิดและชื่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ตลอดจนฝึกให้เด็กรู้จักสื่อความหมายด้วยคำพูดและท่าทาง ชี้ชวนและสอนให้รู้จักชื่อเรียกสิ่งต่าง ๆ จากของจริง อ่านหนังสือนิทานภาพหรือร้องเพลงง่าย ๆ ให้เด็กฟัง เป็นต้น

9. การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เป็นการฝึกให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดตามจินตนาการของตนเอง เช่น ชีตเขียนวาดรูปอย่างอิสระ การเล่นเกมบล็อกขนาดใหญ่ เล่นของเล่นสร้างสรรค์ พูดเล่าเรื่องตามจินตนาการ เล่นสมมติ เป็นต้น

5.3.2 ช่วงอายุ 2 - 3 ปี

แนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ สำหรับเด็กช่วงอายุ 2 - 3 ปี เน้นการจัดประสบการณ์ผ่านการเล่นตามธรรมชาติที่เหมาะสมกับวัยอย่างเป็นองค์รวม ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความสามารถตามวัยของเด็ก ทั้งนี้ เด็กในช่วงวัยนี้จะมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นมากกว่าในช่วงแรก เด็กมีการพึ่งพาตนเองแสดงความเป็นตัวของตัวเอง จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสาระการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย ประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ ตลอดจนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นไป

1. สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กช่วงอายุ 2 - 3 ปี เป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็ก ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยอาจจัดในรูปแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ หรือเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย สาระการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ ประสบการณ์สำคัญ และสาระที่ควรเรียนรู้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 7 - 8)

1.1 ประสบการณ์สำคัญ ประสบการณ์สำคัญเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้เด็กได้ลงมือทำด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะในระยะแรกเริ่มชีวิต และช่วงระยะปฐมวัยมีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นรากฐานของพัฒนาการก้าวต่อไปของชีวิตเด็ก แต่ละครคน ตลอดจนจนเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสามารถ แรงจูงใจ ใฝ่เรียนรู้ และความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองของเด็ก ที่จะส่งผลต่อเนื่องจากช่วงวัยเด็กไปสู่วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ ประสบการณ์สำคัญจะเกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมทุกด้านที่กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวในวิถีชีวิตของเด็กและในสังคมภายนอก อันจะส่งผลเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และสามารถพัฒนาต่อเนื่องไปสู่ระดับที่สูงขึ้น

ประสบการณ์สำคัญที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กนั้น พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูจำเป็นต้องสนับสนุนให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงด้วยการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การสร้างความรักความผูกพันกับคนใกล้ชิด การปฏิสัมพันธ์กับผู้คนและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และการรู้จักใช้ภาษาสื่อความหมาย ดังนั้นการฝึกทักษะต่าง ๆ ต้องให้เด็กมีประสบการณ์สำคัญผ่านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และการเล่น ให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการเลียนแบบ ลองผิดลองถูก สำรวจ ทดลอง และลงมือกระทำจริง การปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของ บุคคล และธรรมชาติรอบตัวเด็กตามบริบทของสภาพแวดล้อม จำเป็นต้องมีการจัดประสบการณ์สำคัญแบบองค์รวมที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1.1.1 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและระบบประสาทในการทำกิจวัตรประจำวันหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ การนอนหลับพักผ่อน การดูแลสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของตนเอง

ประสบการณ์สำคัญที่ควรส่งเสริม ประกอบด้วย การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตามจังหวะดนตรี การเล่นออกกำลังกลางแจ้งอย่างอิสระ การเคลื่อนไหวและการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อและระบบประสาท การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส การวาด การเขียนขีดเขียน การปั้น การฉีก การตัดปะ การดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย ของใช้ส่วนตัว และการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

1.1.2 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้าน

อารมณ์ จิตใจ เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกที่เหมาะสมกับวัย มีความสุข ร่าเริง แจ่มใส ได้พัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและความเชื่อมั่นในตนเอง จากการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้เด็กรู้สึกเป็นที่รัก อบอุ่น มั่นคง เกิดความรู้สึกปลอดภัยไว้วางใจ ซึ่งจะส่งผลให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

ประสบการณ์สำคัญที่ควรส่งเสริม ประกอบด้วย การรับรู้ อารมณ์หรือความรู้สึกของตนเองการแสดงอารมณ์ที่เป็นสุข การควบคุมอารมณ์และการแสดงออก การเล่นอิสระ การเล่นบทบาทสมมติ การชื่นชมธรรมชาติ การเพาะปลูกอย่างง่าย การเลี้ยงสัตว์ การฟังนิทาน การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง การทำกิจกรรมศิลปะต่าง ๆ ตามความสนใจ เป็นต้น

1.1.3 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวในชีวิตประจำวัน ได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ และปรับตัวอยู่ในสังคม เด็กควรมีโอกาสได้เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ เด็กวัยเดียวกันหรือต่างวัย เพศเดียวกันหรือต่างเพศอย่างสม่ำเสมอ

ประสบการณ์สำคัญที่ควรส่งเสริม ประกอบด้วย การช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันตามวัย การเล่นอย่างอิสระ การเล่นรวมกลุ่มกับผู้อื่น การแบ่งปันหรือการให้การอดทนรอคอยตามวัย การใช้ภาษา บอกความต้องการ การออกไปเล่นนอกบ้าน การไปสวนสาธารณะ การออกไปร่วมกิจกรรมในศาสนสถาน เป็นต้น

1.1.4 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้าน

สติปัญญา เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้รับรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวในชีวิตประจำวัน ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า และการเคลื่อนไหว ได้พัฒนาการใช้ภาษาสื่อความหมายและความคิด รู้จักสังเกตคุณลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง ผิวสัมผัส จดจำชื่อเรียกสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

ประสบการณ์สำคัญที่ควรส่งเสริม ประกอบด้วย การตอบคำถามจากการคิด การเชื่อมโยงจากประสบการณ์เดิม การเรียงลำดับเหตุการณ์ การยืดหยุ่นความคิดตามวัย การจดจ่อใส่ใจ การสังเกตวัตถุหรือสิ่งของที่มีสีสັນและรูปทรงที่

แตกต่างกัน การฟังเสียงต่าง ๆ รอบตัว การฟังนิทานหรือเรื่องราวสั้น ๆ การพูดบอกความต้องการ เล่าเรื่องราว การสำรวจ และการทดลองอย่างง่าย ๆ การคิดวางแผนที่ไม่ซับซ้อน การคิดตัดสินใจหรือคิดแก้ปัญหาในเรื่องที่ง่าย ๆ ด้วยตนเองการแสดงความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ เป็นต้น

2. สาระที่ควรเรียนรู้ สาระที่จะให้เด็กอายุ 2 – 3 ปี เรียนรู้ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตนเองเป็นลำดับแรก แล้วจึงขยายไปสู่เรื่องที่อยู่ใกล้ตัวเด็กเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เด็กควรได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัย ดังนี้

2.1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับชื่อและเพศของตนเอง การเรียกชื่อส่วนต่าง ๆ ของใบหน้าและร่างกาย การดูแลตนเองเบื้องต้น โดยมีผู้ใหญ่ให้การช่วยเหลือ การล้างมือ การขับถ่าย การรับประทานอาหาร การถอดและใส่เสื้อผ้า การรักษาความปลอดภัย และการนอนหลับพักผ่อน

2.2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลภายในครอบครัวและบุคคลภายนอกครอบครัว การรู้จักชื่อเรียกหรือสรรพนามแทนตัวของญาติหรือผู้เลี้ยงดู วัชปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม การทักทายด้วยการไหว้ การเล่นกับพี่น้องในบ้าน การไปเที่ยวตลาดและสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน การเล่นที่สนามเด็กเล่น การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

2.3 ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับการสำรวจสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติรอบตัว เช่น สัตว์ พืช ดอกไม้ ใบไม้ ผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า การเล่นน้ำ เล่นทราย การเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ที่ไม่เป็นอันตราย การเดินเล่นในสวน การเพาะปลูกอย่างง่าย

2.4 สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับชื่อของเล่นของใช้ที่อยู่รอบตัว การเชื่อมโยงลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างง่าย ๆ ของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก เช่น สี รูปร่าง รูปทรง ขนาด ผิวสัมผัส

3. การอบรมเลี้ยงดูและการจัดประสบการณ์

การอบรมเลี้ยงดูและการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา สามารถจัดในรูปแบบของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น การอบรมเลี้ยงดูและการจัดประสบการณ์ควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญต่อไปนี้

- เน้นเด็กเป็นสำคัญ
- เหตุผล
- ของเด็ก
- ของเด็ก
- ต่อเนื่องสม่ำเสมอ
- ผู้เลี้ยงดู สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและชุมชน
- สำหรับการอบรมเลี้ยงดูและการจัดประสบการณ์
สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี มีแนวทางดังนี้
- ของเด็กเป็นรายบุคคล
- 1) ดูแลสุขภาพอนามัยและตอบสนองความต้องการ
ของเด็กเป็นรายบุคคล
 - 2) สร้างบรรยากาศของความรัก ความอบอุ่น ความ
ไว้วางใจ และความมั่นคงทางอารมณ์ให้กับเด็กในวิถีชีวิตประจำวัน
 - 3) จัดประสบการณ์ตรงให้เด็กได้เลือก ลงมือกระทำ
และเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้าและการเคลื่อนไหวผ่านการเล่น
 - 4) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล
ที่แวดล้อมและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กอย่างหลากหลาย
 - 5) จัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก วัสดุ
อุปกรณ์ เครื่องใช้และของเล่นที่สะอาดหลากหลาย ปลอดภัย และเหมาะสมกับเด็ก
เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กรอบด้าน รวมถึงมีพื้นที่ในการเล่นน้ำ เล่นทราย
- 3.1 อบรมเลี้ยงดูเด็กและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้โดย
- 3.2 ตระหนักและสนับสนุนสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กพึงได้รับ
- 3.3 ปฏิบัติคนต่อเด็กด้วยความรัก ความเข้าใจ และใช้
- 3.4 ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอย่างสมดุลครบทุกด้าน
- 3.5 ปฏิบัติแบบเบียบวินัย คุณธรรม และวัฒนธรรมไทย
- 3.6 ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับความสามารถและการเรียนรู้
- 3.7 สนับสนุนการเล่นตามธรรมชาติของเด็ก
- 3.8 จัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้
- 3.9 ประเมินการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็กอย่าง
- 3.10 ประสานความร่วมมือระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง

6) จัดหาสื่อการเรียนรู้ที่เป็นสื่อธรรมชาติ เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก สื่อที่เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ หลีกเลี่ยงการใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นพี่เลี้ยงเด็ก

7) จัดรวบรวมข้อมูลและติดตามการเจริญเติบโต พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

8) จัดกระบวนการเรียนรู้โดยให้พ่อแม่ ครอบครัว สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และชุมชนมีส่วนร่วมทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อ การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการเด็ก

4. การประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ควรประเมินให้ครอบคลุมครบทุกช่วงอายุ เพราะช่วงวัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว อีกทั้งมีความเสี่ยงต่อสภาพความผิดปกติต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องเฝ้าระวังและติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู ควรสังเกตพัฒนาการเด็ก โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล หากพบความผิดปกติ ต้องรีบพาไปพบแพทย์หรือผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก เพื่อหาทางแก้ไขหรือบำบัด ฟื้นฟูโดยเร็วที่สุด หลักในการประเมินพัฒนาการมีดังนี้

4.1 ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้าน

4.2 ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง

4.3 ประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งวิธีการประเมินที่เหมาะสมกับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี มีการสังเกตพฤติกรรมของเด็กในกิจกรรมต่าง ๆ และกิจวัตรประจำวัน การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์เด็กและผู้ใกล้ชิด และการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็ก

4.4 บันทึกพัฒนาการลงในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก (เล่มสีชมพู) และใช้คู่มือการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข หรือของหน่วยงานอื่น

4.5 นำผลที่ได้จากการประเมินพัฒนาการไปพิจารณาจัดกิจกรรม เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้และมีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย

5. การใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี

พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูและสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจะนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่มุ่งเน้นการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ ควรดำเนินการดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 10 – 11)

5.1 การใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับพ่อแม่ หรือผู้เลี้ยงดูพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูมีความเชื่อและวิธีการในการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันไปตามแนวความคิดและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นที่ตนเองอยู่อาศัย หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ฉบับนี้จะเป็นแนวทางให้พ่อแม่ หรือผู้เลี้ยงดูใช้ในการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ซึ่งมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1.1 ศึกษาปรัชญาการศึกษา หลักการ จุดหมาย เพื่อทำความเข้าใจกับแนวทางการพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพ

5.1.2 ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสมกับวัย ในกรณีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอายุแรกเกิด – 2 ปี ให้ใช้แนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวัน เป็นกรอบการพัฒนาเด็ก และหากมีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอายุ 2 – 3 ปี ให้ใช้แนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้

5.1.3 ติดตามประเมินพัฒนาการทุกด้านของเด็ก โดยการสังเกตและบันทึกการเจริญเติบโตและพัฒนาการตามช่วงอายุที่กำหนด รวมถึงการเฝ้าระวังปัญหาพัฒนาการที่ล่าช้าหรือความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก หากพบว่าเด็กมีพัฒนาการช้ากว่าปกติ ควรปรึกษาแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อช่วยเหลือเด็กต่อไป

5.1.4 ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการเร็วช้าต่างกัน พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูหลีกเลี่ยงการเปรียบเทียบเด็กหรือเลือกปฏิบัติต่อเด็กเฉพาะคน แต่ควรจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านที่บกพร่องหรือด้านที่เด็กขาดโอกาสในการพัฒนา

5.2 การใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ควรได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่หรือบุคคลในครอบครัว แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ประกอบกับครอบครัวส่วนใหญ่มักจะเป็นครอบครัวเดี่ยว

พ่อแม่จึงนำเด็กไปรับการเลี้ยงดูในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังนั้น สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแต่ละแห่งควรดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยวางแผนหรือกำหนดแนวทางการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ตรงตามปรัชญาและหลักการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยควรดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยร่วมกับพ่อแม่ ครอบครัว บุคลากรทางสาธารณสุข ผู้เลี้ยงดูหรือผู้สอน คณะกรรมการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และชุมชน เพื่อพัฒนาเด็กให้บรรลุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

6. การจัดทำหลักสูตรสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

หลักสูตรสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยควรออกแบบและจัดทำบนพื้นฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย โดยสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ทั้งนี้ กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 11)

6.1 ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี รวมทั้งรวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ เช่น วิธีการอบรมเลี้ยงดู ความต้องการของพ่อแม่ ผู้ปกครอง วัฒนธรรมความเชื่อของท้องถิ่น และความพร้อมของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

6.2 จัดทำหลักสูตรสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยการกำหนดปรัชญาการศึกษา วิสัยทัศน์ ภารกิจหรือพันธกิจ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละช่วงอายุอย่างกว้าง ๆ ให้ครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านผ่านประสบการณ์สำคัญที่เด็กใช้ในการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและสาระที่ควรรู้ซึ่งอาจต่างกันตามบริบทหรือสภาพแวดล้อมของเด็ก การจัดประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการประเมินพัฒนาการ โดยสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยอาจกำหนดหัวข้ออื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแต่ละแห่ง

6.3 การประเมิน เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบหลักสูตรสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย แบ่งออกเป็นประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร หลังจากที่ได้จัดทำแล้ว โดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้ใช้หลักสูตร ผู้มีส่วนร่วมในการทำหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ การ

ประเมินระหว่างการทำนินการใช้หลักสูตรเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใด ควรมีการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใด และการประเมินหลังการใช้หลักสูตรเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบหลักสูตรทั้งระบบ หลังจากที่ใช้หลักสูตรครบแต่ละช่วงอายุเพื่อสรุปผลว่าหลักสูตรที่จัดทำควรมีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างไร

7. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย (เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี)

สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส เด็กที่มีความสามารถพิเศษ สามารถปรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เหมาะสมกับศักยภาพของเด็กแต่ละประเภท โดยเฉพาะเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี มีความเสี่ยงต่อสภาพความผิดปกติ พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด หากพบความผิดปกติต้องช่วยเหลือ บำบัด ฟื้นฟูโดยเร็วที่สุด โดยพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูสามารถนำเด็กไปรับบริการในการส่งเสริมพัฒนาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล ศูนย์บริการทางสาธารณสุข ศูนย์การศึกษาพิเศษ มูลนิธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รวมถึงเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเฉพาะทางหรือโรงเรียนเรียนรวม

การเชื่อมต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นการเชื่อมต่อการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูกับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หรือเป็นการเชื่อมต่อสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยอายุแรกเกิด - 3 ปี กับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย (อายุ 3 - 6 ปี) การเชื่อมต่อการพัฒนาเด็กมีส่วนสำคัญเนื่องจากการพัฒนาต้องมีความต่อเนื่อง เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้และปรับตัว เพราะพัฒนาการของเด็กในวัยนี้ยังไม่เอื้อต่อการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การปรับตัวของเด็กในรอยเชื่อมต่อการพัฒนา จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุน การช่วยเหลือจากพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู ผู้สอน และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยควรปฏิบัติ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 13 - 14)

7.1 บทบาทพ่อแม่และผู้เลี้ยงดู มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังนี้

7.1.1 ต้องมีความพร้อมในการให้ข้อมูลพื้นฐานของเด็ก โดยให้รายละเอียดตามผลการบันทึกในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข หรือของหน่วยงานอื่น

7.1.2 เป็นแบบอย่างที่ดีของเด็กในการใช้ชีวิตครอบครัว อย่างอบอุ่น มั่นคง มีการสื่อสารทางบวก ระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีการปฏิบัติต่อกัน ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการใช้เหตุผลในการ แก้ปัญหาต่าง ๆ และมีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต

7.1.3 ต้องพิจารณาเลือกสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ผ่าน เกณฑ์มาตรฐานตามมาตรฐานการเลี้ยงดูเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี

7.1.4 ตระหนักถึงความสำคัญที่จะร่วมมือกับสถาน พัฒนาเด็กปฐมวัยในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

7.1.5 ให้ความร่วมมือปฏิบัติตามคำแนะนำของสถาน พัฒนาเด็กปฐมวัย เลี้ยงดูเด็กด้วยการให้ความรัก ความอบอุ่น ความเอื้ออาทร ความ ปลอดภัย และส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองตลอดจนส่งเสริมให้เด็ก มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

7.1.6 ประสานความร่วมมือระหว่างบ้านและสถาน พัฒนาเด็กปฐมวัยในการพัฒนาเด็กไปในทิศทางเดียวกัน

7.1.7 สร้างความคุ้นเคยระหว่างเด็กกับสถานพัฒนาเด็ก ปฐมวัยก่อนที่จะให้เด็กรับการอบรมเลี้ยงดู ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

นอกจากนี้ พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูจะสามารถเตรียมให้เด็กออก สู่โลกกว้างได้อย่างมั่นใจ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขได้ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้เด็กฝึกปฏิบัติการช่วยเหลือตนเองใน ชีวิตประจำวัน เช่น การบอกชื่อตนเองการบอกความต้องการของตนเองการแต่งกาย การ รับประทานอาหาร

2. ส่งเสริมให้เด็กเชื่อมั่นในตนเองด้วยการเปิดโอกาสให้ เด็กได้ทำอะไรด้วยตนเองแม้จะสกปรกเลอะเทอะบ้าง ไม่ถูกใจพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูก็ตาม ควรหลีกเลี่ยงการบังคับ ชูเชิญ หรือต่อล้อต่อเถียง ทำโทษรุนแรง แต่ใช้วิธีอบรมสั่งสอน ด้วยความเข้าใจ สนใจ ชมเชย เมื่อเด็กทำสิ่งที่ควร และช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ

3. ส่งเสริมให้เด็กรู้จักฟัง เรียบเรียงความคิด ฝึกการใช้ ภาษาด้วยการถามให้เด็กแสดงความคิดเห็น พูดถึงเรื่องราวหรือแสดงท่าทางตามที่ได้ เห็น เข้าใจ หลังจากที่ได้พบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือจากที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กเล่านิทาน ให้ฟัง

4. ส่งเสริมให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองด้วยการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ด้วยความรักและเข้าใจ ซึ่งจะทำให้เด็กมีโอกาสได้ตอบ สร้างความคุ้นเคย ทำให้เกิดความรักความผูกพันและรู้สึกได้รับความรัก

5. ส่งเสริมให้เด็กรู้สึกสนุก มีความสุขกับการกระทำสิ่งที่สร้างสรรค์ ด้วยการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ เล่น และฝึกทำสิ่งต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและปลอดภัย

6. ส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้ที่มีความเป็นมิตร และเป็นที่ยอมรับในสังคมได้ง่ายด้วยการยิ้มแย้ม สัมผัสเด็กอย่างอ่อนโยน คอยสังเกตการณ์ แสดงออกของเด็ก สนใจที่จะตอบคำถามและเล่าเรื่องต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้ภาษาได้เร็วและมีกำลังใจ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน

7. ส่งเสริมให้เด็กมีจิตใจมั่นคงไม่สับสน ด้วยการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเมตตา เป็นแบบอย่างที่ดีงามในการใช้เหตุผลอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ฝึกให้เป็นคนรู้จักคิด มีน้ำใจและคุณธรรม หลีกเลี่ยงการทำโทษรุนแรงหรือละเลยทอดทิ้งเด็ก ใช้เวลาอย่างมีคุณภาพอยู่กับเด็ก ให้ความสนใจต่อกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความรักความเข้าใจ

8. ส่งเสริมให้เป็นเด็กใฝ่รู้ กล่าวแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกอย่างเหมาะสมตามกาลเทศะด้วยการให้ความสนใจในสิ่งที่เด็กกำลังทำ ตอบคำถามของเด็ก ฝึกให้เด็กสังเกต สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ให้โอกาสที่จะแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองอย่างเต็มที่ เปิดโอกาสให้ลองผิดลองถูกในโอกาสที่ไม่เสียหายและเป็นอันตราย

9. ส่งเสริมให้เด็กเกิดแรงจูงใจที่จะทำสิ่งที่ดี ๆ ด้วยการให้ความสนใจ ชมเชยหรือให้รางวัลตามสมควรทันทีที่เด็กมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา เช่น ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เล่นกับน้อง ช่วยหยิบของ พุดเพราะ รับฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำ

10. ส่งเสริมการใช้ภาษาของเด็ก ด้วยการพูดคุยกับเด็กด้วยภาษาที่ฟังเข้าใจง่ายและชัดเจนด้วยท่าทางที่เป็นมิตร อาจใช้การเล่านิทาน อ่านหนังสือให้ฟัง เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ฟัง

11. เตรียมเด็กเข้าสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เมื่อเด็กอายุ 3 ปี ก็พร้อมที่จะเข้าสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยหรือไปรับบริการจากสถานที่ที่รับเลี้ยงเด็กปฐมวัย เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูสามารถช่วยเตรียมความพร้อมให้เด็กที่จะไปเรียนรู้โลกกว้าง ได้ด้วยการสร้างทัศนคติที่ดีต่อสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้วยการ

เล่าเรื่องเกี่ยวกับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ฟัง พาไปรู้จักกับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้เด็ก ๆ ไปอยู่ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยก่อนที่จะเข้าเรียน ไปเล่นเครื่องเล่น โดยไม่ขู่เด็ก ว่าถ้าทำตัวไม่ดีจะทิ้งเด็กไว้ที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย นอกจากนี้ ควรสร้างทัศนคติที่ดีต่อ ผู้เลี้ยงด้วยการพูดคุยกับเด็ก ถ้าเป็นไปได้ควรทำความเข้าใจกับผู้เลี้ยงดูก่อนพาเด็ก ไปดูการจัดกิจกรรมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

7.2 บทบาทบุคลากรในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีความสำคัญในการช่วยเหลือการปรับตัวของเด็กในระยะเชื่อมต่อนี้ โดยมีบทบาท ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 16)

7.2.1 รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของเด็ก ซึ่งเป็นข้อมูล เกี่ยวกับการเจริญเติบโตทางร่างกาย ข้อมูลด้านพัฒนาการเด็ก ข้อมูลสุขภาพและประวัติ การเจ็บป่วย ตลอดจนข้อมูลพื้นฐานส่วนตัวของเด็ก และครอบครัว

7.2.2 บุคลากรทุกคนในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้อง ตระหนักในเรื่องการกลัวการพลัดพรากว่าเป็นเรื่องปกติ นอกจากนี้ต้องสร้างบรรยากาศ ของความรัก ความอบอุ่น ความไว้วางใจ มีความเมตตาต่อเด็กและช่วยส่งเสริมให้เด็กมี ความไว้วางใจผู้อื่น อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาบุคลิกภาพ

7.2.3 บุคลากรทุกคนในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรมี การปฏิบัติต่อเด็กอย่างอ่อนโยน เช่น สัมผัส โอบกอด สบตา ใช้คำพูดที่ไพเราะ ตลอดจน เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก เช่น ใช้ภาษาที่สร้างสรรค์ มีกิริยามารยาทสุภาพ ใช้เหตุผล มากกว่าอารมณ์

7.2.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกับ สิ่งแวดล้อมใหม่ ผู้เลี้ยงดูเด็กคนใหม่ และส่งเสริมการเรียนรู้ให้โอกาสเด็กได้ทำกิจกรรม ด้วยตนเองจัดเตรียมของเล่นและสื่อเพื่อการเล่นสิ่งใหม่ ๆ ทดลองสิ่งใหม่ ๆ ในที่ปลอดภัย ตามลำพังบ้าง แต่สามารถสังเกตเห็นเด็กได้ ในระยะแรกอาจยินยอมให้เด็กนำสิ่งของที่เด็ก รักจากบ้านมาได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดการศึกษา ปฐมวัยให้ประสบความสำเร็จเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ บทบาทพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูและบทบาทบุคลากรในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทำให้เด็กมี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่ได้กำหนดไว้

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการศึกษา ซึ่งมีเนื้อหา ประกอบด้วย ความหมายของประสิทธิผลการจัดการศึกษา ความสำคัญของประสิทธิผลการจัดการศึกษา เกณฑ์การประเมินประสิทธิผลการจัดการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายของประสิทธิผลการจัดการศึกษา

ประสิทธิผล (Effectiveness) เป็นเครื่องมือหรือตัวบ่งชี้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา องค์กรหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง สามารถดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใดนั้น ประสิทธิผลจึงมีความหมายแตกต่างกัน จากนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของประสิทธิผลการจัดการศึกษา ไว้หลายท่าน ดังนี้ บุญนริศ สายสุ้ม ภูษิตา อินทรประสงค์และคณะ (2553, หน้า 258) สรุปว่า ประสิทธิผลการจัดการศึกษา มีความสำคัญยิ่งในศาสตร์ทางการบริหาร เป็นการแสดงถึงว่าองค์กรได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ธนิต ทองอาจ (2553, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลการจัดการศึกษา หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้สำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้นำได้ใช้ความสามารถสูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้มาทำงานอย่างเสียสละ ขณะเดียวกันผู้นำก็ทำหน้าที่ประสานงานให้งานด้านการจัดการศึกษาให้ผลสัมฤทธิ์สูงสุด ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน และ 4) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

เรียม สุขกล้า (2553, หน้า 28) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลการจัดการศึกษา คือ ความสำเร็จของโรงเรียนที่สามารถทำหน้าที่ให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เกิดจากประสิทธิภาพของผู้บริหารครูที่สามารถใช้ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารจัดการ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีความสามารถในการปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและความสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (2553, หน้า 34) ระบุว่าประสิทธิผลใน

การผลิตหรือผลิตภาพแรงงาน หมายถึง การเปรียบเทียบระหว่างจำนวนสินค้าหรือบริการที่ผลิตได้ (Output) กับจำนวนของทรัพยากรหรือปัจจัยที่ใช้ในการผลิตสินค้า หรือบริการนั้นออก (Input) ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของประสิทธิผลในการผลิตปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มหรือลดลงของประสิทธิผล การผลิตอาจแบ่งได้ 3 หมวด คือ 1) ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี เช่น กระบวนการผลิต กระบวนการทำงานของเครื่องจักร หรือเครื่องมือ และเครื่องใช้ต่าง ๆ 2) ปัจจัยด้านระบบการบริการ และ 3) ปัจจัยด้านแรงงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดเพราะกิจการใด ๆ อาจใช้เทคโนโลยีหรือเครื่องจักรที่ทันสมัยที่สุด มีการบริหารงานที่ดีเพื่อผลิตสินค้าหรือบริการที่ดีที่สุดในการนั้น ๆ แต่หากไม่มีแรงงานเป็นผู้ใช้เทคโนโลยี และระบบที่วางไว้เป็นอย่างดีนั้นก็ย่อมไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ ดังนั้นแรงงานจึงเป็นปัจจัยหรือองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด การปรับปรุงระบบการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพของแรงงานนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิผลการผลิต

สำหรับทัศนะของกันตยา เพิ่มผล (2553, หน้า 45) ได้กล่าวถึงประสิทธิผล เป็นการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ความสามารถและทักษะในการทำงานของตนเองหรือผู้อื่นให้ดีขึ้น เจริญขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร อันจะทำให้ตนเองผู้อื่นและองค์กรเกิดความสุขในที่สุด ซึ่งการพัฒนาประสิทธิผลการทำงานมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กรหรือการพัฒนาสังคม นอกจากนั้นการพัฒนาตนเองกับประสิทธิผลการทำงานยังมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดอีกด้วย ประการแรกก่อนที่คนจะเข้าสู่การทำงานในองค์กรหนึ่ง ๆ นั้นบุคคลนั้นต้องมีความรู้ความสามารถมีคุณสมบัติตรงตามที่องค์กรนั้นต้องการ ซึ่งบุคคลจะมีคุณสมบัติตามที่องค์กรกำหนดนั้นก็จะต้องมีการพัฒนาตนเองหรือได้รับการพัฒนาจากสถาบันต่าง ๆ จนมีความสามารถเพียงพอที่จะเข้าสู่งาน และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประการที่สองเมื่อบุคคลเข้าสู่แล้วเป็นหน้าที่ขององค์กรที่จะต้องพัฒนาบุคคลให้มีประสิทธิภาพ (ความสามารถ) ในการทำงานให้ดีที่สุด เพื่อประสิทธิผลขององค์กร จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการทำงานจะก่อให้เกิดประสิทธิผลขององค์กรในที่สุดนั่นเอง

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, หน้า 7) ได้กล่าวถึงประสิทธิผล หมายถึง การทำงานที่ประหยัดได้ผลงานที่รวดเร็ว มีคุณภาพ การควบคุมและกำกับการใช้ทรัพยากรในด้านการเงิน คนอุปกรณ์และเวลา ดังนั้นประสิทธิผลจึงเป็นสิ่งซึ่งสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ และสามารถวัดได้โดยในทางปฏิบัติจะวัดประสิทธิผลจาก

ปัจจัยนำเข้ากระบวนการหรือผลผลิตที่ออกมาโดยวัดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ประกอบกัน ดังนั้นประสิทธิผลจึงสามารถมองได้ในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้ 1) ประสิทธิภาพในแง่ของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต (Input) เช่น การใช้ทรัพยากรทั้งเงิน คน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ่มค่าและเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด 2) ประสิทธิภาพในแง่ของกระบวนการบริหาร (Process) เช่น การทำงานที่ถูกต้องได้มาตรฐาน รวดเร็วและใช้เทคนิคที่สะดวกสบายกว่าเดิม และ 3) ประสิทธิภาพในแง่ของผลลัพธ์ เช่น การทำงานที่มีคุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อสังคม เกิดผลกำไร ทนเวลา ผู้ปฏิบัติงานมีจิตสำนึกที่ดีต่อการทำงาน และบริการเป็นที่พอใจของลูกค้า

สำนักงบประมาณ (2557, ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผล คือ เป็นการวัดผลเชิงปริมาณและคุณภาพในการปฏิบัติงานได้ผลลัพธ์ตามพันธกิจของส่วนราชการได้ดีมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ แบ่งเป็น ประสิทธิภาพเชิงต้นทุน เป็นการความสัมพันธ์ของต้นทุนหรือทรัพยากรที่ใช้กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ประสิทธิภาพเชิงต้นทุนวัดได้จากผลลัพธ์ของการทำงานหารด้วยจำนวนต้นทุน วิธีการวัดประสิทธิผลแบบนี้เป็นการวัดถึงความคุ้มค่าของการลงทุน หากสามารถกำหนดค่าผลลัพธ์ออกมาเป็นตัวเลขหนึ่งได้ และประสิทธิผลซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ของการทำงานกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การวัดประสิทธิผลแบบนี้ไม่คำนึงถึงทรัพยากรหรือต้นทุนที่ใช้วัดได้หลายแบบ เช่น การติดตามผลลัพธ์ของการทำงาน การวัดความพึงพอใจของผู้บริหาร การสำรวจความคิดเห็นของผู้รับบริการหรือการร้องเรียนเกี่ยวกับการให้บริการ เป็นต้น ถ้าการวัดประเมินผลนั้น มีหน่วย เรียกว่า ประสิทธิภาพ แต่ถ้าหากไม่มีหน่วย คือ เป็นเปอร์เซ็นต์หรือร้อยละก็เรียกประสิทธิภาพ เข้าจึงได้จาก www.bb.go.th/ เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2557

สำหรับนักวิชาการต่างประเทศได้ให้ความหมายของประสิทธิผลการจัดการศึกษา ไว้ดังนี้ Hammen and Freeman (1977, p. 109) ได้ให้ความหมายของ ประสิทธิภาพ หมายถึง การที่องค์กรสามารถดำเนินการได้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรที่กำหนดไว้ Pennings and Goodman (1977, p. 160) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผล คือ องค์กรสามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องจนได้ผลเป็นที่น่าพอใจและผลลัพธ์และขององค์กรใกล้เคียงกับเป้าหมายขององค์กรหรือสูงกว่า Hoy and Ferguson (1985, pp. 117 – 134) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 1) การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การปรับเปลี่ยน

ต่อสภาวะแวดล้อมที่มากกระทบทั้งภายในและภายนอก และ 3) ความพึงพอใจในการทำงานของครูของ Gibson (1987, pp. 98 – 99) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพว่ามาจากคำว่า Effect ที่ใช้ในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลและผล (Cause and Effect) และได้อธิบายถึงประสิทธิผลมี 3 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร ในแต่ละระดับของประสิทธิผลจะมีปัจจัยที่เป็นเหตุผลแตกต่างกัน ดังนี้

1. ประสิทธิภาพระดับบุคคล (Individual Effectiveness) เป็นการเน้นผล การปฏิบัติงานเฉพาะบุคคลหรือสมาชิกในองค์กรที่ทำงานตามหน้าที่และตำแหน่งใน องค์กรซึ่งโดยทั่วไป ผู้บังคับบัญชาประเมินประสิทธิภาพระดับบุคคลโดยใช้กระบวนการ ประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อพิจารณาการขึ้นค่าตอบแทนหรือการให้รางวัลตอบแทน ปัจจัยที่เป็นเหตุให้เกิดประสิทธิภาพระดับบุคคล ได้แก่ ความสามารถ ทักษะ ความรู้ และ เจตคติ แรงจูงใจและความเครียด

2. ประสิทธิภาพระดับกลุ่ม (Group Effectiveness) เป็นภาพรวมของ กลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกในองค์กรที่ทำงานตามหน้าที่และตำแหน่งในองค์กร ปัจจัยที่เป็น เหตุให้เกิดประสิทธิผลระดับกลุ่ม ได้แก่ ความสามัคคี ภาวะผู้นำ โครงสร้าง และสถานภาพ บทบาท และบรรทัดฐาน

3. ประสิทธิภาพระดับองค์กร (Organization Effectiveness) เป็น ภาพรวมของประสิทธิผลระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ปัจจัยที่เป็นเหตุให้เกิดประสิทธิผล ระดับองค์กร ได้แก่ สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี กลยุทธ์และโครงสร้าง กระบวนการต่าง ๆ และวัฒนธรรม ประสิทธิภาพขององค์กรทั้ง 3 ระดับ มีความสัมพันธ์กันซึ่งประสิทธิผลขึ้นอยู่กับ ประสิทธิภาพของบุคคลและกลุ่มนั่นเอง นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีกหลาย ประการ เช่น ชนิดขององค์กร งานที่องค์กรทำและเทคโนโลยีที่ใช้ในการทำงานในองค์กร

สำหรับทัศนะของ Gibson (2000, p. 15) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพระดับ องค์กรว่าเป็นภาพรวมของประสิทธิผลระดับบุคคล และระดับกลุ่ม ปัจจัยที่เป็นเหตุให้เกิด ประสิทธิภาพระดับองค์กร ได้แก่ สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี กลยุทธ์ โครงสร้าง และ กระบวนการต่าง ๆ และวัฒนธรรมและทัศนะของ Harrington Emerson (2007, p. 112) ได้กล่าวถึง หลักการทำงานให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน มีสาระสำคัญ ดังนี้ 1) ทำ ความเข้าใจและกำหนดแนวคิดในการทำงานให้กระจ่างแจ้ง 2) ใช้หลักสามัญในการ พิจารณาความน่าจะเป็นไปได้ของงาน 3) คำปรึกษาแนะนำต้องสมบูรณ์และถูกต้อง 4) ต้องรักษาด้วยความยุติธรรม 5) ปฏิบัติด้วยความยุติธรรม 6) การทำงานต้องเชื่อถือได้

มีความจำเป็น มีสมรรถภาพ และมีการลงทะเบียน (Record) เป็นหลักฐาน 7) งานควรมีลักษณะแจ้งให้ทราบถึงการดำเนินงานอย่างทั่วถึง 8) งานสำเร็จทันเวลา 9) ผลงานได้มาตรฐาน 10) การดำเนินงานสามารถยึดเป็นมาตรฐานได้ 11) กำหนดมาตรฐานที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกสอนได้ และ 12) ให้บำเหน็จรางวัลแก่งานที่ดี

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา หมายถึง ความสามารถบุคลากรทางการศึกษาของคุณ์เด็กเล็กที่ดำเนินงานร่วมกันจนสามารถทำให้บรรลุเป้าหมาย มีความใฝ่รู้ รักการอ่าน แสวงหาความรู้ด้วยตนเองความพึงพอใจในการทำงานของครู การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพอย่างประหยัด คุ่มค่าและเกิดการสูญเสียน้อยที่สุดและการปรับเปลี่ยนต่อสภาวะแวดล้อมที่มากกระทบทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษา

2. ความสำคัญของประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

ประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อโรงเรียน ดังเช่น ธงชัย สันติวงษ์ (2537 อ้างถึงใน ภารดี อนันต์นาวิ, 2551, หน้า 204) ได้สรุปไว้ดังนี้ 1) ช่วยตรวจสอบวัตถุประสงค์กับการจัดตั้งองค์กร การจัดตั้งองค์กรย่อมกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน เพื่อดำเนินงานให้เป็นไปตามความต้องการหรือไม่ 2) ประเมินผลการดำเนินงานกับแผนงานที่กำหนด การดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมย่อมต้องการวางแผน กำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบ การจัดสรรทรัพยากร การใช้อำนาจหน้าที่การบริหาร การปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน และ 3) ประเมินผลสำเร็จกับวัตถุประสงค์ เปรียบเทียบผลงานที่ดำเนินการได้ตามแผนงานกับวัตถุประสงค์ขององค์กรที่คาดหวัง ถ้าผลของงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และความคาดหวังขององค์กร แสดงว่าองค์กรมีประสิทธิภาพ

3. องค์ประกอบประสิทธิผลการจัดการศึกษา

การประเมินประสิทธิผลขององค์กรจะต้องอาศัยหลักเกณฑ์หรือตัวชี้วัดความสำเร็จเป็นแนวทางในการประเมินประสิทธิผลหรืออาจจะกระทำโดยใช้ลักษณะหรือแบบจำลอง ได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวไว้ เช่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2547, หน้า 8 – 10) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของประสิทธิผลการจัดการศึกษาปฐมวัยของคุณ์พัฒนาเด็กเล็ก มี 6 ด้าน ประกอบด้วย

3.1 ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัยโดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับซึ่งต้องเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษ

3.2 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก หมายถึง สภาพแวดล้อมด้วยธรรมชาติ ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ต้องสะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อที่มาจากธรรมชาติ และวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองสภาพแวดล้อมใกล้ตัวและโลกที่เด็กอยู่รวมทั้งการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม

3.3 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก หมายถึง ครูผู้ดูแลเด็กเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยที่ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่คนดูแล รับผิดชอบ เพื่อจะได้วางแผน สร้างสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่าง ๆ ได้เหมาะสม นอกจากนี้ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงการใช้เทคนิค การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็ก

3.4 ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการให้เด็กสามารถเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายโดยกิจกรรมหนึ่ง ๆ จะทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้หลากหลายและมีทักษะและหลายประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายเพื่อให้เกิดทักษะตามและมีประสบการณ์สำคัญที่อย่างเหมาะสมกับวัยของเด็ก

3.5 ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก หมายถึง ครูผู้ดูแลเด็กสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนเองและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกต สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ซึ่งจะช่วยครูผู้ดูแลเด็กในการวางแผนการจัดกิจกรรม ชี้ให้เห็นพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล ความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคนและยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

3.6 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้ดูแลเด็กและครอบครัวของเด็ก หมายถึง การที่ครูผู้ดูแลเด็ก พ่อแม่และผู้ปกครองเด็กมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กมีการยอมรับและร่วมมือรับผิดชอบ มีส่วนร่วมการพัฒนา พัฒนาการของเด็กให้เป็นไปตามพัฒนาการตามวัยโดยจัดหลักสูตรให้มีความเหมาะสมและถูกต้องตามระดับพัฒนาการในช่วงวัยของเด็ก

ขณะที่ คม กันตะคะนันท์ (2548, หน้า 50 อ้างถึงใน Gibson and Other 1982, p. 27) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินประสิทธิผลขององค์กร ประกอบด้วย

- 1) ความสามารถในการผลิต 2) ประสิทธิภาพ 3) ความพึงพอใจ 4) ความสามารถในการปรับตัว 5) การพัฒนาและ 6) การอยู่รอด และทัศนะของ นงลักษณ์ เรือนทอง (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล” พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ 2) ผู้บริหารและครูเป็นมืออาชีพ 3) การประกันคุณภาพการตรวจสอบได้และความน่าเชื่อถือ 4) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) การมีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน 6) เน้นการเรียนการสอน 7) การสอนที่มีวัตถุประสงค์ และ 8) มีความคาดหวังต่อนักเรียนสูงและรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลเป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 8 องค์ประกอบ ซึ่งมีความเหมาะสมถูกต้องเป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

สำหรับนักวิชาการต่างประเทศหลายท่าน ได้กล่าวถึง องค์ประกอบ ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาไว้เช่น Hoy and Miskel (2001, p. 301) ก็ได้กล่าวถึง รูปแบบการประเมินประสิทธิผลแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้ 1) การประเมินประสิทธิผลในเชิงเป้าหมาย (Goal Model of Organization Effectiveness) เป็นรูปแบบการประเมินที่ใช้เป้าหมายขององค์กรเป็นเกณฑ์ โดยพิจารณาว่าองค์กรจะมีประสิทธิผลหรือไม่นั้นให้ดูที่ระดับการบรรลุเป้าหมายขององค์กร (Degree of Goal Attainment) ซึ่งสามารถวัดได้จากความสามารถในการผลิต วัดจากผลกำไร เป็นต้น 2) การประเมินประสิทธิผลในเชิงระบบ (The System Resource Model of Organizational Effectiveness) เป็นรูปแบบการประเมินที่มุ่งเน้นปัจจัยป้อน (Input) มากกว่าผลผลิต (Output) การพิจารณาว่าองค์กรจะมีประสิทธิผลหรือไม่นั้นให้พิจารณาที่ความสามารถในการแสวงหาประโยชน์จากสภาพแวดล้อมเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่มีคุณค่าและที่ต้องการ และ 3) การประเมิน

ประสิทธิผลโดยใช้หลายเกณฑ์ (The Multiple Criteria of Organizational Effectiveness) เป็นรูปแบบการประเมินที่ใช้เกณฑ์หลายเกณฑ์ โดยพิจารณาจากตัวแปรหลักที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จขององค์กรและ McCann (2004, p. 43) กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์กรเป็นการวัดถึงการที่องค์กรประสบความสำเร็จบรรลุถึง วิสัยทัศน์ โดยอาศัยกลยุทธ์หลักขององค์กรและการที่องค์กรจะประสบความสำเร็จหรือมี ประสิทธิภาพ องค์กรต้องมีทั้งความคล่องตัว (Agility) และมีความยืดหยุ่น (Resilient)

ผู้วิจัย สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดสกลนคร มี 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนของเด็ก 3) ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก 4) ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน 5) ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และ 6) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลเด็กและครอบครัวของเด็ก

การจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่น

จัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่น มีเนื้อหาประกอบ คือ 1) ความเป็นมาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย 3) หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย 4) โครงสร้างของหลักสูตรปฐมวัย 5) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดสกลนคร มีรายละเอียดนำเสนอตามลำดับ ดังนี้ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2549, หน้า 2 - 6)

1. ความเป็นมาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่นโดยอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ อันเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองด้วยตนเองมีการเลือกตั้งเพื่อให้คนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารของท้องถิ่น มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอิสระและสิทธิในการปกครองตนเองโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและนโยบายของรัฐในอาณาเขตที่กำหนด และนอกจากนั้นยังมีอำนาจในการปกครองบังคับบัญชา และการตราข้อบัญญัติเพื่อการดำเนินการ รวมถึงการจัดเก็บรายได้

โดยชอบด้วยกฎหมายได้มีการออกพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาล ใน พ.ศ. 2542 ดังนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมี 5 รูปแบบ คือ 1) เทศบาล 2) องค์การบริหารส่วนตำบล 3) องค์การบริหารส่วนจังหวัด 4) กรุงเทพมหานคร และ 5) เมืองพัทยา การวิจัยนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในความดูแลของเทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบล เท่านั้น เทศบาลถูกแบ่งเป็น 3 ประเภท ตามขนาดของเทศบาล ดังนี้ เทศบาลนคร เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับเมืองขนาดใหญ่ที่มีประชากรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป และมีรายได้เพียงพอต่อการให้บริการสาธารณะตามหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้ การจัดตั้งเทศบาลนคร กระทำโดยประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลนครตาม พ.ร.บ. เทศบาล พ.ศ. 2496 (ฉบับล่าสุด) ปัจจุบันมีเทศบาลนครอยู่ 22 แห่งทั่วประเทศ เทศบาลนครสองแห่งแรกของไทย คือ เทศบาลนครกรุงเทพ และเทศบาลนครธนบุรี ซึ่งปัจจุบันได้ยุบรวมกันกลายเป็นกรุงเทพมหานคร

เทศบาลนคร ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหาร และสภาเทศบาลที่มีสมาชิก จำนวน 24 คน มาจากการเลือกตั้งของราษฎรในเขตเทศบาล ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของราษฎรในเขตเทศบาล มีรองนายกเทศมนตรีมาจากการแต่งตั้งของนายกเทศมนตรี นอกจากนี้ยังมีสำนักงานเทศบาลนคร ซึ่งมีปลัดเทศบาลเป็นหัวหน้าพนักงานเทศบาล ทำหน้าที่เป็นหน่วยงาน ธุรการและหน่วยงานให้บริการประชาชนภายใต้การบังคับบัญชาของนายกเทศมนตรี

เทศบาลเมือง ท้องถิ่นใดที่ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้ต้องมีลักษณะ ดังนี้ 1) ท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดทุกแห่งให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้โดยไม่ต้องคำนึงถึง หลักเกณฑ์อื่น ๆ ประกอบ 2) สำหรับท้องถิ่นที่มีใช้ที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดจะยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้จะต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นท้องถิ่นที่มีพลเมืองตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป ราษฎรอาศัยอยู่หนาแน่นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3,000 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร มีรายได้พอที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดไว้

เทศบาลตำบล เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับเมืองขนาดเล็ก การจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบล กระทำโดยประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะท้องถิ่นเป็นเทศบาลตำบล ตาม พ.ร.บ. เทศบาล พ.ศ. 2496 โดยทั่วไปเทศบาลตำบลมีฐานะเดิมเป็นสุขาภิบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาลตำบล มีนายกเทศมนตรีคนหนึ่ง ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหารและสภาเทศบาลซึ่ง ประกอบด้วย สมาชิก 12 คน ที่ราษฎร

ในเขตเทศบาลเลือกตั้งมาทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้ง โดยตรงของราษฎรเขตเทศบาล เทศบาลตำบลมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความสะอาด สร้างและบำรุงถนนและท่าเรือ ดับเพลิงและกู้ภัย จัดการศึกษาให้บริการ สาธารณสุข สังคมสงเคราะห์และรักษาวัฒนธรรมอันดีในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังอาจจัดให้มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการอื่น ๆ ได้ตามสมควร เทศบาลตำบลโดยทั่วไปมีชื่อตามตำบลที่เทศบาลตั้งอยู่ แต่เขตเทศบาลอาจครอบคลุมพื้นที่เพียงบางส่วนของตำบล พื้นที่ตำบล นอกเขตเทศบาล (นอกเขตเมือง) จะอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล (ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับล่างสำหรับพื้นที่ชนบท) บางครั้งเทศบาลตำบลอาจครอบคลุมพื้นที่ บางส่วนของตำบลอื่นที่อยู่ข้างเคียง หากท้องถิ่นที่เป็นเทศบาลตำบลเจริญเติบโตขึ้น จนมีประชากรถึง 10,000 คน และมีรายได้พอควร ก็อาจได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมือง (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับขนาดกลาง) ซึ่งจะมีอำนาจหน้าที่และความเป็นอิสระมากขึ้น และเขตเทศบาลก็อาจขยายออกไปตามชุมชนเมืองที่ขยายตัวโดยยุบรวมกับองค์การบริหารส่วนตำบลข้างเคียงที่กลายสภาพจากชนบทเป็นเมือง (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2549, หน้า 12)

นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านการกล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไว้ดังนี้

กองการศึกษาเทศบาลเมืองแม่สอด (2550, หน้า 12 – 13)

ได้กล่าวว่า การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง ดูแล รับผิดชอบตนเองเพื่อให้การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาในพื้นที่ให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงและเนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้มีศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ และเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ การศึกษาจึงเป็นการบริการสาธารณะที่รัฐจะต้องจัดบริการให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยการปกครองที่ได้รับการกระจายอำนาจภาครัฐ จึงเปรียบเสมือนตัวแทนของรัฐในการดูแลรับผิดชอบเป็นอยู่และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน กฎหมายจึงได้บัญญัติให้การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ประการหนึ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการและงานหน่วยงานของรัฐจะต้องถ่ายโอนภารกิจดังกล่าวให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สุภาวดี เก้าลิม (2551, หน้า 35 - 41) ได้กล่าวว่า หลักการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ว่า ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การบริหารการปกครองประเทศได้เริ่มขยายตัวไปสู่ท้องถิ่น เป็นการกระจายอำนาจได้มีสิทธิและหน้าที่ในการบริหารกิจการของท้องถิ่นและโดยบทบาทของเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2476 ได้กำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้แก่ราษฎรในท้องถิ่นประกอบกับพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2478 ได้มีการโอนโรงเรียนประชาบาล มาเป็นเทศบาล ซึ่งเทศบาลได้รับการโอนโรงเรียนมาดำเนินการเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2480 เป็นการโอนทั้งการดำเนินกิจกรรม ทรัพย์สินและครุมาสังกัดเทศบาลเป็นการเริ่มต้นของการจัดการศึกษาท้องถิ่น แต่ในการจัดการศึกษาของเทศบาลในช่วงแรกนี้ประสบปัญหาต่าง ๆ มากเนื่องจากงบประมาณเทศบาลมีน้อย ทำให้การจัดการศึกษาไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร จึงมีการโอนโรงเรียนกลับคืนมาให้กระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2486 และมีการโอนโรงเรียนในความรับผิดชอบ ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีก 2 - 3 ครั้ง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2506 ได้โอนโรงเรียนในเขตเทศบาลมาอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาล นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2521 ได้มีการจัดตั้งให้เมืองพัทยาขึ้นเป็นหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่ง ให้โรงเรียนครูและลูกจ้างของโรงเรียนประชาบาลขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดในเขตเมืองพัทยา สังกัดเมืองพัทยา ปัจจุบันมีการปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบการจัดการศึกษา คือ เทศบาลเมืองพัทยาและกรุงเทพมหานคร โดยให้เทศบาลเมืองพัทยายู่ในการกำกับดูแลของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย และการจัดการศึกษาท้องถิ่น โดยทั่วไปจะยึดหลักการส่วนกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบาย แผนการศึกษา หลักสูตรมาตรฐานและการวัดประเมินผลการศึกษา โดยมอบให้ส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติการศึกษา ฉะนั้นการจัดการศึกษาท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบันจึงยึดหลักการ ดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาท้องถิ่น ได้มอบอำนาจให้ราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการเอง ภายใต้อำนาจการประสาน ส่งเสริมของส่วนกลาง เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

2. หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาท้องถิ่น รัฐบาลจะเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับเฉพาะในการสนับสนุน ส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้

3. การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาท้องถิ่น รวมทั้งวิธีการจัดการท้องถิ่นโดยหลักการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดเกณฑ์ที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปเป็นกรอบแนวทางการจัดการศึกษาตามศักยภาพเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมระดับที่ 1 ความพร้อมสูง ดำเนินการดังนี้ 1) จัดการศึกษาก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (อนุบาล/ปฐมวัย) 2) จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี 3) จัดการส่งเสริมอาชีพ 4) จัดการศึกษานอกระบบ 5) จัดกิจกรรมเด็กเยาวชน 6) บำรุงรักษาศิลปประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลุ่มที่ 2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมระดับที่ 2 ความพร้อมปานกลางดำเนินการ ดังนี้ 1) จัดการศึกษาก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (อนุบาล/ปฐมวัย) 2) จัดการส่งเสริมอาชีพ 3) จัดการศึกษานอกระบบ 4) จัดกิจกรรมเด็กและเยาวชน 5) บำรุงรักษาศิลปประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลุ่มที่ 3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมระดับที่ 3 ความพร้อมต่ำดำเนินการ ดังนี้ 1) จัดการส่งเสริมอาชีพ 2) จัดการศึกษานอกระบบ 3) จัดกิจกรรมเด็กเยาวชน 4) บำรุงรักษาศิลปประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษากับสถานศึกษาในการกำกับของรัฐ

ดังนั้นในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรดำเนินการไปตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติเฉพาะของท้องถิ่นกำหนด เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นและความต้องการของชุมชน ให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพและมุ่งส่งเสริมการพัฒนาความหลากหลายทั้งในรูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาให้สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพและสอดคล้องกับความจำเป็นของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย

การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญของงานทุกชนิดเป็นผลงานแห่งชีวิต จุดเริ่มต้นคือ การเริ่มชีวิตในเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในหมู่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาว่า เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 5 ขวบ เป็นช่วงที่สำคัญช่วงหนึ่งของชีวิตที่สมองมีการ

เจริญเติบโตมากกว่าทุก ๆ ช่วงอายุและเป็นช่วงที่เหมาะสมที่สุด สำหรับการปูพื้นฐานทักษะต่าง ๆ ให้แก่เด็ก เพื่อให้มีความพร้อมในการที่จะพัฒนาในระดับต่อไป (วีรรัตน์ ทองวิจิตร, 2553, หน้า 13)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัย ไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 1)

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก เป็นการพัฒนาการของมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์เริ่มตั้งแต่ ปฏิเสธต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัยจะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะการ พัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย ซึ่งบ่งบอกถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแต่ละวัย เริ่มตั้งแต่การปฏิสนธิไปจนถึงอายุ 5 ขวบ พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นตามลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาไปถึงขั้นใดจะต้องเกิดภาวะของความสามารถขั้นต่อนั้นก่อน เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา อธิบายว่า เด็กเกิดมาพร้อมภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคม ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก จึงเป็นเสมือนแนวทางให้ผู้สอน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เข้าใจเด็กสามารถอบรมเลี้ยงดูแลเด็กและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคลเพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้นและมีการเรียนรู้ตามธรรมชาติตั้งแต่เกิดจะเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเอง ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตของเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาส ทดลอง สร้างสรรค์ แก้ไขปัญหา และค้นพบด้วยตนเองซึ่งมีอิทธิพลและมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัย เด็กจะรู้จักการเรียนรู้ ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกันกับผู้อื่น รวมถึงธรรมชาติรอบตัว ดังนั้นในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จึงถือว่าการเล่นอย่างมีจุดหมายเป็นหัวใจ สำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

4. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและ วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือสิ่งแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกัน หลักสูตร การศึกษาปฐมวัยถือว่าผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่า วัฒนธรรมและสังคมที่ แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละ คน ครูผู้สอนควรเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อ ช่วยให้เด็กได้พัฒนาเกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนกันหรือ ต่างกันจากคนได้อย่างมีความสุข แนวคิดพื้นฐานดังกล่าวในการจัดการศึกษาปฐมวัย ครูผู้ดูแลเด็ก ต้องศึกษาหลักการของหลักสูตรให้เข้าใจ เพราะในการจัดประสบการณ์การ เรียนรู้ให้เด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ขวบ จะต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยงดู ควบคู่กับการให้ การศึกษา โดยคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคน ทั้งเด็กปกติ เด็กที่มี ความสามารถพิเศษและเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา รวมทั้งการสื่อสารและการเรียนรู้หรือเด็กที่มีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้หรือไม่ผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสเพื่อให้เด็กพัฒนา ทุกด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัยอย่างสมดุล โดยจัด กิจกรรมที่หลากหลาย บูรณาการผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรงผ่าน ประสาทสัมผัสทั้งห้า เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างเด็กกับพ่อ แม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการอบรม เลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง ตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมี ความสุข เป็นคนดีและเก่งของสังคม สอดคล้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา สภาพเศรษฐกิจ สังคม โดยความร่วมมือจาก บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรเอกชน เป็นต้น

จากแนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีทั้งหมด 4 แนวคิด ประกอบด้วย

- 1) แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนหรือเข้าใจพฤติกรรมของเด็ก สามารถเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับเด็ก ซึ่งมีความแตกต่างกันของแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น
- 2) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตนเองในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน
- 3) แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็กและ
- 4) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคมหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อ แม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาศักยภาพตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล และเต็มศักยภาพ โดยกำหนดหลักการ

ดังนั้นหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กที่อายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ขวบนั้น เป็นหลักการที่คำนึงถึงการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมเพื่อโอกาสในการพัฒนาเด็กทุกด้านตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการอย่างสมดุลและเต็มศักยภาพ หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ยังเน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา ครอบครัวเด็ก ทุกประเภททั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลและเน้นเด็กเป็นสำคัญ การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรมตามความเป็นอยู่จริงของเด็ก โดยมีผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นผู้เชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาอย่างเป็นองค์รวม โดยผ่านการเล่น ซึ่งเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก และผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยเด็กเล็ก โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีของการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ในการเรียนรู้ที่สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีคุณภาพ ซึ่งต้องได้รับการประสานความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษา ขณะนี้ นลินี ทวีสิน (2552, หน้า 137) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ปฐมวัยในและต่างประเทศไว้ดังนี้ ประเทศออสเตรเลียและประเทศอเมริกาให้ความสำคัญแก่เด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง เห็นได้จากการที่ประเทศออสเตรเลียมีองค์กร

ระดับชาติเพื่อดูแลมาตรฐานการดูแลเด็ก คือ มาตรฐานดูแลเด็กแห่งชาติและสหรัฐอเมริกา มีศูนย์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสุขภาพและความปลอดภัยในการดูแลเด็ก

สำหรับการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยของประเทศออสเตรเลีย มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากหลายประเทศทั่วโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้แนวทางการบริหารงานการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่งค่อนข้างมีความยืดหยุ่นสูงไม่ว่าจะเป็นการออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและผู้ปกครอง โดยการผสมผสานระหว่างการศึกษาระดับปฐมวัยและการดูแลเด็กเข้าด้วยกันการกระจายอำนาจการบริหารจัดการให้กับรัฐบาลในแต่ละเขตการปกครองเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ปัจจุบันการจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศออสเตรเลียมีลักษณะค่อนข้างเปิดกว้างและไม่ได้เป็นผู้ออกแบบบังคับโดยช่วงแรก พ่อแม่ผู้ปกครองมักนิยมนำเด็กในวัยนี้ไปดูแลในสถานเลี้ยงเด็กตอนกลางวันหรือไม่ก็อยู่ในความดูแลของตนเองโดยตรง หลังจากนั้นจึงจะนำไปเข้าโรงเรียนปฐมวัยตามปกติ ซึ่งสถิติในช่วงที่ผ่านมาพบว่ามีเด็กอายุ 4 ขวบ เกินครึ่งในประเทศออสเตรเลีย ที่เข้าเรียนในโรงเรียนเด็กก่อนวัยเรียน ในจำนวนนี้เป็นเด็กปฐมวัยชนพื้นเมืองไม่ถึงร้อยละ 7 ทำให้รัฐบาลประเทศออสเตรเลียออกมาประกาศนโยบายเพื่อส่งเสริมการศึกษาปฐมวัยให้กับเด็กชนพื้นเมืองเหล่านี้โดยมีเป้าหมายหลักระยะยาว คือ การทำให้เด็กชนพื้นเมืองอายุ 4 ขวบ ในชุมชนห่างไกลทั้งหมดเข้าถึงการศึกษาในระดับปฐมวัยในระยะเวลา 5 ปี และลดช่องว่างทางด้าน การอ่านออกเขียนได้และคณิตศาสตร์ของเด็กพื้นเมืองเหล่านี้ลดลงครึ่งหนึ่งภายใน 10 ปี การบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยในเขตการปกครองและมีสภาท้องถิ่นชุมชนและองค์กรเอกชนเป็นผู้ดำเนินการยกเว้นเขตปกครองตอนเหนือและควีนแลนด์เท่านั้น มีการดำเนินการโดยรัฐบาลของเขตปกครอง อีกทั้งการจัดการศึกษาปฐมวัยในภาพรวมทั้งหมดจะถูกแยกออกมาจากโรงเรียนระดับประถมศึกษา ยกเว้นบางเขตปกครอง ได้แก่ ออสเตรเลียตะวันตกและควีนส์แลนด์ที่การศึกษาปฐมวัยจะสอนเช่นเดียวกันกับส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาในระดับปฐมวัย (นลินี ทวีสิน, 2552, หน้า 137)

สำหรับสหรัฐอเมริกา สหประชาชาติบดิลินตัน ได้ประกาศให้ ความสำคัญและการจัดสรรงบประมาณจำนวนมากในการพัฒนาและดูแลเด็กมาตรฐานการทำงานด้านการดูแลเด็กที่กำหนดจาก National Resource Center for Health and Safety in Child Care: NKC ประกอบด้วย 2 หมวด หมวดแรก คือ บุคคลซึ่งกำหนดสัดส่วน

ของเด็กและบุคลากรในศูนย์เด็กและ Family Child care home ขนาดใหญ่ตั้งแต่แรกเกิดถึง 12 ปี พร้อมทั้งการเดินทางการว่ายน้ำในสระ และหมวดที่ 2 คือ การจดทะเบียนศูนย์และคุณสมบัติกำหนดว่าบุคคลใดที่อยู่กับเด็กตามลำพังหรือต้องรับผิดชอบต่อเด็กเป็นบุตร ต้องจดทะเบียนอย่างเป็นทางการนอกจากนี้ยังมีบริการให้ข้อเสนอแนะสำหรับพ่อแม่และผู้ปกครองเพื่อให้มีความเข้าใจเรื่องการพัฒนาการทางสมองของเด็กปฐมวัยมีมากมายในสหรัฐแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาสมอง การให้ความสำคัญแก่เด็กปฐมวัยของประเทศไทย คือ การให้บริการแก่เด็กปฐมวัยซึ่งในประเทศไทย ณ ปัจจุบันยังขาดทิศทางและความเป็นเอกภาพเนื่องจากไม่มีนโยบาย เด็กปฐมวัยที่ชัดเจนจากรัฐบาล ไม่มีการกำหนดหลักการและมาตรฐานการดูแลระดับชาติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นหน่วยงานระดับกรมในหลายกระทรวง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทยกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ทบวงมหาวิทยาลัยรวมทั้งองค์กรเอกชนที่ดำเนินงานการดูแลเด็กอยู่ในหลากหลายรูปแบบ เช่น การเปลี่ยนศูนย์สวัสดิการเด็กศูนย์พัฒนาเด็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานสงเคราะห์เด็กในโรงเรียนอนุบาลโครงการบ้านทานตะวันโครงการครอบครัวอุปการะจึงสร้างดำเนินการไปตามแนวทางและหลักการของตัวเองสำหรับปฐมวัยของประเทศไทยจะเน้นไปในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3 - 5 ปี มีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งรูปแบบที่ใช้ส่วนใหญ่จะตามรูปแบบการศึกษาอนุบาลโดยเน้นการเตรียมความพร้อมด้วยการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กแบบลงทุนการจัดการศึกษาปฐมวัยแบบเตรียมความพร้อมนี้ไม่ใช่หลักสูตรหรือมาตรฐานการจัดการศึกษาปฐมวัยแต่เป็นปรัชญาหรือวิธีการทำงานแก่เด็กปฐมวัยที่เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับด้านการพัฒนาและความแตกต่างสูงสุดในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กเป็นสำคัญ

ดังนั้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นหลักการที่ดำเนินถึงการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบซึ่งรูปแบบที่ใช้ส่วนใหญ่จะตามรูปแบบการศึกษาโดยเน้นการเตรียมพร้อมด้วยการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาเด็กแบบองค์รวม เพื่อให้โอกาสในการพัฒนาทุกด้านตามลำดับขั้นตอนของการพัฒนาอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพเน้นการใช้ความรู้เกี่ยวกับเด็ก ด้านการพัฒนาและความแตกต่างของเด็กในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กเป็นสำคัญโดยครอบคลุมทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิการ โดยคำนึงถึงความแตกต่าง โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดู จัดการ

ประสบการณ์และการส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กมีความพร้อมทั้งด้านร่างกายอารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา

3. หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อเด็กทุกคน มีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้อย่างเหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาศักยภาพตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล และเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการดังนี้

- 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท 2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย
- 3) พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย 4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข และ
- 5) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กที่อายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ขวบนั้น เป็นหลักการที่คำนึงถึงการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมเพื่อโอกาสในการพัฒนาเด็กทุกด้านตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ยังเน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา ครอบคลุมเด็กทุกประเภททั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลและเน้นเด็กเป็นสำคัญการจัดการศึกษา จัดหลักการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรมตามความเป็นอยู่จริงของเด็ก โดยมีผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นผู้เชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาอย่างเป็นองค์รวม โดยผ่านการเล่น ซึ่งเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก และผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยเด็กเล็กโดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีของการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ในการเรียนรู้ที่สามารถดำรงในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข ซึ่งต้องได้รับการประสานความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาแนวทางดังกล่าวข้างต้นนำมาสู่การจัดการศึกษาปฐมวัย มี 6 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2549, หน้า 1 – 8)

3.1 ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับการจัดการศึกษาปฐมวัย มีการพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็กโดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกายอารมณ์ จิตใจ สังคมสติปัญญาและลักษณะนิสัยโดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับ ซึ่งต้องเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ ดังนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมเนื้อหาประกอบด้วย ความหมายของหลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตร และกระบวนการของหลักสูตร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1.1 ความหมายของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรแตกต่างกัน เช่น สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 6) ได้กล่าวถึงหลักสูตรไว้ว่า เส้นทางที่ใช้วิ่งแข่งการที่เปรียบเทียบหลักสูตรกับสนามหรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง เนื่องจากการที่ผู้เรียนจะสำเร็จการศึกษาในระดับใดหรือหลักสูตรใดก็ตามผู้เรียนจะต้องฝ่าความยากของวิชาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ ตามลำดับขั้นที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเช่นเดียวกับนักวิ่งที่ต้องวิ่งแข่งฝ่าไปสู่อชัยชนะและความสำเร็จให้ได้

นารี กุลประจวบ (2560, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร เป็นการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน ดำเนินงานตามแผน และการกำกับติดตามประเมินผลในด้านหลักสูตร งานการสอน งานสื่อสาร การเรียน การสอน งานนิเทศการสอน งานจัดผลประเมินผลและงานปรับปรุงและพัฒนาการสอน

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2560, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรของสถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับปฐมวัยวางแผนหรือกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เด็กบรรลุมาตรฐาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ และสภาพที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกำหนด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องคำนึงถึงวิสัยทัศน์ จุดเน้น ภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพบริบทและความต้องการของชุมชนมาออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา

Kenneth (2001, p. 9) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักสูตร หมายถึง แผนโครงการซึ่งประมวลทั้งความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียน

Evelyn (1996, p. 5) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ในสถาบัน

Good (1973, p. 149) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตรในหมวดวิชาหรือสาขาวิชาใดสาขาหนึ่ง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง การจัดการศึกษาหรือกิจกรรมโดยมีการวางแผน ดำเนินงานตามแผน การกำกับ ติดตาม การวัดและประเมินผลในด้านหลักสูตร งานการสอน งานสื่อสาร การเรียน การสอน การนิเทศ การสอน การจัดผลประเมินผลและการปรับปรุงและพัฒนาการสอน

3.1.2 ความสำคัญของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

สมนึก ธาตุทอง, (2548, หน้า 5) ได้กล่าวถึง ความสำคัญ ของหลักสูตร ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นโครงการแผนปฏิบัติงานข้อกำหนดหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของผู้บริหารการศึกษาครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของเพราะหลักสูตร จะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพและได้ควบคุมดูแลติดตามผลให้ไปตามนโยบายการจัด การศึกษาของรัฐบาลด้วย

2. หลักสูตรสามารถพัฒนาคนใหม่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สังคมคาดหวัง เพราะหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคลสามารถปลูกฝังพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรมและเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3. หลักสูตรทำให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถทำให้ผู้เรียนค้นพบ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดที่แท้จริงของตนเองและพัฒนาได้เต็มศักยภาพและวางรากฐานความคิดที่เป็นการสนับสนุนและสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง

4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากรอาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ฯของการศึกษาของรัฐให้แกสถานศึกษาของรัฐบาลด้วย

5. หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2560, หน้า 8)

ได้กล่าวถึง หลักสูตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อ ดังนี้ 1) ให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ ศูนย์เด็กเล็กสามารถจัดทำหลักสูตรได้อย่างสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางศึกษาปฐมวัย และ 3) ครูผู้สอนเด็กและผู้ดูแลเด็กและผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการจัดทำปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมี คุณภาพ มาตรฐานสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและ ท้องถิ่น

Saylor and Alexander (1974, หน้า 5) ให้ความเห็นเกี่ยวกับ ความสำคัญของหลักสูตรว่าหลักสูตรเป็นเสมือนแผนภูมิ การเดินทางและตารางที่ ยึดหยุ่นได้ในการจัดการศึกษาเพราะผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาวิชาในโรงเรียนจะเป็น ผู้สร้างหลักสูตร

Jackman (2001, p. 40) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตร ปฐมวัย ดังนี้

1. หลักสูตร คือ การยึดเป็นศูนย์กลางหรือการเริ่มรับรู้ ของเด็ก โดยการส่งเสริมพัฒนาการไปตามลำดับชั้นอายุและประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มในห้องเรียน
2. หลักสูตรเป็นการเตรียมการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โดยวางแผนจัดประสบการณ์ที่เกิดจากความรู้ความสามารถของเด็กเอง
3. หลักสูตรส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติผ่าน ประสบการณ์การสำรวจ การควบคุมตัวเองและเชื่อมั่นในความคิดของตัวเอง
4. หลักสูตรส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กมีวัฒนธรรม และความหลากหลายของภาษาอย่างเหมาะสม

5. หลักสูตรก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์โดยการ
แสดงออกอย่างเหมาะสมและส่งเสริมการทำกิจกรรมที่ตอบสนองความคิดสร้างสรรค์ของ
เด็กแต่ละคน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความสำคัญของ
หลักสูตร เป็นหัวใจหลักในการจัดการเรียนการสอนที่จะให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดมุ่งหมาย
ตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องชี้วัด ถึงความเจริญของชาติและเป็น
เครื่องมือในการพัฒนาคน มาตรฐานของการศึกษาอยู่ที่หลักสูตร ดังนั้นหลักสูตรเป็นสิ่ง
สำคัญในกระบวนการเรียนการสอนของแต่ละสถาบันหรือสถานศึกษานั้น

3.1.3 องค์ประกอบของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 11) ได้กล่าวถึง
องค์ประกอบของหลักสูตร มี 4 ประการ คือ 1) จุดประสงค์หรือความมุ่งหมาย 2) การจัด
เนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์ 3) กระบวนการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผล
รุจิรุ จุฬารัตน (2546, หน้า 8) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของ
หลักสูตร มีดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Education Purpose)

หมายถึง ความตั้งใจหรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้ที่จะผ่านหลักสูตร
จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสำคัญเพราะเป็นตัวกำหนดทิศทางและขอบเขตในการให้
การศึกษาแก่เด็กช่วยในการเลือกเนื้อหาและกิจกรรม ตลอดจนใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการ
ประเมินผล

2. ประสบการณ์ (Education Experience) โดยการเลือก

เนื้อหา ประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่
กำหนดไว้โดยดำเนินการเลือกเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ลำดับเนื้อหาสาระ พร้อม
ทั้งการกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม

3. วิธีการจัดประสบการณ์ (Organization of Education

Experience) เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติซึ่ง ประกอบด้วย กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การ
จัดทำวัสดุหลักสูตร ใตแก่ คู่มือครู เอกสารหลักสูตร แผนการสอน แนวการสอน และ
แบบเรียน ซึ่งการดำเนินการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในขั้นการนำหลักสูตรไปใช้
เพราะหลักสูตรจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครู ครูผู้สอนต้องมีความรู้

ในด้านการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ การวัดและการประเมินผล จิตวิทยาการสอนตลอดจน
ปรัชญาการศึกษาของแต่ละระดับ จึงทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย
ของหลักสูตร

4. การประเมินผลหลักสูตร (Evaluation) คือ การหาคำตอบว่า หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายหรือไม่มากน้อยเพียงใดและ
อะไรเป็นสาเหตุ

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547, หน้า 34 – 41) ได้สรุปถึง
รูปแบบของหลักสูตร สถานศึกษาปฐมวัย ดังนี้ 1) จุดประสงค์ ของหลักสูตร 2) โครงสร้าง
ของหลักสูตร 3) เนื้อหารายวิชา 4) สื่อการเรียนการสอน และ 5) การวัดและการ
ประเมินผล

พิสนุ พงศรี (2549, หน้า 134 – 135) ได้กล่าวถึง
องค์ประกอบของหลักสูตร มี 4 ประการ คือ 1) จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์
2) เนื้อหาวิชาหรือสาระการเรียนรู้ 3) การนำหลักสูตรไปใช้หรือจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนและ 4) การประเมินผล

อรนันท นิมนุช (2550, หน้า 13 – 14) ได้กล่าวถึง การ
จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โดยยึดหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมการพัฒนาหลักสูตร
พิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็กโดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน
ทั้งด้านร่างกายอารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิม
ที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับ ต้องมีความหมายกับตัวเด็กเป็นหลักหลักสูตรที่
ให้โอกาสทั้งเด็กปกติเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษได้พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรม
และภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุข ในปัจจุบันมีใช้เพียงเพื่อเตรียมเด็ก สำหรับ
อนาคตข้างหน้าเท่านั้น

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก
สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจ
ของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่
ที่สะดวก ปลอดภัยอากาศสดชื่น ผ่อนคลายไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน
มีสื่อ วัสดุอุปกรณ์มีของเล่นที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่นเรียนรู้
เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้นสภาพแวดล้อมทั้งภายในและ

ภายนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้ร่วมกับคนอื่นในสังคม และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรม เลี้ยงดู และให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาการเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำตามเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์และจัดกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่ผู้สอนและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้ง 2 ฝ่าย โดยผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุน ชี้แนะและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก สอนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำเรียนรู้และคนพบด้วยตนเองดังนั้นผู้สอนจะต้องยอมรับเห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่คนดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อจะได้วางแผน สร้างสภาพแวดล้อม และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเองปรับปรุงใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก

4. การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการที่ว่า หนึ่งความคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้นเป้าหมายของผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้อาณาการเลขที่ หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญอย่างเหมาะสมกับวันและพัฒนาการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้

5. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กการประเมินเด็กปฐมวัยยึดวิธีการ การสังเกตเป็นส่วนใหญ่ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของคนและพัฒนาการการเรียนรู้ ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการ จากข้อมูลเชิงบรรยายจากการรวบรวมผลงาน การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริงจากข้อมูลจากครอบครัว ของเด็กตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงานสามารถบอกได้ว่า เด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใดข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยผู้สอนในการวางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ผู้ปกครอง เด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

6. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ผู้สอน พ่อแม่และผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำความเข้าใจ พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กต้องยอมรับและร่วมมือกัน รับผิดชอบหรือถือเปนนุ้สวนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ดังนั้นผู้สอนจึงมีใช้จะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเท่านั้นแต่จะต้องให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทั้งนี้มีไ้ค้หมายความให้พ่อแม่ผู้ปกครอง เปนผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการโดยไม้ค้คำนึงถึงการจัดที่เหม้เหมาะสมกับวัยของเด็ก

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2560, หน้า 11)

ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้ และขั้นตอนที่ 5 การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร คือ แนวทางในการสร้างหลักสูตรเพื่อให้ถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งใจและคาดหวังไว้ของค้ประกอบของหลักสูตรที่ดี ประกอบด้วย 1) จุดประสงค์ ของหลักสูตร 2) โครงสร้างของหลักสูตร 3) เนื้อหารายวิชา 4) สื่อการเรียนการสอน และ 5) การวัดและการประเมินผล การจัดการเรียนการสอนจะบรรลุผลได้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนจะต้องมีสิ่งที่ย้ช่วยกำหนดแนวทางเพื่อให้แต่ละฝ่ายสามารถถึงจุดมุ่งหมายที่คาดหวังได้

3.1.4 ลักษณะจุดมุ่งหมายของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่ดี

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 19 – 20) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ดีไว้ในหนังสือแนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรกล่าว คือ หลักสูตรเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ลักษณะของหลักสูตรที่ดีจะนำไปสู่การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเกิดสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา หลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. ควรตั้งอยู่บนรากฐานของการศึกษาอย่างถูกต้อง เช่น พื้นฐานทางปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา ธรรมชาติของการเรียนรู้และนอกจากนั้นยังต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความจริงและสามารถนำไปปฏิบัติได้

2. สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและชีวิตประจำวันของผู้เรียน โดยมุ่งให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ของสownรวมและมีความเสียสละ มีความรู้สึกชื่นชม ภาคภูมิใจในชาติ สามารถที่จะสร้างเสริมและมีความศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะพลเมืองดีของชาติ
 3. ตรงตามความมุ่งหมายของการศึกษาและพัฒนาการของเด็กตามหลักจิตวิทยา การเรียนรูที่เหมาสมกับวัย เช่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนกล้าแสดงออกในด้านความคิดเห็นสนองความต้องการของผู้เรียน ด้านความอบอุ่น การได้รับการยอมรับจากกลุ่ม และตรงตามลักษณะของวัฒนธรรม ประเพณีและเอกลักษณ์ของชาติ ให้ผู้เรียนรู้จักสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้เจริญก้าวหน้าอีกด้วย
 4. เน้นและส่งเสริมคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้เรียนใหม่มีความเจริญงอกงาม หลาก ๆ ด้าน ตลอดจนส่งเสริมทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นของเด็กและจะต้องเน้นหนักในการเสริมสร้างให้เด็กรู้จักแก้ปัญหาและจะต้องจัดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน
 5. หลักสูตรที่ดีจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการศึกษาให้มากที่สุด ไม่ว่าจะในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติอันจะก่อให้เกิดคานิยมที่ถูกต้องและมีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของสังคม
 6. หลักสูตรที่ดียอมส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้ทั้งทักษะเจตคติความริเริ่ม มีความคิด สร้างสรรค์ในการดำเนินชีวิต
 7. มีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมของสถานการณ์ปัจจุบัน
 8. หลักสูตรที่ดียอมมีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลาเพื่อทราบขอบกพร่องในอันที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้นไป
- พิสนุ พงศรี (2549, หน้า 135) ได้ให้หลักการเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) สอดคล้องต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคม 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจนมาจากข้อมูลพื้นฐานที่ถูกต้อง 3) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรต้องพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนครบทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านพุทธิพิสัย 2) ด้านทักษะพิสัยและ 3) ด้านจิตพิสัยอย่างสมดุลกัน 4) การจัดกิจกรรมต่าง ๆ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นรูปธรรม 5) มีความยืดหยุ่นได้ 6) สามารถประเมินผลได้สรุปลักษณะของหลักสูตรที่ดีมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับความสามารถความสนใจและความต้องการของผู้เรียนและต้องสอดคล้อง

กับผู้เรียนทั้งพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและเจตพิสัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนและสังคม 7) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งควรอยู่ในสภาพที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติ ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนต้องสะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น อบอุ่นสบาย มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อที่มาจากธรรมชาติและวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองสภาพแวดล้อมใกล้ตัวและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ลักษณะจุดมุ่งหมายของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่ดี ประกอบด้วย สอดคล้องต่อความต้องการ มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมสำหรับผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการศึกษาในมากที่สุด ไม่วาจะเป็นด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติอันจะก่อให้เกิดค่านิยมที่ถูกต้องและมีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของสังคมและมีการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

3.1.5 รูปแบบการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

Friedrick Froebel (pp. 1782 – 1852) ได้ให้ความเห็นถึงรูปแบบหลักสูตรเปิดที่เป็นรูปแบบหลักสูตรล่าสุดในปัจจุบันเฟรเดอริคเฟอบเบลเป็นคนแรกที่พัฒนาการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษา โดยจัดโรงเรียน (Kindergarten) เป็นรูปแบบโรงเรียนอนุบาล

1. การฝึกหัดครูอนุบาล (Kindergarten Education) นับว่าเป็นหลักสูตรอนุบาลบทเริ่มหรือต้นแบบของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สารหลักสูตรที่สำคัญ คือ การเรียนรู้เพื่อกระตุ้นการรับรู้ความเหมือนความสัมพันธ์ ความเกี่ยวเนื่องและการคิดอย่างมีเหตุผล โดยใช้ชุดอุปกรณ์แบบต่าง ๆ 10 ชุด และกิจกรรมการงานอาชีพ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้าน เช่น กิจกรรมศิลปะ เกมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนเน้นการเล่นเป็นการเรียนรู้สำหรับเด็กเป็นสำคัญ โดยใช้ตารางกิจกรรมประจำวันเป็นแนวของการปฏิบัติการเรียนการสอน สำหรับครูโดยจัดเป็นช่วงเวลาตั้งแต่รับเด็กเข้าชั้นเรียนจนถึงส่งเด็กกลับบ้านที่ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการงานอาชีพและการใช้ที่ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการงานอาชีพและการใช้ชุดอุปกรณ์ในการเรียน ซึ่งการจัดหลักสูตรตามแบบของเฟรเดอริคเฟอบเบลยังใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน สำหรับประเทศไทยใช้หลักสูตรเฟรเดอริคเฟอบเบลที่ชัดเจน คือ การมีตารางกิจกรรมประจำวันและกำหนดให้ทุกวันต้องมีกิจกรรม 6 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรม เคลื่อนไหวและจังหวะ 2) กิจกรรมเสริม

ประสบการณ์ 3) กิจกรรมสร้างสรรค์ 4) กิจกรรมเสรี 5) กิจกรรมกลางแจ้ง 6) เกม
การศึกษาและจัดสิ่งแวดล้อมแบบสอนเด็ก

2. หลักสูตรของมอนเตสซอริ (Montessori Model) เน้นให้
เป็นไปตามพัฒนาการและความต้องการของเด็ก โดยมอนเตสซอริมีความเห็นวาทเด็กวัย
0 – 6 ปี หรือวัยปฐมวัยนี้เป็นวัยที่เด็กมีจิตที่ตื่นตัว (Active) อย่างมากในการที่จะเรียนรู้
ซึมซาบจากสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้นผู้ใหญ่ที่แวดล้อมเด็กหรือผู้ดูแลเด็กควรมีสัมพันธภาพ
ที่ดีต่อเด็ก มีความรัก เอื้ออาทร และในขณะเดียวกันให้ความเคารพในเอกภาพของเด็ก
โดยให้ออกาสเด็กในการเลือกให้เด็กมีเสรีภาพ นอกจากนี้เด็กควรจะได้พัฒนาประสาท
สัมผัสการเคลื่อนไหว โดยการหยิบจับกระทำเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ (Dependence)
อุปกรณ์ในการฝึกหัดประสาทสัมผัสของมอนเตสซอริที่เรียกว่า Didactic Apparatus
มีชื่อเสียงมาก มอนเตสซอริเชื่อว่าเด็กปฐมวัยชอบความมีระเบียบ มอนเตสซอริจึงเน้นการ
เตรียมการสอนของครูให้เป็นตามขั้นตอน การสอนของมอนเตสซอริจะเน้นการเรียนรู้
เป็นรายบุคคล โดยเด็กจะฝึกกระทำกับอุปกรณ์ที่เตรียมไว้เป็นรายบุคคลแต่การแนะนำ
การใช้จะเริ่มจากกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน นอกจากนี้ มอนเตสซอริเน้นการที่ให้เด็กเลือกทำ
กิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองเพื่อเป็นการฝึกการคิดริเริ่มด้วยตนเองและความสามารถในการ
สำรวจตนเองได้ (Individual Initiative and Self Direction) มอนเตสซอริเชื่อว่าเด็กที่มีจิตที่
อยากรู้อยากทำได้เพราะฉะนั้นอุปกรณ์การสอนของมอนเตสซอริจะเปิดโอกาสให้เด็ก
ฝึกทำลองผิดลองถูกไม่กลัวผิดพลาดเสียงและเมื่อเด็กทำได้ เด็กจะรู้สึกพอใจและเป็นรางวัล
ภายในตนเองการสอนของมอนเตสซอริจะไม่มีการให้คะแนนให้ดาว ซึ่งเป็นสิ่งเรภายนอกจาก
แต่ให้เด็กรู้สึกภูมิใจที่ทำได้มอนเตสซอริไม่เน้นบทบาทเรื่องการสอนของครูแต่เน้นบทบาท
ในการสังเกต อำนวยความสะดวกจัดอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับเด็กจะช่วยเด็ก ก็ต้องช่วย
ชนิดทำให้เด็กได้ช่วยตัวเองได้และยังมีความเชื่อมั่นที่ตื่นตัวจะเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมาก
ถึงกับกล่าววาทเด็กที่มีปัญหาต่าง ๆ เช่น ดื้อ ชน อยู่นิ่งสุขการวรวานั้น เป็นเพราะเด็กไม่มี
โอกาสได้ทำในสิ่งที่เด็ก ต้องการคือการได้เคลื่อนไหวการฝึกประสาทสัมผัส ความ
ภาคภูมิใจที่ทำได้ เมื่อเด็กไม่มีโอกาสทำตามธรรมชาติของเด็กเด็กจะมีกิริยาการวรว หรือ
มีปัญหาต่าง ๆ มอนเตสซอริเชื่อว่าจัดประสบการณ์ การเรียนให้เหมาะสมกับความต้องการ
การทางจิตที่จะเรียนรู้ของเด็กแล้วเด็กจะไม่มีปัญหาทางวินัยเลยและจะเติบโตเป็นบุคคลที่
มีความมั่นคงทางจิตใจ พึ่งตนเองได้และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

3. หลักสูตรแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Center) คือ การเรียนการสอนแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ยึดเด็กเป็นสำคัญซึ่งแนวคิดอื่น ๆ เช่น การสอนภาษาแบบองค์รวม (Whole Language) การสอนแบบโครงการ (Project Approach) เป็นต้น จัดว่าเป็นแนวคิดแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลางด้วย เนื่องจากเป็นการเรียนที่ยึดตัวเด็กเป็นสำคัญ รูปแบบการเรียนแบบนี้ไม่ใช่จะยึดตัวเด็กเป็นสำคัญโดยเขาใจผิดคิดว่าทุกอย่างต้องขึ้นอยู่กับเด็กหมด แต่ตัวคุณครูเองต้องมองหลักสูตรด้วยว่า หลักสูตรต้องการให้เด็กมีลักษณะอย่างไร เช่น ให้เขาสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้หรือในด้านร่างกายการรู้จักคิดแก้ปัญหา ฯลฯ ครูต้องมีแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับการพัฒนาเด็กจัดการเรียนการสอนที่ดูตามวัยกับพัฒนาการอย่างเช่น เด็ก 3 ขวบ กับเด็ก 6 ขวบ มีความสามารถ มีพัฒนาการที่ต่างกันไป เด็กควรจะได้มีการใช้มือและประสาทสัมผัสทั้ง 5 ให้มากที่สุด เมื่อหลักยึดเช่นนี้การจัดสื่อสำหรับเด็กในแต่ละวัยจึงต่างกันไปด้วย ควรดูสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของเด็กในการจัดการเรียนการสอน สื่อที่ใช้จะต้องมีลักษณะที่หลากหลายเหมาะสมตามวัย ตามพัฒนาการของเด็กคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้เด็กมีโอกาสเลือกตามความสนใจ ตามความสามารถในการยึดเด็กเป็นสำคัญนั้นไม่ใช่เพียงแต่จะเรียนแบบตามใจเด็ก ครูเองต้องมีหลักในการจัดด้วยต้องเป็นฝ่ายที่มีส่วนริเริ่มบ้าง เพื่อให้สมดุลกันทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งในส่วนของเด็กและส่วนของครูที่ต้องการพัฒนาเด็กให้ได้ตามเป้าหมาย 4) หลักสูตรเปิด (Open Structures Integrated Learning) หลักสูตรเปิดเป็นหลักสูตรที่มีความเชื่อว่า มนุษย์ไม่ว่าผู้ใหญ่หรือเด็กจะทำหน้าที่ที่ดีที่สุดที่เขาได้รับฝึกหัดและมีภาวะสร้างสรรค์หากได้รับการกระตุ้นเรา ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ เด็กจะมีความสามารถยิ่งขึ้น และแก้ปัญหาได้จุดประสงค์ของหลักสูตรเน้นพัฒนาการคิดการแก้ปัญหา สร้างความพยายามและความคิดสร้างสรรค์การจัดการเรียนการสอนจะเน้นกิจกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งครูจะต้องใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนและเทคนิคการจูงใจ ที่จะทำให้เด็กพัฒนาสมรรถนะ ได้สูงสุดรูปแบบของหลักสูตรนี้ยังสนับสนุนการเรียนรู้อ่าน ศิลปะดนตรีเกม การทดลอง ภาษา การคิดและการพัฒนามโนทัศน์ด้วย ครูจะเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กดำเนินกิจกรรมและสร้างเสริม ประสบการณ์สัมผัสกิจกรรมนี้จัดมีทั้งชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนการจัดกลุ่มหลักสูตร

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมีหลายรูปแบบ แตกต่างกันตามปรัชญา จะถือเป็นต้นแบบ เป็นแนวทางใดผู้บริหารควรนำรูปแบบมาบูรณาการให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก

3.2 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา มีความสำคัญต่อเด็ก เนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้สนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลองและต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ดังนั้น การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็ก เด็กสามารถเรียนรู้จากการเล่นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า จึงจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของหลักสูตร เพื่อส่งผลให้บรรลุจุดหมายในการพัฒนาเด็ก

ดังนั้น สรุปได้ว่า ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ 1) ความสะอาดความปลอดภัย 2) ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น 3) ความสะดวกในการทำกิจกรรม 4) ความพร้อมของอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำห้องส้วม สนามเด็กเล่น 5) ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องขนาด หนังสือนักจำนวน สีของสื่อและเครื่องเล่นและ 6) บรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่าง ๆ

1. สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

หลักสำคัญในการจัดต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด เป้าหมายการพัฒนาเด็ก ความเป็นระเบียบ ความเป็นตัวของตัวเอง ให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น มั่นใจ และมีความสุข ซึ่งอาจจัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามหลักสูตร ดังนี้

1.1 พื้นที่อำนวยความสะดวกเพื่อเด็กและผู้สอน ดังนี้

1.1.1 ที่แสดงผลงานของเด็ก อาจจัดเป็นแผ่นป้าย

หรือที่แขวนผลงาน

1.1.2 ที่เก็บแฟ้มผลงานของเด็ก อาจจัดทำเป็นกล่อง

หรือจัดใส่แฟ้มรายบุคคล

1.1.3 ที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก อาจทำเป็นช่อง

ตามจำนวนเด็ก

1.1.4 ที่เก็บเครื่องใช้ของผู้สอน เช่น อุปกรณ์การสอน

ของส่วนตัวผู้สอน ฯลฯ

1.1.5 ป้ายนิเทศตามหน่วยการสอนหรือสิ่งที่เด็ก

สนใจ

1.2 พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมและการเคลื่อนไหว ต้อง

กำหนดให้ชัดเจน ควรมีพื้นที่ที่เด็กสามารถจะทำงานได้ด้วยตนเองและทำกิจกรรมด้วยกัน ในกลุ่มเล็ก หรือกลุ่มใหญ่ เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระจากกิจกรรมหนึ่งไปยัง กิจกรรมหนึ่งโดยไม่รบกวนผู้อื่น

1.3 พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ สามารถจัดได้

ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับสภาพของห้องเรียน จัดแยกส่วนที่ใช้เสียงดังและเงียบออกจากกัน เช่น มุมบล็อกลูกอยู่ห่างจากมุมหนังสือ มุมบทบาทสมมติอยู่ติดกับมุมบล็อก มุมวิทยาศาสตร์อยู่ใกล้มุมศิลปะ ฯลฯ ที่สำคัญจะต้องมีของเล่น วัสดุอุปกรณ์ในมุมอย่างเพียงพอต่อการเรียนรู้ของเด็ก การเล่นในมุมเล่นอย่างเสรี มักถูกกำหนดไว้ในตาราง กิจกรรมประจำวัน เพื่อให้โอกาสเด็กได้เล่นอย่างเสรีประมาณวันละ 60 นาที การจัดมุมเล่นต่าง ๆ ผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1.3.1 ในห้องเรียนควรมีมุมเล่นอย่างน้อย 3 - 5 มุม

ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่ของห้อง

1.3.2 ควรได้มีการเปลี่ยนแปลงสื่อของเล่นตาม

มุมบ้าง ตามความสนใจของเด็ก

1.3.3 ควรจัดให้มีประสบการณ์ที่เด็กได้เรียนรู้ไปแล้ว

ปรากฏอยู่ในมุมเล่น เช่น เด็กเรียนรู้เรื่องผีเสื้อ ผู้สอนอาจจัดให้มีการจำลองการเกิดผีเสื้อ ล่องไว้ให้เด็กดูในมุมธรรมชาติศึกษาหรือมุมวิทยาศาสตร์ ฯลฯ

1.3.4 ควรเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัด

มุมเล่น ทั้งนี้เพื่อจูงใจให้เด็กรู้สึกเป็นเจ้าของอยากเรียนรู้ อยากเข้าเล่น

1.3.5 ควรเสริมสร้างวินัยให้กับเด็ก โดยมีข้อตกลง

ร่วมกันว่าเมื่อเล่นเสร็จแล้วจะต้องจัดเก็บอุปกรณ์ทุกอย่างเข้าที่ให้เรียบร้อยสภาพแวดล้อม นอกห้องเรียน คือ การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาณาบริเวณรอบ ๆ สถานศึกษา รวมทั้ง จัดสนามเด็กเล่น พร้อมเครื่องเล่นสนาม จัดระวางรักษาความปลอดภัยภายในบริเวณ สถานศึกษาและบริเวณรอบนอกสถานศึกษา ดูแลรักษาความสะอาด ปลูกต้นไม้ให้ความร่มรื่นรอบ ๆ บริเวณสถานศึกษาสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และ พัฒนาการของเด็กบริเวณสนามเด็กเล่น ต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตร ดังนี้

สนามเด็กเล่น มีพื้นผิวหลายประเภท เช่น ดิน ทราย หิน พื้นสำหรับเล่นของเล่นที่มีล้อ รวมทั้งที่ร่ม ที่โล่งแจ้ง พื้นดินสำหรับขุด ที่เล่นน้ำ ป่อทราย พร้อมอุปกรณ์ประกอบการเล่น เครื่องเล่นสนามสำหรับเด็ก ปีนป่าย ทรงตัว ฯลฯ ทั้งนี้ต้องไม่ติดกับบริเวณที่มีอันตราย ต้องหมั่นตรวจตราเครื่องเล่นให้อยู่ในสภาพแข็งแรงปลอดภัยอยู่เสมอ และหมั่นดูแลเรื่องความสะอาด ที่นั่งเล่นพักผ่อนจัดที่นั่งไว้ได้ต้นไม้มีร่มเงา อาจใช้กิจกรรมกลุ่มย่อย ๆ หรือกิจกรรมที่ต้องการความสงบ หรืออาจจัดเป็นลานนิทรรศการให้ความรู้แก่เด็กและผู้ปกครองบริเวณธรรมชาติ ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผักสวนครัว หากบริเวณสถานศึกษา มีไม่มากนัก อาจปลูกพืชในกระบะหรือกระถาง

2. สื่อและแหล่งเรียนรู้

สื่อประกอบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ควรมีสื่อทั้งที่เป็นประเภท 2 มิติและ/หรือ 3 มิติที่เป็นสื่อของจริง สื่อธรรมชาติ สื่อที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก สื่อสะท้อนวัฒนธรรม สื่อที่ปลอดภัยต่อตัวเด็ก สื่อเพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ ให้ครบทุกด้านสื่อที่เอื้อให้เด็กเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า โดยการจัดการใช้สื่อเริ่มต้นจากสื่อของจริง ภาพถ่าย ภาพโครงร่าง และสัญลักษณ์ ทั้งนี้การใช้สื่อต้องเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสนใจและความต้องการของเด็กที่หลากหลาย ตัวอย่างสื่อประกอบการจัดกิจกรรม มีดังนี้

กิจกรรมเสรี /การเล่นตามมุม

1. มุมบทบาทสมมติ อาจจัดเป็นมุมเล่น ดังนี้

1.1 มุมบ้าน

- ของเล่นเครื่องใช้ในครัวขนาดเล็กหรือของจำลอง เช่น เตา กระทะ ครก กาน้ำ เขียง มีดพลาสติก หม้อ จาน ช้อน ถ้วยชาม กะละมัง ฯลฯ

- เครื่องเล่นตุ๊กตา เสื้อผ้าตุ๊กตา เตียง

เปลเด็ก ตุ๊กตา

- เครื่องแต่งบ้านจำลอง เช่น ชุดรับแขก

โต๊ะเครื่องแป้ง หมอนอิง กระจกขนาดเห็นเต็มตัวหวี ตลับแป้ง ฯลฯ

- เครื่องแต่งกายบุคคลอาชีพต่าง ๆ ที่ใช้แล้ว เช่น ชุดเครื่องแบบทหาร ตำรวจ ชุดเสื้อผ้าผู้ใหญ่ชายและหญิง รองเท้า กระเป๋าถือที่ไม่ใช้แล้ว ฯลฯ

- โทรศัพท์ เตารีดจำลอง ที่รีดผ้าจำลอง

- ภาพถ่ายและรายการอาหาร

1.2 มุมหมอบ

- เครื่องเล่นจำลองแบบเครื่องมือแพทย์และ

อุปกรณ์การรักษาผู้ป่วย เช่น หูฟัง เสื้อคลุมหมอบ ฯลฯ

- อุปกรณ์สำหรับเลียนแบบการบันทึกข้อมูล

ผู้ป่วย เช่น กระดาษ ดินสอ

1.3 มุมร้านค้า

- กล่องและขวดผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้แล้ว

- อุปกรณ์ประกอบการเล่น เช่น เครื่องคิดเลข

ลูกคิด ธนบัตรจำลอง

2. มุมบล็อก

- ไม้บล็อกหรือแท่งไม้ที่มีขนาดและรูปทรงต่าง ๆ กัน จำนวนตั้งแต่ 50 ชิ้นขึ้นไป ของเล่นจำลอง เช่น รถยนต์ เครื่องบิน รถไฟ คน สัตว์ ต้นไม้ ภาพถ่ายต่าง ๆ

- ที่จัดเก็บไม้บล็อกหรือแท่งไม้อาจเป็นชั้น ลังไม้หรือ

พลาสติก แยกตามรูปทรง ขนาด

3. มุมหนังสือ

- หนังสือภาพนิทาน สมุดภาพ หนังสือภาพที่มี

คำและประโยคสั้น ๆ พร้อมภาพ

- ชั้นหรือที่วางหนังสือ

- อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการสร้างบรรยากาศ

การอ่าน เช่น เสื้อ พรม หมอน

- สมุดเซ็นยืมหนังสือกลับบ้าน

- อุปกรณ์สำหรับการเขียน

- อุปกรณ์เสริม เช่น เครื่องเล่นเทป ตลับเทปนิทานพร้อมหนังสือนิทาน หูฟัง

4. มุมวิทยาศาสตร์ หรือมุมธรรมชาติศึกษา

- วัสดุต่าง ๆ จากธรรมชาติ เช่น เมล็ดพืชต่าง ๆ

เปลือกหอย ดิน หิน แร่

- เครื่องมือเครื่องใช้ในการสำรวจ สังเกต ทดลอง เช่น แว่น

ขยาย แม่เหล็ก เข็มทิศ เครื่องชั่ง

5. มุมอาเซียน

- ธงของแต่ละประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน

- คำกล่าวทักทายของแต่ละประเทศ

- ภาพการแต่งกายประจำชาติในกลุ่มประเทศอาเซียน

กิจกรรมสร้างสรรค์ ควรมีวัสดุ อุปกรณ์ ดังนี้

1. การวาดภาพและระบายสี

- สีเทียนแท่งใหญ่ สีไม้ สีชอล์ก สีน้ำ

- พู่กันขนาดใหญ่ (ประมาณเบอร์ 12)

- กระดาษ

- เลือกลูม หรือผ้ากันเปื้อน

2. การเล่นกับสี

- การเป่าสี มี กระดาษ หลอดกาแฟ สีน้ำ

- การหยดสี มี กระดาษ หลอดกาแฟ พู่กัน สีน้ำ

- การพับสี มี กระดาษ สีน้ำ พู่กัน

- การเทสี มี กระดาษ สีน้ำ

- การละเลงสี มี กระดาษ สีน้ำ แป้งเปียก

3. การพิมพ์ภาพ

- แม่พิมพ์ต่าง ๆ จากของจริง เช่น นิ้วมือ ใบไม้

ก้านกล้วย ฯลฯ

- แม่พิมพ์จากวัสดุอื่น ๆ เช่น เชือก เส้นด้าย ทรายาง

ฯลฯ

- กระดาษ ผ้าเช็ดมือ สีโปสเตอร์ (สีน้ำ สีฝุ่น ฯลฯ)

4. การปั้น เช่น ดินน้ำมัน ดินเหนียว แป้งโดว์ แผ่นรองปั้น
แม่พิมพ์รูปต่าง ๆ ไม้ขนาดแป้ง ฯลฯ
5. การพับ ฉีก ตัดปะ เช่น กระดาษ หรือวัสดุอื่น ๆ ที่จะใช้
พับ ฉีก ตัด ปะ กรรไกรขนาดเล็กปลายมน กาวน้ำหรือแป้งเปียก ผ้าเช็ดมือ ฯลฯ
6. การประดิษฐ์วัสดุ เช่น วัสดุต่าง ๆ มีกล่อง
กระดาษ แกนกระดาษ เศษผ้า เศษไหม กาว กรรไกร สี ผ้าเช็ดมือ ฯลฯ
7. การร้อย เช่น ลูกปัด หลอดกาแฟ หลอดด้าย ฯลฯ
8. การสาน เช่น กระดาษ ใบตอง ใบมะพร้าว ฯลฯ
9. การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ พลาสติกชิ้นเล็ก ๆ รูปทรง
ต่าง ๆ ผู้เล่นสามารถนำมาต่อเป็นรูปแบบต่าง ๆ ตามความต้องการ
10. การสร้างรูป เช่น จากกระดาษปึกหมุด จากแป้งตะปู
ที่ใช้หยั่งยางหรือเชือกผูกตั้งให้เป็นรูปร่างต่าง ๆ

เกมการศึกษา ตัวอย่างสื่อประเภทเกมการศึกษามีดังนี้

1. เกมจับคู่

- จับคู่รูปร่างที่เหมือนกัน
- จับคู่ภาพเงา
- จับคู่ภาพที่ซ่อนอยู่ในภาพหลัก
- จับคู่สิ่งที่มีความสัมพันธ์กัน สิ่งที่ใช้คู่กัน
- จับคู่ภาพส่วนเต็มกับส่วนย่อย
- จับคู่ภาพกับโครงร่าง
- จับคู่ภาพชิ้นส่วนที่หายไป
- จับคู่ภาพที่เป็นประเภทเดียวกัน
- จับคู่ภาพที่ซ่อนกัน
- จับคู่ภาพสัมพันธ์แบบตรงกันข้าม
- จับคู่ภาพที่สมมาตรกัน
- จับคู่แบบอุปมาอุปไมย
- จับคู่แบบอนุกรม

2. เกมภาพตัดต่อ

ภาพตัดต่อที่สัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ

เช่น ผลไม้ ผัก

3. เกมจัดหมวดหมู่

- ภาพสิ่งต่าง ๆ ที่นำมาจัดเป็นพวก ๆ
- ภาพเกี่ยวกับประเภทของใช้ในชีวิตประจำวัน
- ภาพจัดหมวดหมู่ตามรูปร่าง สี ขนาด

รูปทรงเรขาคณิต

4. เกมวางภาพต่อปลาย (โดมิโน)

- โดมิโนภาพเหมือน
- โดมิโนภาพสัมพันธ์

5. เกมเรียงลำดับ

- เรียงลำดับภาพเหตุการณ์ต่อเนื่อง
- เรียงลำดับขนาด

6. เกมศึกษารายละเอียดของภาพ (ลือตโต้)

7. เกมจับคู่แบบตารางสัมพันธ์ (เมตริกเกม)

8. เกมพื้นฐานการบวก

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ / กิจกรรมในวงกลม ตัวอย่างสื่อ

มีดังนี้

1. สื่อของจริงที่อยู่ใกล้ตัวและสื่อจากธรรมชาติหรือวัสดุ

ท้องถิ่น เช่น ต้นไม้ ใบไม้ เปลือกหอย เสื้อผ้า ฯลฯ

2. สื่อที่จำลองขึ้น เช่น ลูกโลก ตุ๊กตาสัตว์ ฯลฯ

3. สื่อประเภทภาพ เช่น ภาพพลิก ภาพโปสเตอร์ หนังสือภาพ

ฯลฯ

4. สื่อเทคโนโลยี เช่น วิทยู เครื่องบันทึกเสียง เครื่องขยายเสียง

โทรศัพท์

กิจกรรมกลางแจ้ง ตัวอย่างสื่อมีดังนี้

1. เครื่องเล่นสนาม เช่น เครื่องเล่นสำหรับปีนป่าย เครื่องเล่น

ประเภทล้อเลื่อน

2. ที่เล่นทราย มีทรายละเอียด เครื่องเล่นทราย เครื่องตวง

ฯลฯ

3. ที่เล่นน้ำ มีภาชนะใส่น้ำหรืออ่างน้ำวางบนขาตั้งที่มั่นคง ความสูงพอที่เด็กจะยืนได้พอดี เลือคคลุมหรือผ้ากันเปื้อนพลาสติก อุปกรณ์เล่นน้ำ เช่น ถ้วยตวง ขวดต่าง ๆ สายยาง กรวยกรอกน้ำ ตุ๊กตายาง ฯลฯ

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ตัวอย่างสื่อมีดังนี้

1. เครื่องเคาะจังหวะ เช่น ฉิ่ง เหล็กสามเหลี่ยม กรับ รำมะนา กลอง ฯลฯ อุปกรณ์ประกอบการเคลื่อนไหว เช่น หนังสือพิมพ์ ริปปิ้น แแถบผ้า ห่วง

2. หวาย ถุงทราย

การเลือกสื่อ มีวิธีการเลือกสื่อ ดังนี้

1. เลือกให้ตรงกับจุดมุ่งหมายและเรื่องที่สอน
2. เลือกให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก
3. เลือกให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นที่เด็กอยู่

หรือสถานภาพของสถานศึกษา

4. มีวิธีการใช้ง่าย และนำไปใช้ได้หลายกิจกรรม
5. มีความถูกต้องตามเนื้อหาและทันสมัย
6. มีคุณภาพดี เช่น ภาพชัดเจน ขนาดเหมาะสม

ไม่ใช้สีสะท้อนแสง

7. เลือกสื่อที่เด็กเข้าใจง่ายในเวลาสั้น ๆ ไม่ซับซ้อน
8. เลือกสื่อที่สามารถสัมผัสได้
9. เลือกสื่อเพื่อใช้ฝึกและส่งเสริมการคิดเป็น ทำเป็น และกล้า

แสดงความคิดเห็นด้วยความมั่นใจ

การจัดหาสื่อ สามารถจัดหาได้หลายวิธี คือ

1. จัดหาโดยการขอยืมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ศูนย์สื่อของสถานศึกษาของรัฐบาล หรือสถานศึกษาเอกชน ฯลฯ
2. จัดซื้อสื่อและเครื่องเล่นโดยวางแผนการจัดซื้อตามลำดับความจำเป็น เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ทางสถานศึกษาสามารถจัดสรรให้และสอดคล้องกับแผนการจัดประสบการณ์

3. ผลิตสื่อและเครื่องเล่นขึ้นใช้เองโดยใช้วัสดุที่ปลอดภัยและหาง่ายเป็นเศษวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น กระดาษแข็งจากลังกระดาษ รูปภาพจากแผ่นป้ายโฆษณา รูปภาพจากหนังสือนิตยสารต่าง ๆ เป็นต้น

ขั้นตอนการดำเนินการผลิตสื่อสำหรับเด็ก มีดังนี้

1. สำรวจความต้องการของการใช้สื่อให้ตรงกับจุดประสงค์
 ภาระการเรียนรู้และกิจกรรมที่จัด

2. วางแผนการผลิต โดยกำหนดจุดมุ่งหมายและรูปแบบของสื่อให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็กสื่อชิ้นนั้นจะต้องมีความคงทนแข็งแรง ประณีตและสะดวกต่อการใช้

3. ผลิตสื่อตามรูปแบบที่เตรียมไว้

4. นำสื่อไปทดลองใช้หลาย ๆ ครั้งเพื่อหาข้อดี ข้อเสียจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

5. นำสื่อที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้จริง
 การใช้สื่อ ดำเนินการดังนี้

1. การเตรียมพร้อมก่อนใช้สื่อ มีขั้นตอน คือ

1.1 เตรียมตัวผู้สอน

1.1.1 ผู้สอนจะต้องศึกษาจุดมุ่งหมายและวางแผน

ว่าจะจัดกิจกรรมอะไรบ้าง

1.1.2 เตรียมจัดหาสื่อและศึกษาวิธีการใช้สื่อ

1.1.3 จัดเตรียมสื่อและวัสดุอื่น ๆ ที่จะต้องใช้ร่วมกัน

1.1.4 ทดลองใช้สื่อก่อนนำไปใช้จริง

1.2 เตรียมตัวเด็ก

1.2.1 ศึกษาความรู้พื้นฐานเดิมของเด็กให้สัมพันธ์

กับเรื่องที่จะสอน

1.2.2 เร้าความสนใจเด็กโดยใช้สื่อประกอบการ

เรียนการสอน

1.2.3 ให้เด็กมีความรับผิดชอบ รู้จักใช้สื่ออย่าง

สร้างสรรค์ ไม่ใช่ทำลาย เล่นแล้วเก็บให้ถูกที่

- 1.3 เตรียมสื่อให้พร้อมก่อนนำไปใช้
- 1.3.1 จัดลำดับการใช้สื่อว่าจะใช้อะไรก่อนหรือหลัง
- 1.3.2 ตรวจสอบและเตรียมเครื่องมือให้พร้อมที่จะใช้ได้
- 1.3.3 เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับสื่อ
2. การนำเสนอสื่อ เพื่อให้บรรลุผลโดยเฉพาะใน กิจกรรม เสริมประสบการณ์ / กิจกรรมวงกลม / กิจกรรมกลุ่มย่อย ควรปฏิบัติ ดังนี้
- 2.1 สร้างความพร้อมและเร้าความสนใจให้เด็กก่อนจัดกิจกรรมทุกครั้ง
- 2.2 ใช้สื่อตามลำดับขั้นของแผนการจัดกิจกรรมที่กำหนดไว้
- 2.3 ไม่ควรให้เด็กเห็นสื่อหลาย ๆ ชนิดพร้อม ๆ กัน เพราะจะทำให้เด็กไม่สนใจกิจกรรมที่สอน
- 2.4 ผู้สอนควรยืนอยู่ด้านข้างหรือด้านหลังของสื่อที่ใช้กับเด็ก ผู้สอนไม่ควรยืนหันหลังให้เด็ก จะต้องพูดคุยกับเด็กและสังเกตความสนใจของเด็ก พร้อมทั้งสำรวจข้อบกพร่องของสื่อที่ใช้เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
- 2.5 เปิดโอกาสให้เด็กได้ร่วมใช้สื่อ
- ขอควรระวังในการใช้สื่อการเรียนการสอน การใช้สื่อในระดับปฐมวัยควรระวังในเรื่องต่อไปนี้
1. วัสดุที่ใช้ ต้องไม่มีพิษ ไม่หักและแตกง่าย มีพื้นผิวเรียบ ไม่เป็นเสี้ยน
 2. ขนาด ไม่ควรมีขนาดใหญ่เกินไป เพราะยากต่อการหยิบยก อาจจะตกลงมาเสียหาย แตก เป็นอันตรายต่อเด็กหรือใช้ไม่สะดวก เช่น กรรไกรขนาดใหญ่ โต๊ะ เก้าอี้ที่ใหญ่และสูงเกินไป และไม่ควรมีขนาดเล็กเกินไป เด็กอาจจะนำไปอมหรือกลืนทำให้ติดคอหรือไหลลงท้องได้ เช่น ลูกบิดเล็ก ลูกแก้วเล็ก
 3. รูปทรง ไม่เป็นรูปทรงแหลม รูปทรงเหลี่ยม
- เป็นอัน

4. น้ำหนัก ไม่ควรมีน้ำหนักมาก เพราะเด็กยกหรือหยิบไม่ไหว อาจะตกลงมาเป็นอันตรายต่อตัวเด็ก

5. สีหรือลึกลงสีที่ เป็นอันตรายต่อตัวเด็ก เช่น สารเคมี วัตถุไวไฟ ฯลฯ

6. สี หรือลึกลงสีที่ เป็นอันตรายต่อสายตา เช่น สีสะท้อนแสง ฯลฯ การประเมินการใช้สื่อ

ควรพิจารณาจากองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ผู้สอน เด็ก และสื่อ เพื่อจะได้ทราบว่าสื่อ นั้นช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด จะได้นำมาปรับปรุงการผลิตและการใช้สื่อให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้วิธีสังเกต ดังนี้

1. สื่อ นั้นช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้เพียงใด
 2. เด็กชอบสื่อ นั้นเพียงใด
 3. สื่อ นั้นช่วยให้การสอนตรงกับจุดประสงค์หรือไม่ ถูกต้องตามสาระการเรียนรู้และทันสมัยหรือไม่
 4. สื่อ นั้นช่วยให้เด็กสนใจมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด
- การเก็บ รักษาและซ่อมแซมสื่อ
- การจัดเก็บสื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กฝึกการสังเกต การเปรียบเทียบ การจัดกลุ่ม ส่งเสริมความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือ ผู้สอนไม่ควรใช้การเก็บสื่อเป็นการลงโทษเด็ก โดยดำเนินการดังนี้
1. เก็บสื่อให้เป็นระเบียบและเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะประเภทของสื่อ สื่อที่เหมือนกันจัดเก็บหรือจัดวางไว้ด้วยกัน
 2. วางสื่อในระดับสายตาของเด็ก เพื่อให้เด็กหยิบใช้ จัดเก็บได้ด้วยตนเอง
 3. ภาชนะที่จัดเก็บสื่อควรโปร่งใส เพื่อให้เด็กมองเห็นสิ่งที่อยู่ภายในได้ง่ายและควรมีมือจับเพื่อให้สะดวกในการขนย้าย
 4. ฝึกให้เด็กรู้ความหมายของรูปภาพหรือสีที่เป็นสัญลักษณ์แทนหมวดหมู่ ประเภทสื่อ เพื่อเด็กจะได้เก็บเข้าที่ได้ถูกต้อง การใช้สัญลักษณ์ควรมีความหมายต่อการเรียนรู้ของเด็ก สัญลักษณ์ควรใช้สื่อของจริง ภาพถ่ายหรือสำเนา ภาพวาด ภาพโครงร่างหรือภาพประจูด หรือบัตรคำติดคู่กับสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

5. ตรวจสอบสื่อหลังจากที่ใช้แล้วทุกครั้งว่ามีสภาพสมบูรณ์
จำนวนครบถ้วนหรือไม่

6. ซ่อมแซมสื่อชำรุด และทำเต็มส่วนที่ขาดหายไป
ให้ครบชุด

การพัฒนาสื่อ

การพัฒนาสื่อเพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมในระดับปฐมวัย
นั้น ก่อนอื่นควรได้สำรวจข้อมูล สภาพปัญหาต่าง ๆ ของสื่อทุกประเภทที่ใช้อยู่ว่ามี
อะไรบ้างที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อจะได้ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความต้องการ

แนวทางการพัฒนาสื่อ ควรมีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

1. ปรับปรุงสื่อให้ทันสมัยเข้ากับเหตุการณ์ ใช้ได้สะดวก
ไม่ซับซ้อนเกินไป เหมาะสมกับวัยของเด็ก
2. รักษาความสะอาดของสื่อ ถ้าเป็นวัสดุที่ล้างน้ำได้ เมื่อใช้
แล้วควรได้ล้างเช็ด หรือ บัดฝุ่นให้สะอาด เก็บไว้เป็นหมวดหมู่ วางเป็นระเบียบหยิบใช้ง่าย
3. ถ้าเป็นสื่อที่ผู้สอนผลิตขึ้นมาใช้เองและผ่านการทดลอง
ใช้มาแล้ว ควรเขียนคู่มือประกอบการใช้สื่อ นั้น โดยบอกชื่อสื่อ ประโยชน์และวิธีใช้สื่อ
รวมทั้งจำนวนชิ้นส่วนของสื่อในชุดนั้นและเก็บคู่มือไว้ในซองหรือถุง พร้อมสื่อที่ผลิต
4. พัฒนาสื่อที่สร้างสรรค์ ใช้ได้เอนกประสงค์ คือ เป็นได้ทั้ง
สื่อเสริมพัฒนาการและเป็นของเล่นสนุกสนานเพลิดเพลิน

การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
ซึ่งครูผู้ดูแลเด็กต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกโดยที่ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จัก และเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแล
รับผิดชอบ เพื่อจะได้วางแผน สร้างสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่าง ๆ ได้เหมาะสม
นอกจากนี้ ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องรู้จักพัฒนาตนเองปรับปรุงการใช้เทคนิค การจัดกิจกรรมให้
เหมาะสมกับเด็ก มีเนื้อหาประกอบ ดังนี้ ความหมายของการเรียนรู้ ความสำคัญของการ
เรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้

3.3 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

3.3.1 ความหมายของการเรียนรู้

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ เช่น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 29) ได้ให้ความหมายว่าการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนไปจากเดิม สืบเนื่องมาจากประสบการณ์ สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 43) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ หมายถึง การกระทำของคนที่ต้องการจะทำความเข้าใจกับประสบการณ์ที่ได้พบซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับการเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม รวมทั้งศักยภาพในการใคร่ครวญ การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ย่อมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาและความปรารถนาที่จะเรียนรู้ให้มากขึ้นไปอีกและทิศนา แคมมณี (2544, หน้า 5) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิดและพฤติกรรม อันเนื่องมาจากการได้ประสบการณ์ซึ่งควรเป็นการปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

ส่วนน้ำทิพย์ วิภาวิน (2547, หน้า 6) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่บุคคลได้รับมา ดังนั้น การเรียนรู้จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น โดยการเรียนรู้ทำให้เกิดประสบการณ์ และประสบการณ์ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปาริชาติ วลัยเสถียร (2548, หน้า 4) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ มีความหมายครอบคลุมทั้ง กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) คือ การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการวิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และเป็นผลของการเรียนรู้ (Learning Outcome) คือ ความรู้ความเข้าใจในสาระต่าง ๆ ความสามารถในการกระทำ การใช้ทักษะ กระบวนการต่าง ๆ รวมทั้งความรู้สึกหรือเจตคติอันเป็นผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ หรือใช้วิธีการเรียนรู้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดจากประสบการณ์และกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ ครูจึงต้องหาวิธีการหรือกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เรามักจะใช้คำว่าจัดการเรียนรู้เพื่อจะให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

3.3.2 ความสำคัญของการเรียนรู้

ประเวศ วะสี (2543, หน้า 16) ได้กล่าวไว้ว่า หัวใจของการศึกษา คือ การเรียนรู้ การศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ หรือผู้เรียนเป็นตัวตั้งหรือที่เรียกว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดที่กล่าวว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุดไม่ได้แปลว่าครูลดบทบาทหรือลดความสำคัญลง ตรงข้ามกลับมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้น

อีกทั้งจะให้การศึกษาที่มีพลังและศักดิ์ศรีในการแก้ปัญหาของมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม สังคมทุกวันนี้เชื่อมโยง ซับซ้อน เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้จึงเกิดสภาวะวิกฤต เช่น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจน การไม่มีงานทำ ความเครียด ความรุนแรง ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาโรคเอดส์ อุบัติเหตุ ความขัดแย้ง อาชญากรรม การทำลาย สิ่งแวดล้อมและอื่น ๆ จึงไม่สามารถจัดระบบชีวิตและสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุขได้ การเรียน โดยการท่องหนังสือ หรือเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่สามารถทำให้มนุษย์เผชิญและแก้ปัญหา เหล่านี้ได้ เพราะโลกแห่งวิชา กับโลกแห่งความจริงต่างกัน การเรียนรู้โดยเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ทำให้แยกตัวออกจากความเป็นจริงของชีวิต และสังคมที่ซับซ้อนและเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สนธยา พลศรี (2550, หน้า 27) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้มีความสำคัญต่อมนุษย์ทั้งตัวของมนุษย์เองและสังคมหลายประการ ดังนี้

1. ทำให้มนุษย์มีชีวิตรอด เพราะช่วยให้มนุษย์รู้จักการนำ ปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตมาใช้ประโยชน์ เช่น การหาการผลิตอาหารเพื่อการบริโภค การสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อความปลอดภัย การป้องกันรักษาโรค การผลิตเครื่องนุ่งห่มขึ้นใช้ รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
2. ทำให้เกิดความรู้หรือศาสตร์ต่างๆ (Sciences) ที่เป็น ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งสาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Nature Sciences) มนุษย์ศาสตร์ (Humanities Sciences) และสังคมศาสตร์ (Social Sciences)
3. ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กล่าวคือ มนุษย์สามารถนำความรู้ไปใช้ในการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ (Discovery) การประดิษฐ์ (Invention) การสร้างนวัตกรรม (Innovation) อันเป็นประโยชน์ อย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์
4. มนุษย์นำไปใช้ในการพัฒนาตนเองให้สามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เช่น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสม การปรับปรุง แก้ไขบุคลิกภาพที่บกพร่อง การรู้จักสร้างความสัมพันธ์หรือรู้จักใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นใน สังคม การพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ การรู้เท่าทันไม่ตกเป็นเครื่องมือของบุคคลอื่น และการ สร้างสุนทรียภาพให้กับชีวิต เป็นต้น
5. ทำให้มนุษย์สามารถสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมขึ้น ใช้ในสังคมทั้งกิจกรรมด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง เพราะการเรียนรู้ทำให้มนุษย์มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถสร้าง ดำเนินการควบคุมและพัฒนากิจกรรม ร่วมกันดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม

6. ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสร้างวิธีป้องกันแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์ทั้งปัญหาส่วนบุคคลและปัญหาของสังคมส่วนรวม

7. ทำให้เกิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม การอบรมให้ เรียนรู้ระเบียบของสังคม (Socialization) สถาบันสังคม (Social institution) การสั่งสมทาง วัฒนธรรมซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์และสังคมมนุษย์

8. ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจระหว่างมนุษย์และสร้าง ความสัมพันธ์อันดีทั้งในสังคม สังคมที่อยู่ใกล้เคียงกัน และสังคมอื่น ๆ จะเห็นได้จากการ รวมกลุ่มประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับภูมิภาค ระดับทวีป และระดับโลก ในปัจจุบันก็เป็นผล สำคัญของการเรียนรู้ที่จะให้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุขของมนุษย์

9. ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในรูปแบบและวิธีการ ต่างๆ เช่น การเกษตร การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง การศึกษา สาธารณสุข การ สหกรณ์ การพัฒนาเศรษฐกิจ และการพัฒนาชุมชน เป็นต้น

10. ทำให้มนุษย์มีความเข้าใจในปัจจุบันและเตรียมการไปสู่ อนาคตได้ล่วงหน้า เช่น การสำรวจขั้วโลกเหนือและใต้ การสำรวจใต้ท้องทะเล การสำรวจ อวกาศ การค้นคว้าทดลองเกี่ยวกับยีนส์และพันธุกรรม การผลิตพลังงานทดแทนและ พลังงานชีวมวล เป็นต้น

3.3.3 แนวทางการจัดการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข ปรับปรุง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวด 4 ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษามาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 35)

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ สถานการณ์และการประยุกต์ใช้ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน และการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้าน ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ

สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ที่มีการ

ประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ดังนั้น การปฏิรูปการเรียนนั้นมุ่งเน้นให้จัดการเรียนรู้หรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีแนวทางหรือวิธีการที่นักวิชาการได้นำเสนอไว้อย่างหลากหลาย เช่น การสอนแบบสร้างความรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสม (Constructivism) วัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT การเรียนรู้แบบสืบเสาะ การสอนแบบโครงการ/โครงการการเรียนรู้ตามบันได 5 ขั้น (QSCCS) และการพัฒนาพหุปัญญา เป็นต้น

3.4 ด้านการบูรณาการการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิด เด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็กควรวางแผนการจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญ อย่างเหมาะสมกับวัย

3.5 ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

ครูผู้ดูแลเด็กควรสังเกตและประเมินทั้งการสอนของคนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกต สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ซึ่งจะช่วยครูผู้ดูแลเด็กในการวางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งให้เห็นพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล ความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน และยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษา การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 3 – 6 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อตนเอง และเป็น ส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ผลที่ได้จากการสังเกต

พัฒนาการเด็กต้องนำมาจัดทำสารนิทัศน์หรือจัดทำข้อมูลหลักฐานหรือเอกสารอย่างเป็นระบบ ด้วยการรวบรวมผลงานสำหรับเด็กเป็นรายบุคคลที่สามารถบอกเรื่องราวหรือประสบการณ์ที่เด็กได้รับว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ทั้งนี้ ให้นำข้อมูลผลการประเมินพัฒนาการเด็กมาพิจารณา ปรับปรุงวางแผน การจัดกิจกรรม และส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การประเมินพัฒนาการควรยึดหลัก ดังนี้ 1) วางแผนการประเมินพัฒนาการอย่างเป็นระบบ 2) ประเมินพัฒนาการเด็กครบทุกด้าน 3) ประเมินพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี 4) ประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงจากกิจกรรมประจำวันด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ไม่ควรใช้แบบทดสอบ และ 5) สรุปผลการประเมินจัดทำข้อมูลและนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาเด็ก

สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 3 – 6 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนากับเด็ก การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ

3.5.1 ประเภทของการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้

ของเด็ก

การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็ก ประกอบด้วย

1) วัตถุประสงค์ (Objective) ซึ่งตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีจุดหมายซึ่งเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์ 2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการได้มาของความรู้หรือทักษะผ่านการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่สำคัญตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกำหนดให้หรือที่เรียกว่า ประสบการณ์สำคัญในการช่วยอธิบายให้ครูเข้าใจถึงประสบการณ์ที่เด็กปฐมวัยต้องทำเพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว และช่วยแนะผู้สอนในการสังเกต สนับสนุน และวางแผนการจัดกิจกรรมให้เด็กและ 3) การประเมินผล (Evaluation) เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมหรือความสามารถตามวัยที่คาดหวังให้เด็กเกิดขึ้นบนพื้นฐานพัฒนาการตามวัยหรือความสามารถตามธรรมชาติในแต่ละระดับอายุ เรียกว่า สภาพที่พึงประสงค์ ที่ใช้เป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการประเมินพัฒนาการเด็ก เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพเด็กทั้งนี้ประเภทของการประเมินพัฒนาการ อาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน แบ่งได้ 2 ประเภท

ดังนี้

1.1) การประเมินความก้าวหน้าของเด็ก (Formative Evaluation) หรือการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) หรือการประเมินเพื่อเรียนรู้ (Assessment for Learning) เป็นการประเมินระหว่างการจัดประสบการณ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในระหว่างทำกิจกรรมประจำวัน/กิจกรรมประจำวันปกติอย่างต่อเนื่อง บันทึก วิเคราะห์ แปลความหมายข้อมูลแล้วนำมาใช้ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้ของเด็ก และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้สอน การประเมินพัฒนาการกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้สอนจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กันหากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใด การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ก็ขาดประสิทธิภาพ เป็นการประเมินผลเพื่อให้รู้จุดเด่น จุดที่ควรส่งเสริม ผู้สอนต้องใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินพัฒนาการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การรวบรวมผลงานที่แสดงออกถึงความก้าวหน้าแต่ละด้านของเด็กเป็นรายบุคคล การใช้แฟ้มสะสมงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลสรุปของประเด็นที่กำหนด สิ่งที่สำคัญที่สุดในการประเมินความก้าวหน้า คือ การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กในลักษณะการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ทำให้การเรียนรู้ของเด็กเพิ่มพูน ปรับเปลี่ยนความคิด ความเข้าใจ เดิมที่ไม่ถูกต้อง ตลอดจนการให้เด็กสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้

1.2) การประเมินผลสรุป (Summate Evaluation) หรือ การประเมินเพื่อตัดสินผลพัฒนาการ (Summate Assessment) หรือการประเมินสรุปผลของการเรียนรู้ (Assessment of Learning) เป็นการประเมินสรุปพัฒนาการ เพื่อตัดสินพัฒนาการของเด็กว่ามีความพร้อมตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร การศึกษาปฐมวัยหรือไม่ เพื่อเป็นการเชื่อมต่อของการศึกษาระดับปฐมวัยกับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ดังนั้นผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญกับการประเมินความก้าวหน้าของเด็กในระดับห้องเรียนมากกว่าการประเมินเพื่อตัดสินผลพัฒนาการของเด็กเมื่อสิ้นภาคเรียนหรือสิ้นปีการศึกษา

2) แบ่งตามระดับของการประเมินแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

2.1) การประเมินพัฒนาการระดับชั้นเรียน เป็นการประเมินพัฒนาการที่อยู่ในกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็กและตัดสินผลการพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากกิจกรรมหลัก/หน่วยการเรียนรู้ (Unit) ที่ผู้สอนจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ผู้สอนประเมินผลพัฒนาการตามสภาพที่พึงประสงค์และตัวบ่งชี้ที่กำหนดเป็นเป้าหมายในแต่ละแผนการจัด

ประสบการณ์ของหน่วยการเรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ การรวบรวมผลงานที่แสดงออกถึงความก้าวหน้า แต่ละด้านของเด็กเป็นรายบุคคล การแสดงกิริยาอาการต่าง ๆ ของเด็กตลอดเวลาที่จัดประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อตรวจสอบและประเมินว่าเด็กบรรลุตามสภาพที่พึงประสงค์ละตัวบ่งชี้ หรือมีแนวโน้มว่าจะบรรลุสภาพที่พึงประสงค์และตัวบ่งชี้เพียงใด แล้วแก้ไขข้อบกพร่องเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ผู้สอนควรสรุปผลการประเมินพัฒนาการว่า เด็กมีผลอันเกิดจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือไม่ และมากน้อยเพียงใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมหรือสะสมผลการประเมินพัฒนาการในกิจกรรมประจำวัน/กิจวัตรประจำวัน/หน่วยการเรียนรู้ หรือผลตามรูปแบบการประเมินพัฒนาการที่สถานศึกษากำหนด เพื่อนำมาเป็นข้อมูลใช้ปรับปรุงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และเป็นข้อมูลในการสรุปผลการประเมินพัฒนาการในระดับสถานศึกษาต่อไปอีกด้วย

2.2) การประเมินพัฒนาการระดับสถานศึกษา เป็นการตรวจสอบผลการประเมินพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคลเป็นรายภาค/รายปี เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของเด็กในระดับปฐมวัยของสถานศึกษาว่าส่งผลตามการเรียนรู้ของเด็กตามเป้าหมายหรือไม่ เด็กมีสิ่งที่ต้องการได้รับการพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการประเมินพัฒนาการของเด็กในระดับสถานศึกษาไปเป็นข้อมูลและสารสนเทศในการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โครงการหรือวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนการจัดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาตามแผนการประกันคุณภาพการศึกษาและการรายงานผลการพัฒนาคุณภาพเด็กต่อผู้ปกครอง นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรับทราบ ตลอดจนเผยแพร่ต่อสาธารณชน ชุมชน หรือหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

3.5.2 แนวปฏิบัติการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยเป็นกิจกรรมที่สอดแทรกอยู่ในการจัดประสบการณ์ทุกขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่การประเมินพฤติกรรมของเด็กก่อนการจัดประสบการณ์ การประเมินพฤติกรรมเด็กขณะปฏิบัติกิจกรรม และการประเมินพฤติกรรมเด็กเมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติกิจกรรม ทั้งนี้ พฤติกรรมการเรียนรู้และพัฒนาด้านต่าง ๆ ของเด็กที่ได้รับการประเมินนั้น ต้องเป็นไปตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ และสภาพที่พึงประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษา ระดับปฐมวัยที่ผู้สอนวางแผนและออกแบบไว้

การประเมินพัฒนาการจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนรู้ของเด็กบรรลุตามเป้าหมายเพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุง พัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาเด็กต่อไป สถานศึกษาควรมีกระบวนการประเมินพัฒนาการ และการจัดการอย่างเป็นระบบสรุปผลการประเมินพัฒนาการที่ตรงตามความรู้ ความสามารถ ทักษะและพฤติกรรมที่แท้จริงของเด็กสอดคล้องตามหลักการประเมินพัฒนาการ รวมทั้งสะท้อนการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง แนวปฏิบัติการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยของสถานศึกษามีดังนี้

1) หลักการสำคัญของการดำเนินการประเมินพัฒนาการตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัยควรคำนึงถึงหลักสำคัญของการดำเนินงานการประเมินพัฒนาการตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3 - 6 ปี ดังนี้

- 1.1) ผู้สอนเป็นผู้รับผิดชอบการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม
- 1.2) การประเมินพัฒนาการ มีจุดมุ่งหมายของการประเมินเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าของเด็กและสรุปผลการประเมินพัฒนาการของเด็ก
- 1.3) การประเมินพัฒนาการต้องมีความสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์แต่ละวัยซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย
- 1.4) การประเมินพัฒนาการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต้องดำเนินการด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถประเมินพัฒนาการเด็กได้อย่างรอบด้านสมดุลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งระดับอายุของเด็ก โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเที่ยงตรง ยุติธรรมและเชื่อถือได้
- 1.5) การประเมินพัฒนาการพิจารณาจากพัฒนาการตามวัยของเด็ก การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรม ควบคู่ไปในกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับอายุ และรูปแบบการจัดการศึกษา และต้องดำเนินการประเมินอย่างต่อเนื่อง

1.6) การประเมินพัฒนาการต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้สะท้อนและตรวจสอบผลการประเมินพัฒนาการ

1.7) สถานศึกษาควรจัดทำเอกสารบันทึกผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยในระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษา เช่น แบบบันทึกการประเมินพัฒนาการตามหน่วยการจัดประสบการณ์ สมุดบันทึกผลการประเมินพัฒนาการประจำชั้น เพื่อเป็นหลักฐานการประเมินและรายงานผลพัฒนาการและสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน เพื่อเป็นการสื่อสารข้อมูลการพัฒนาการเด็กระหว่างสถานศึกษากับบ้าน

3.5.3 ขอบเขตของการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดเป้าหมายคุณภาพของเด็กปฐมวัยเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นตัวเด็กเมื่อจบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย คุณลักษณะที่ระบุไว้ในมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กทุกคน ดังนั้น สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพมาตรฐานที่พึงประสงค์กำหนด ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัย แนวคิดดังกล่าวอยู่บนฐานความเชื่อที่ว่าเด็กทุกคนสามารถพัฒนาอย่างมีคุณภาพและเท่าเทียมได้ ขอบเขตของการประเมินพัฒนาการ ประกอบด้วย

1) สิ่งที่จะประเมิน

การประเมินพัฒนาการสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี

มีเป้าหมายสำคัญ คือ มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์จำนวน 12 ข้อ ดังนี้

1.1) พัฒนาการด้านร่างกาย ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุข

นิสัยที่ดี

มาตรฐานที่ 2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก

แข็งแรงใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน

1.2) พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ประกอบด้วย

3 มาตรฐาน คือ

มาตรฐานที่ 3 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข
 มาตรฐานที่ 4 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี
 และการเคลื่อนไหว

ที่ดิงาม

มาตรฐานที่ 5 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3) พัฒนาการด้านสังคม ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน คือ
 มาตรฐานที่ 6 มีทักษะชีวิตและปฏิบัติคนตามหลัก

และความเป็นไทย

มาตรฐานที่ 7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม

มาตรฐานที่ 8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและ
 ปฏิบัติคนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
 ประมุข

1.4) พัฒนาการด้านสติปัญญา ประกอบด้วย 4

มาตรฐาน คือ

มาตรฐานที่ 9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

มาตรฐานที่ 10 มีความสามารถในการคิดที่เป็น

พื้นฐานในการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมี

ความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย สิ่งที่จะประเมินพัฒนาการของเด็ก
 ปฐมวัยแต่ละด้าน มีดังนี้

1) ด้านร่างกาย ประกอบด้วย การประเมินการ
 มีน้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์ สุขภาพอนามัย สุขนิสัยที่ดี การรู้จักรักษาความปลอดภัย
 การเคลื่อนไหวและการทรงตัว การเล่นและการออกกำลังกาย และการใช้มืออย่าง
 คล่องแคล่วประสานสัมพันธ์กัน

2) ด้านอารมณ์ จิตใจ ประกอบด้วย การประเมิน
 ความสามารถในการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมกับวัยและสถานการณ์
 ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความสนใจ/ความสามารถ/

และมีความสุขในการทำงานศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว ความรับผิดชอบในการทำงาน ความซื่อสัตย์สุจริตและรู้สึกผูกพัน ความเมตตากรุณา มีน้ำใจและช่วยเหลือแบ่งปัน ตลอดจนการประหยั้ดอดออม และพอเพียง

3) ด้านสังคม ประกอบด้วย การประเมินความมีวินัยในตนเองการช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การระวังภัยจากคนแปลกหน้า และสถานการณ์ที่เสี่ยงอันตราย การดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีสัมมาคารวะและมารยาทตามวัฒนธรรมไทย รักษาความเป็นไทย การยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีสัมพันธที่ดีกับผู้อื่น การปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4) ด้านสติปัญญา ประกอบด้วย การประเมินความสามารถในการสนทนาโต้ตอบและเล่าเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจ ความสามารถในการอ่านเขียนภาพและสัญลักษณ์ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา คิดเชิงเหตุผล คิดรวบยอด การเล่น/การทำงานศิลปะ/การแสดงท่าทาง/เคลื่อนไหวตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของตนเองการมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้

2) วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการ การประเมินพัฒนาการเด็กแต่ละครั้งควรใช้วิธีการประเมินอย่างหลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด วิธีการที่เหมาะสมและนิยมใช้ในการประเมินเด็กปฐมวัยมีด้วยกันหลายวิธี ดังต่อไปนี้

2.1) การสังเกตและการบันทึก การสังเกตมีอยู่

2 แบบ คือ การสังเกตอย่างมีระบบ ได้แก่ การสังเกตอย่างมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนตามแผนที่วางไว้ และอีกแบบหนึ่ง คือ การสังเกตแบบไม่เป็นทางการ เป็นการสังเกตในขณะที่เด็กทำกิจกรรมประจำวันและเกิดพฤติกรรมที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นและผู้สอนจดบันทึกไว้การสังเกตเป็นวิธีการที่ผู้สอนใช้ในการศึกษาพัฒนาการของเด็ก เมื่อมีการสังเกตก็ต้องมีการบันทึก ผู้สอนควรทราบว่าจะบันทึกอะไรการบันทึกพฤติกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากเด็กเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงต้องนำมาบันทึกเป็นหลักฐานไว้อย่างชัดเจน การสังเกตและการบันทึกพัฒนาการเด็กสามารถใช้แบบง่าย ๆ คือ

2.1.1) แบบบันทึกพฤติกรรม ใช้บันทึกเหตุการณ์

เฉพาะอย่างโดยบรรยายพฤติกรรมเด็ก ผู้บันทึกต้องบันทึกวัน เดือน ปีเกิดของเด็ก และวัน เดือน ปี ที่ทำการบันทึกแต่ละครั้ง

2.1.2) การบันทึกรายวัน เป็นการบันทึกเหตุการณ์

หรือประสบการณ์หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนทุกวัน ถ้าหากบันทึกในรูปแบบของการบรรยายก็มักจะเน้นเฉพาะเด็กรายที่ต้องการศึกษา ข้อดีของการบันทึกรายวัน คือ การชี้ให้เห็นความสามารถเฉพาะอย่างของเด็ก จะช่วยกระตุ้นให้ผู้สอนได้พิจารณาปัญหาของเด็กเป็นรายบุคคล ช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญมีข้อมูลมากขึ้นสำหรับวินิจฉัยเด็กว่าสมควรจะได้รับคำปรึกษาเพื่อลดปัญหาและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังช่วยชี้ให้เห็นข้อเสียของการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ไว้เป็นอย่างดี

3.5.4 ภารกิจของผู้สอนในการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

การประเมินพัฒนาการตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพนั้น เกิดขึ้นในห้องเรียนและระหว่างการจัดกิจกรรมประจำวัน และกิจวัตรประจำวัน ผู้สอนต้องไม่แยกการประเมินพัฒนาการออกจากการจัดประสบการณ์ตามตารางประจำวัน ควรมีลักษณะการประเมินพัฒนาการในชั้นเรียน (Classroom Assessment) ซึ่งหมายถึง กระบวนการและการสังเกต การบันทึกและรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน/กิจกรรมประจำวันตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ผู้สอนควรจัดทำข้อมูลหลักฐานหรือเอกสารอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นหลักฐานแสดงให้เห็นร่องรอยของการเจริญเติบโตพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย แล้วนำมาวิเคราะห์ ดีความ บันทึกข้อมูลที่ได้จากการประเมินพัฒนาการว่าเด็กทำอะไร สามารถทำอะไรได้ และจะทำต่อไปอย่างไร ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวเกิดขึ้นตลอดระยะเวลาของการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน/กิจกรรมประจำวันและการจัดประสบการณ์เรียนรู้

ดังนั้น ข้อมูลที่เกิดจากการประเมินที่มีคุณภาพเท่านั้น จึงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ ตรงตามเป้าหมาย ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในหลักการ แนวคิด วิธีดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อสามารถนำไปใช้ในการวางแผนและออกแบบการประเมินพัฒนาการได้อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานการประเมินพัฒนาการในชั้นเรียนที่มีความ

ถูกต้อง ยุติธรรม เชื่อถือได้ มีความสมบูรณ์ ครอบคลุมตามจุดหมายของหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย สะท้อนผลและสภาพความสำเร็จเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายของการ ดำเนินการจัดการศึกษาปฐมวัย ทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต่อไป

1. ขั้นตอนการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยของผู้สอน ระดับปฐมวัยจะมีขั้นตอนสำคัญ ๆ คล้ายคลึงกับการประเมินการศึกษาทั่วไป ขั้นตอนต่าง ๆ อาจปรับลด หรือเพิ่มได้ตามความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและ สอดคล้องกับการจัดประสบการณ์ หรืออาจสลับลำดับก่อนหลังได้บ้าง ขั้นตอนการประเมิน พัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยสรุปควรมี 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ และสภาพที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ และสภาพที่พึงประสงค์ที่สัมพันธ์กับ หน่วยการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานการประเมิน พัฒนาการอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทั่วถึง

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมิน ในขั้นตอนนี้สิ่งที่ผู้สอนต้องทำ คือ การกำหนดการประเด็นการประเมิน ได้แก่ สภาพที่พึงประสงค์ในแต่ละวัยของเด็กที่เกิดจากการจัดประสบการณ์ในแต่ละ การจัด ประสบการณ์ มากำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ จุดประสงค์ย่อย ของกิจกรรมตามตารางประจำวัน 6 กิจกรรมหลัก หรือตามรูปแบบการจัดประสบการณ์ ที่กำหนด ผู้สอนต้องวางแผนและออกแบบวิธีการประเมินให้เหมาะสมกับกิจกรรม บางครั้ง อาจใช้การสังเกตพฤติกรรม การประเมินผลงานชิ้นงาน การพูดคุยหรือสัมภาษณ์เด็ก เป็นต้น ทั้งนี้วิธีการที่ผู้สอนเลือกใช้ต้องมีความหมายหลากหลาย หรือมากกว่า 2 วิธีการ

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมิน ในขั้นตอนนี้ ผู้สอนจะต้องกำหนดเกณฑ์การ ประเมินพัฒนาการให้สอดคล้องกับพฤติกรรม ที่จะประเมินในขั้นตอนที่ 2 อาจใช้แนวทางการกำหนดเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในส่วนที่ 2 เป็นเกณฑ์การประเมินแยกส่วนของแต่ละพฤติกรรมและเกณฑ์สรุปผลการประเมิน พร้อมกับจัดทำแบบบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมตามสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละหน่วย การจัดประสบการณ์นั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนออกแบบ/วางแผนและทำการสังเกต พฤติกรรมของเด็กเป็นรายบุคคล

รายกลุ่ม การพูดคุยหรือการสัมภาษณ์เด็ก หรือการประเมินผลงาน/ชิ้นงานของเด็ก อย่างเป็นระบบ เพื่อรวบรวมข้อมูลพัฒนาการของเด็กให้ทั่วถึงครบทุกคน สอดคล้องและตรงประเด็นการประเมินที่วางแผนไว้ในขั้นตอนที่ 4 บันทึกลงในเครื่องมือที่ผู้สอนพัฒนาหรือจัดเตรียมไว้ การบันทึกผลการประเมินพัฒนาการตามสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละหน่วยการจัดประสบการณ์นั้น ผู้สอนเป็นผู้ประเมินเด็กเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม อาจให้ระดับคุณภาพ 3 หรือ 2 หรือ 1 หรือให้คำสำคัญที่เป็นคุณภาพ เช่น ดี พอใช้ ควรส่งเสริม ก็ได้ ทั้งนี้ควรเป็นระบบเดียวกันเพื่อสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลการประเมินพัฒนาการเด็ก ในระยะต้นควรเป็นการประเมินเพื่อความก้าวหน้าไม่ควรเป็นการประเมินเพื่อตัดสินพัฒนาการเด็ก หากผลการประเมินพบว่า เด็กอยู่ในระดับ 1 พฤติกรรมหนึ่ง พฤติกรรมใดผู้สอนต้องทำความเข้าใจว่าเด็กคนนั้นมีพัฒนาการเร็วหรือช้า ผู้สอนจะต้องจัดประสบการณ์ส่งเสริมในหน่วยการจัดประสบการณ์ต่อไปอย่างไร ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูลผลการประเมินพัฒนาการในแต่ละหน่วยการจัดประสบการณ์ของผู้สอนจึงเป็นการสะสมหรือรวบรวมข้อมูลผลการประเมินพัฒนาการของเด็กรายบุคคล หรือรายกลุ่มนั่นเอง เมื่อผู้สอนจัดประสบการณ์ครบทุกหน่วยการจัดประสบการณ์ตามที่วิเคราะห์สาระการเรียนรู้รายปีของแต่ละภาคเรียน

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล ในขั้นตอนนี้ ผู้สอนที่เป็นผู้ประเมิน ควรดำเนินการ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์และแปลผลการประเมินพัฒนาการเมื่อสิ้นสุดหน่วยการจัดประสบการณ์ ผู้สอนจะบันทึกผลการประเมินพัฒนาการของเด็กลงในแบบบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมตามสภาพที่พึงประสงค์ของหน่วยการจัดประสบการณ์หน่วยที่ 1 จนถึงหน่วยสุดท้ายของภาคเรียน 2) การวิเคราะห์และแปลผลการประเมินประจำภาคเรียนหรือภาคเรียนที่ 2 เมื่อสิ้นปีการศึกษา ผู้สอนจะนำผลการประเมินพัฒนาการสะสมที่รวบรวมไว้จากทุกหน่วยการเรียนรู้สรุปลงในสมุดบันทึกผลประเมินพัฒนาการประจำชั้น และสรุปผลพัฒนาการรายด้านทั้งชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปรายงานผลและการนำข้อมูลไปใช้ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนซึ่งเป็นครูประจำชั้นจะสรุปผลเพื่อตัดสินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นรายตัวบ่งชี้รายมาตรฐานและพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน เพื่อนำเสนอผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติการตัดสิน และแจ้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมกับครูประจำชั้นจะจัดทำรายงานผลการประเมินประจำตัวนักเรียน นำข้อมูลไปใช้สรุปผลการประเมินคุณภาพเด็กของระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเมื่อสิ้นภาคเรียนที่ 2 หรือเมื่อสิ้นปีการศึกษา

ขั้นตอนการประเมินพัฒนาการเด็ก รายละเอียดการดำเนินงาน
แต่ละขั้นตอน มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และสภาพที่
พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์การเรียนรู้รายปีใน
หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยมาตรวจสอบความถี่ของตัวบ่งชี้ และสภาพที่พึงประสงค์ว่า
เกิดขึ้นกับเด็กตามหน่วยการจัดประสบการณ์เรียนรู้ได้บ้าง

1.1 การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้รายปีของโรงเรียน

1.2 ตรวจสอบความถี่เพื่อตรวจสอบจำนวนครั้งของ

ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ว่าวางแผนให้เกิดพัฒนาการในหน่วยการจัดประสบการณ์การ
เรียนรู้ได้บ้างจากหลักสูตรสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดสิ่งที่ประเมินและวิธีการประเมิน โดย
กำหนดสภาพที่พึงประสงค์ที่วิเคราะห์ไว้ในขั้นตอนที่ 1.2) มากำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
ใน 6 กิจกรรมหลัก

2.1 การเขียนหรือกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของหน่วย
การจัดประสบการณ์

2.2 การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมิน
ผู้สอนจะต้องกำหนดเกณฑ์การประเมินพัฒนาการเด็กให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่จะ
ประเมินตามแผนการจัดกิจกรรม พร้อมทำเกณฑ์การประเมินและสรุปผลการประเมิน
พร้อมจัดทำแบบบันทึกผลหลังสอนประจำหน่วยการจัดประสบการณ์

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการเป็นการรวบรวมข้อมูล ขั้นตอน
นี้ ผู้สอนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประเมินโดยการสังเกตพฤติกรรมของเด็กรายบุคคล รายกลุ่ม
การพูดคุยหรือสัมภาษณ์เด็ก หรือการประเมินผลงานชิ้นงานของเด็กอย่างเป็นระบบ
ไปพร้อม ๆ กับกิจกรรมให้เด็ก เพื่อรวบรวมข้อมูลพัฒนาการของเด็กทุกคน และบันทึก
ลงแบบบันทึกผลหลังสอนประจำหน่วยการจัดประสบการณ์ ที่จัดเตรียมไว้

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลเมื่อสิ้นสุด
หน่วยการจัดประสบการณ์ ผู้สอนจะตรวจสอบความครบถ้วน สมบูรณ์ของผลการประเมิน
ในแบบบันทึกผลการประเมินพัฒนาการของเด็กหลังการจัดประสบการณ์ลงในแบบบันทึก
ผลหลังการจัดประสบการณ์ประจำหน่วยการจัดประสบการณ์ และเก็บสะสมเพื่อนำได้

สรุปผลในการตัดสินใจพัฒนาการเด็กในภาพรวมเมื่อสิ้นปีการศึกษา โดยผู้สอนจะนำผลการประเมินพัฒนาการที่รวบรวมไว้ทุกหน่วยการเรียนรู้ มาสรุปลงในสมุดบันทึกผลการประเมินพัฒนาการประจำชั้นและสรุปผลพัฒนาการรายด้านทั้งชั้นเรียน ทั้งนี้การสรุปผลการประเมินพัฒนาการ ผู้สอนควรใช้ฐานนิยม (Mode) จึงเหมาะสมและสอดคล้องกับการประเมินมากที่สุด ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปรายงานผลและการนำข้อมูลไปใช้ ครูประจำชั้นจะสรุปผลเพื่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นรายตัวบ่งชี้ รายงานมาตรฐานและพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน และรายงานต่อผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติผลการตัดสินใจและแจ้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมกับครูประจำชั้นจะจัดทำรายงานผลการประเมินพัฒนาการของเด็กรายบุคคล รายภาค และรายปีต่อผู้ปกครองในสมุดรายงานประจำตัวเด็กนักเรียน

การสรุปผลการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดเวลาเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยต่อปีการศึกษาไม่น้อยกว่า 180 วัน สถานศึกษาจึงควรบริหารจัดการเวลาที่ได้รับนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้านและสมดุล ผู้สอนควรมีเวลาในการพัฒนาเด็กและเติมเต็มศักยภาพของเด็ก เพื่อให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องตรวจสอบพฤติกรรมที่แสดงพัฒนาการของเด็กต่อเนื่องมีการประเมินซ้ำพฤติกรรมนั้น ๆ อย่างน้อย 1 ครั้งต่อภาคเรียน เพื่อยืนยันความเชื่อมั่นของผลการประเมินพฤติกรรมนั้น ๆ และนำผลไปเป็นข้อมูลในการสรุปการประเมินสภาพที่พึงประสงค์ของเด็กในแต่ละสภาพที่พึงประสงค์ นำไปสรุปการประเมินตัวบ่งชี้และมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามลำดับ

อนึ่ง การสรุประดับคุณภาพของการประเมินพัฒนาการเด็ก วิธีการทางสถิติที่เหมาะสมและสะดวกไม่ยุ่งยากสำหรับผู้สอน คือ การใช้ฐานนิยม (Mode) ในบางกรณีพฤติกรรม หรือสภาพที่พึงประสงค์หรือตัวบ่งชี้มีมากกว่า 1 ฐานนิยม ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษา กล่าวคือ เมื่อมีระดับคุณภาพซ้ำมากกว่า 1 ระดับ สถานศึกษาอาจตัดสินใจสรุปผลการประเมินพัฒนาการบนพื้นฐาน หลักพัฒนาการและการเตรียมความพร้อม หากเป็นภาคเรียนที่ 1 สถานศึกษาควรเลือกตัดสินใจใช้ฐานนิยมที่มีระดับคุณภาพต่ำกว่าเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาเด็กให้พร้อมมากขึ้น หากเป็นภาคเรียนที่ 2

สถานศึกษาควรเลือกตัดสินใจใช้ฐานนิยมที่มีระดับคุณภาพสูงกว่าเพื่อตัดสินและการส่งต่อเด็กในระดับชั้นที่สูงขึ้น

การพัฒนาตามหลักการจัดหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมาย

บทบาทผู้สอนปฐมวัย เป็นการพัฒนาคุณภาพเด็กโดยถือว่าการเด็กมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้เด็กสามารถพัฒนาคนตามธรรมชาติ สอดคล้องกับพัฒนาการและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจึงควรมีบทบาท / หน้าที่ ดังนี้

1. บทบาทในฐานะผู้เสริมสร้างการเรียนรู้

1.1 จัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กที่เด็กกำหนดขึ้นด้วยตัวเด็กเองและผู้สอนกับเด็กร่วมกันกำหนด โดยเสริมสร้างพัฒนาการเด็กให้ครอบคลุมทุกด้าน

1.2 ส่งเสริมให้เด็กใช้ข้อมูลแวดล้อม ศักยภาพของตัวเด็ก และหลักทางวิชาการในการผลิตกระทำ หรือหาคำตอบในสิ่งที่เด็กเรียนรู้อย่างมีเหตุผล

1.3 กระตุ้นให้เด็กร่วมคิด แก้ปัญหา ค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองด้วยวิธีการศึกษาที่นำไปสู่การใฝ่รู้และพัฒนาตนเอง

1.4 จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างเสริมให้เด็กทำกิจกรรมได้เต็มศักยภาพและความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล

1.5 สอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

1.6 ใช้กิจกรรมการเล่นเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.7 ใช้ปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและเด็กในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

1.8 จัดการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริงและนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาคุณภาพเด็กเต็มศักยภาพ

2. บทบาทในฐานะผู้ดูแลเด็ก

- 2.1 สังเกตและส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา
- 2.2 ฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
- 2.3 ฝึกให้เด็กมีความเชื่อมั่น มีความภูมิใจในตนเอง และกล้าแสดงออก
- 2.4 ฝึกการเรียนรู้หน้าที่ ความมีวินัย และการมีนิสัยที่ดี
- 2.5 จำแนกพฤติกรรมเด็กและสร้างเสริมลักษณะนิสัย และแก้ปัญหาเฉพาะบุคคล
- 2.6 ประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา บ้าน และชุมชน เพื่อให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและมีมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

3. บทบาทในฐานะนักพัฒนาเทคโนโลยีการสอน

- 3.1 นำนวัตกรรม เทคโนโลยีทางการสอนมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทสังคม ชุมชนและท้องถิ่น
- 3.2 ใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่เด็ก
- 3.3 จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร / กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้
- 3.4 พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีคุณลักษณะของผู้ใฝ่รู้มีวิสัยทัศน์และทันสมัยทันเหตุการณ์ในยุคของข้อมูลข่าวสาร

4. บทบาทในฐานะผู้บริหารหลักสูตร

- 4.1 ทำหน้าที่วางแผนกำหนดหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้
- 4.2 จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ให้เด็กมีอิสระในการเรียนรู้ทั้งกายและใจ เปิดโอกาสให้เด็กเล่น/ทำงานและเรียนรู้ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
- 4.3 ประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของ ผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

5. บทบาทของพ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กปฐมวัย

การศึกษาระดับปฐมวัยเป็นการศึกษาที่จัดให้แก่เด็กที่ผู้สอนและพ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องสื่อสารกันตลอดเวลา เพื่อความเข้าใจตรงกันและพร้อมร่วมมือกันในการจัดการศึกษาให้กับเด็ก ดังนั้น พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

5.1 มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษา และให้ความเห็นชอบ กำหนด แผนการเรียนรู้ของเด็กร่วมกับผู้สอนและเด็ก

5.2 ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา และกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กตามศักยภาพ

5.3 เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ จัดบรรยากาศภายในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้

5.4 สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น

5.5 อบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก

5.6 ปกป้องและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ตลอดจนส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยประสานความร่วมมือกับผู้สอน ผู้เกี่ยวข้อง

5.7 เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการปฏิบัติคนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีคุณธรรมนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้

5.8 มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของเด็ก และในการประเมินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

6. บทบาทของชุมชน

การปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ชุมชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้มีการประสานความร่วมมือเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ดังนั้นชุมชนจึงมีบทบาทในการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

6.1 มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ในบทบาทของ คณะกรรมการสถานศึกษา สมาคม / ชมรมผู้ปกครอง

6.2 มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการของสถานศึกษา

6.3 เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ ให้เด็กได้เรียนรู้และมีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง

6.4 ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา

6.5 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

6.6 ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

6.7 มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทำหน้าที่เสนอแนะในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนของเด็ก 3) ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก 4) ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน 5) ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และ 6) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลเด็กและครอบครัวของเด็ก

โครงสร้างของหลักสูตรปฐมวัย

โครงสร้างของหลักสูตรจะกำหนดโครงสร้างในการเรียนรู้หรือแนวการจัดประสบการณ์สำคัญแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2549, หน้า 51 – 53)

1. ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่ 1) การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่ ประกอบด้วย 1.1) การเคลื่อนไหวอยู่กับที่และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ 1.2) การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์ และ 1.3) การเล่นเครื่องเล่นสนาม 2) การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก

ประกอบด้วย 2.1) การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส 2.2) การเขียนภาพและการเล่นสี 2.3) การปั้น และประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน แห้งไม้ เศษวัสดุ เป็นต้น 3) การรักษา สุขภาพ ประกอบด้วย การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย 4) การรักษาความปลอดภัย ประกอบด้วย การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจกรรมประจำวัน

2. ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ และจิตใจ ได้แก่ ดนตรี ประกอบด้วย 1) การแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี 2) การเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ เช่น เครื่องดนตรีประเภทเคาะ ประเภทตี การร้องเพลง สุนทรียภาพ ประกอบด้วย 1) การชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม 2) การแสดงออกอย่าง สนุกสนานกับเรื่องตลก ขำขันและเรื่องราว/ เหตุการณ์ที่สนุกสนานต่าง ๆ การเล่น ประกอบด้วย 1) การเล่นอิสระ 2) การเล่นรายบุคคล การเล่นเป็นกลุ่ม 3) การเล่นใน ห้องเรียนและนอกห้องเรียน คุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วย การปฏิบัติตนตามหลัก ศาสนาที่นับถือ

3. ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่ การเรียนรู้ทางสังคม เช่น 1) การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง 2) การเล่นและ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การวางแผน ตัดสินใจเลือกและลงมือปฏิบัติ 3) การมีโอกาสได้รับ รู้ความรู้สึก ความสนใจและความต้องการของตนเองและผู้อื่น 4) การแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น 5) การแก้ปัญหาในการเล่น และ 6) การปฏิบัติ ตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทย

4. ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่ การคิด เช่น 1) การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรสและดมกลิ่น 2) การ เลียนแบบการกระทำและเสียงต่าง ๆ 3) การเชื่อมโยงภาพถ่ายและรูปแบบต่าง ๆ กับ สิ่งของหรือสถานที่จริง 4) การรับรู้และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่นและผลงาน 5) การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อ วัสดุ ต่าง ๆ การใช้ภาษา เช่น 1) การแสดง ความรู้สึกด้วยคำพูด 2) การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเองหรือเล่าเรื่องราว เกี่ยวกับตนเอง 3) การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของเหตุการณ์และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ 4) การฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน 5) การเขียนในหลายรูปแบบผ่าน ประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก เขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้าย ตัวอักษร เขียน เหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง 6) การอ่านในหลายรูปแบบ ผ่านประสบการณ์ที่สื่อ ความหมายต่อเด็กอ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน/ เรื่องราวที่สนใจ การสังเกต

การจำแนกและการเปรียบเทียบ เช่น 1) การสำรวจและการอธิบายความเหมือน ความต่างของสิ่งต่าง ๆ 2) การจับคู่ การจำแนก และการจัดกลุ่ม 3) การเปรียบเทียบ เช่น ยาว/ สั้น ชรุขระ/ เรียบ ฯลฯ 4) การเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ 5) การคาดคะเนสิ่งต่าง ๆ 6) การตั้งสมมติฐาน 7) การทดลองสิ่งต่าง ๆ 8) การสืบค้นข้อมูล 9) การใช้หรืออธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย จำนวน เช่น 1) การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน 2) การนับสิ่งต่าง ๆ 3) การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง 4) การเพิ่มหรือลดของจำนวนหรือปริมาณ มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ระยะ) เช่น 1) การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุและการเทออก 2) การสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่าง ๆ กัน 3) การอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน 4) การอธิบายในเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่าง ๆ 5) การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยการวาดภาพ ภาพถ่าย และรูปภาพ เวลา เช่น

4.1 การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำโดยสัญญา

2) การเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ เป็นต้น 3) การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ 4) การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย 3 – 5 ปี นั้นจะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปแบบของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เป็นการบูรณาการทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและทักษะกระบวนการผ่านการ จัดกิจกรรม เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากการลงมือกระทำเกิดความรู้ มีทักษะ มีคุณธรรม จริยธรรม และเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีทักษะกระบวนการคิด มีความเป็นไทย รักสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวันอาจใช้ชื่อเรียก กิจกรรมแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน แต่ทั้งนี้ประสบการณ์ที่จัดจะต้องครอบคลุมประสบการณ์สำคัญที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และควรยืดหยุ่นให้มีสาระการเรียนรู้ที่เด็กสนใจและสาระการเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนด เมื่อเด็กได้รับประสบการณ์สำคัญและทำกิจกรรมในแต่ละหัวเรื่องแล้วเด็กควรจะเกิดแนวคิด

บริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดสกลนคร

การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดสกลนครทั้ง 18 อำเภอในสังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดสกลนคร ดังตาราง 1

ตาราง 1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดสกลนคร

อำเภอ	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวน (คน)	บุคลากรสังกัดเทศบาลตำบล ในจังหวัดสกลนคร (คน)					
			เด็กปฐมวัย	บดเทศบาล	ผู้อำนวยการกองการศึกษา	นักวิชาการศึกษา	ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย	ผู้ดูแลเด็ก
เมืองสกลนคร	1. เทศบาลตำบลดงมะไฟ	55	1	1	1	6	6	15
	2. เทศบาลตำบลจันทอน	55	1	1	1	5	2	10
	3. เทศบาลตำบลเชียงเครือ	72	1	1	1	6	2	11
	4. เทศบาลตำบลเมืองทองท่าแร่	60	1	1	1	5	4	12
	5. เทศบาลตำบลธาตุนาเวง	54	1	1	1	5	5	13
	6. เทศบาลตำบลหนองลาด	24	1	1	1	5	2	10
	7. เทศบาลตำบลเหล่าปอแดง	42	1	1	1	5	2	10
	8. เทศบาลตำบลฮางโฮง	41	1	1	1	2	2	10
กุศบาก	1. เทศบาลตำบลกุศแฮด	94	1	1	1	10	2	15
	2. เทศบาลตำบลกุศโท	35	1	1	1	3	4	10
	3. เทศบาลตำบลนาม่อง	60	1	1	1	5	5	13
	4. เทศบาลตำบลกุศบาก	58	1	1	1	5	4	12
กุสุมาลย์	1. เทศบาลตำบลกุสุมาลย์	71	1	1	1	6	5	13
คำตากล้า	1. เทศบาลตำบลแพด	20	1	1	1	2	5	10
	2. เทศบาลตำบลคำตากล้า	82	1	1	1	5	7	15
	3. เทศบาลตำบลตองโขบ	35	1	1	1	4	1	8
เจริญศิลป์	1. เทศบาลตำบลเจริญศิลป์	49	1	1	1	5	2	10
บ้านม่วง	1. เทศบาลตำบลบ้านม่วง	82	1	1	1	6	5	15
	2. เทศบาลตำบลห้วยหลวง	35	1	1	1	3	4	10

ตาราง 1 (ต่อ)

อำเภอ	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวน (คน)	บุคลากรสังกัดเทศบาลตำบล ในจังหวัดสกลนคร (คน)					
			เด็กปฐมวัย	ปลัดเทศบาล	ผู้อำนวยการกองการศึกษา	นักวิชาการศึกษา	ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย	ผู้ดูแลเด็ก
พรรณานิคม	1. เทศบาลตำบลนาโหนด	55	1	1	1	3	6	12
	2. เทศบาลตำบลนาหัวบ่อ	38	1	1	1	2	3	8
	3. เทศบาลตำบลพอกน้อย	41	1	1	1	3	4	10
	4. เทศบาลตำบลพรรณานิคม	30	1	1	1	3	4	10
	6. เทศบาลตำบลวังยาง	59	1	1	1	4	5	12
	7. เทศบาลตำบลบัวสว่าง	31	1	1	1	3	4	10
	8. เทศบาลตำบลพรรณานิคม	51	1	1	1	4	5	12
	พังโคน	1. เทศบาลตำบลพังโคนศรีจำปา	79	1	1	1	6	5
2. เทศบาลตำบลแร่		69	1	1	1	4	5	12
3. เทศบาลตำบลไฮหย่อง		26	1	1	1	4	3	10
4. เทศบาลตำบลพังโคน		61	1	1	1	5	4	12
โพนนาแก้ว	1. เทศบาลตำบลเชียงสือ	51	1	1	1	5	5	13
	2. เทศบาลตำบลบ้านโพน	25	1	1	1	3	4	10
ภูพาน	1. เทศบาลตำบลโคกภู	25	1	1	1	3	4	10
	2. เทศบาลตำบลสร้างค้อ	40	1	1	1	5	2	10
วานรนิวาส	1. เทศบาลตำบลกุดเรือคำ	18	1	1	1	2	3	8
	2. เทศบาลตำบลคูสะคาม	111	1	1	1	6	6	15
	3. เทศบาลตำบลหนองแวง	103	1	1	1	6	6	15
	4. เทศบาลตำบลหนองสนม	13	1	1	1	1	1	5

ตาราง 1 (ต่อ)

อำเภอ	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวน (คน)	บุคลากรสังกัดเทศบาลตำบล ในจังหวัดสกลนคร (คน)					
			เด็กปฐมวัย	ปลัดเทศบาล	ผู้อำนวยการกอง	นักวิชาการศึกษา	ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย	ผู้ดูแลเด็ก
	5. เทศบาลตำบลนาซอ	43	1	1	1	3	4	10
	6. เทศบาลตำบลวานรนิวาส	60	1	1	1	4	6	13
วาริชภูมิ	1. เทศบาลตำบลคำป้อ	39	1	1	1	2	5	10
	2. เทศบาลตำบลปลาไหล	27	1	1	1	2	3	8
	3. เทศบาลตำบลหนองลาด	56	1	1	1	3	6	12
	4. เทศบาลตำบลวาริชภูมิ	32	1	1	1	2	5	10
สว่างแดนดิน	1. เทศบาลตำบลโคกสี	40	1	1	1	2	5	10
	2. เทศบาลตำบลบึงใต้	84	1	1	1	4	6	13
	3. เทศบาลตำบลพันนา	63	1	1	1	3	6	12
	4. เทศบาลตำบลคอนเขือง	41	1	1	1	2	5	10
	5. เทศบาลตำบลหนองหลวง	40	1	1	1	2	5	10
	6. เทศบาลตำบลบ้านด้าย	33	1	1	1	2	5	10
ส่องดาว	1. เทศบาลตำบลส่องดาว	51	1	1	1	3	6	12
	2. เทศบาลตำบลท่าศิลา	55	1	1	1	3	8	14
	3. เทศบาลตำบลปทุมวาปี	41	1	1	1	2	5	10
	4. เทศบาลตำบลวัฒนา	40	1	1	1	2	5	10
	5. เทศบาลตำบลส่องดาวหนองแดง	80	1	1	1	4	8	15
อากาศอำนวย	1. เทศบาลตำบลท่าก้อน	64	1	1	1	3	7	13
	2. เทศบาลตำบลชะหว่า	24	1	1	1	2	5	10
	4. เทศบาลตำบลวาใหญ่	20	1	1	1	5	2	10
	5. เทศบาลตำบลสามัคคีพัฒนา	50	1	1	1	2	7	12

ตาราง 1 (ต่อ)

อำเภอ	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวน (คน)	บุคลากรสังกัดเทศบาลตำบล ในจังหวัดสกลนคร (คน)					
			เด็กปฐมวัย	ปลัดเทศบาล	ผู้อำนวยการกองการศึกษา	นักวิชาการศึกษา	ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย	ผู้ดูแลเด็ก
อากาศอำนวย	6. เทศบาลตำบลอากาศอำนวย	93	1	1	1	6	4	13
	7. เทศบาลตำบลท่าแร่	44	1	1	1	5	2	10
	8. เทศบาลตำบลสว่างแดนดิน	105	1	1	1	10	2	15
รวม	69	3,484	70	70	70	262	305	777

ที่มา : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับจังหวัด ประจำปี 2561

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสภาพ ปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดสกลนคร มีรายละเอียด ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าในงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับสภาพ ปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดสกลนคร ไว้มีดังนี้

จรรยา ชินสี (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปัจจุบันยังพบปัญหาคาดการขาด ประสพการณ์ ระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ งบประมาณไม่เพียงพอ การเบิกจ่าย งบประมาณไม่คล่องตัว อาคารสถานที่ไม่ได้มาตรฐาน สภาพแวดล้อมยังไม่มีความร่มรื่นที่

จะตอบสนองต่อการเรียนรู้ของเด็กสภาพแวดล้อมภายในการจัดมุมประสบการณ์ไม่ครอบคลุมกิจกรรมของเด็กตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอ ไม่มีการกำหนดนโยบายและแผนที่จะพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจน ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนน้อย ครูผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์และการประเมินพัฒนาการ บุคลากรได้รับการพัฒนาโดยการให้ทุนการศึกษาแต่ยังไม่ครบทุกคน ไม่มีบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและเด็กเล็กมีสุขภาพฟันผุ สำหรับแนวทางการพัฒนาพบว่า ควรสร้างแรงจูงใจและจัดสวัสดิการแก่บุคลากรให้มากขึ้น ประสานงานร่วมกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการจัดจ้างบุคลากรในตำแหน่ง นักการเพื่อปฏิบัติหน้าที่หมุนเวียนในแต่ละศูนย์ กำหนดเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณในส่วนที่เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เป็นแนวเดียวกัน ปรับปรุงอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมให้มีมาตรฐานด้านความปลอดภัย ควรให้ความรู้เรื่องการผลิตสื่อ การจัดประสบการณ์และการประเมินพัฒนาการแก่ครูผู้ดูแลเด็ก พัฒนาบุคลากรให้ทั่วถึงและหลากหลายรูปแบบให้ความรู้เรื่องการนิเทศแก่บุคลากรที่รับผิดชอบและขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขมาให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องการดูแลและป้องกันสุขภาพฟันผุ

ธนพล ดอนชวนชม (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ภาพรวมของปัญหาการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณารายด้านแล้ว ปัญหาการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีค่าเฉลี่ยสูงสุดและถือว่ามีปัญหาอยู่ในระดับน้อยรองลงมา คือ ปัญหาด้านการจัดประสบการณ์ของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งอยู่ในระดับน้อยและปัญหาด้านการบริหารบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ระดับน้อย ส่วนปัญหาด้านการพัฒนาผู้เรียน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ส่วนความต้องการในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพบว่า ด้านการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ความต้องการให้บุคลากรทุกฝ่ายให้ความสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านการบริหารบุคลากร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและพัฒนาอย่างต่อเนื่องมากที่สุด ด้านการจัดประสบการณ์ พบว่า ต้องการให้มีการอบรมการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

และด้านการพัฒนาผู้เรียน พบว่า ต้องการรับเด็กเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 3 ปี เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากที่สุด

แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีแนวทางการพัฒนาคือในช่วงที่มีการจัดทำงบประมาณ คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ดูแลเด็กควรมีการจัดทำโครงการเสนอขอของบประมาณในช่วงที่องค์การบริหารส่วนตำบลกองช่างมีการจัดทำแผนพัฒนาสามปีหรือจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณประจำปีการดำเนินกิจกรรมหรือการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีการแจ้งให้ฝ่ายต่าง ๆ รวมถึงประชาชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ด้านการบริหารบุคลากร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีแนวทางการพัฒนาจัดให้มีการสำรวจความต้องการของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อนำความต้องการมากำหนดในการวางแผน กำหนดปริมาณงานให้เหมาะสมกับอัตรากำลังที่มีอยู่ด้านการจัดประสบการณ์ของบุคลากร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีแนวทางการพัฒนาดังนี้จัดให้มีการประชุมทุกครั้ง เพื่อวางแผนการรับนักเรียนเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการมีส่วนร่วมในการวางแผนของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสนับสนุนและส่งเสริมการรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี เนื่องจากแต่ละศูนย์มีจำนวนเด็กอายุระหว่าง 3 - 5 ปี มีจำนวนลดลง แต่เด็กที่ต่ำกว่า 3 ปี มีจำนวนมากขึ้นและเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง

สุนัน ชันทะสิทธิ์ (2552, หน้า 77 - 81) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย พบว่าสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดประสบการณ์ รองลงมา ได้แก่ การประเมินพัฒนาการและสื่อการเรียนรู้ ส่วนด้านที่ต่ำที่สุด คือ การจัดสภาพแวดล้อม ด้านปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดประสบการณ์ รองลงมา ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าต่ำสุด คือ การประเมินพัฒนาการ

อุดมลักษณ์ คำสี (2552, หน้า 55 - 58) ได้ศึกษา เรื่อง ทรรศนะต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีทรรศนะต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยไม่แตกต่างกัน

บุญนำ เขี่ยมปาน (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า 1) ด้านบุคลากร ขาดบุคลากรทางศึกษาที่มีวุฒิและความรู้ตรงตามสาขาวิชาและความต้องการของชุมชน ต้องการแนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร ส่วนความคาดหวัง พบว่า ควรพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถตามความต้องการของท้องถิ่น 2) ด้านการเงิน ขาดงบประมาณรองรับการถ่ายโอนการจัดการศึกษา ความต้องการและความคาดหวังที่สอดคล้องกัน คือ ควรมีการจัดทำบัญชีการเงินและพัสดุอย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้ 3) ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ขาดวัสดุอุปกรณ์และบุคลากรที่มีความรู้ในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ส่วนความคาดหวัง พบว่า ควรใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษา 4) ด้านการบริหารจัดการ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจในการถ่ายโอนการจัดการศึกษาต้องการให้มีการควบคุมกำกับ นิเทศ การจัดการศึกษาของ ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ส่วนความคาดหวังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการประสานงานและร่วมมือในการจัดการศึกษากับหน่วยงานอื่น และ 5) ด้านโครงสร้างและนโยบาย ขาดการกำหนดโครงสร้างการบริหารการศึกษาที่ชัดเจนมีความต้องการและความคาดหวังที่สอดคล้องกัน คือ ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 6) ด้านผลผลิตและการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาขาดความร่วมมือในการกำหนดแนวทางให้ความช่วยเหลือสนับสนุนนักเรียนส่วนความคาดหวังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรร่วมมือกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของชุมชน

จิตติรัตน์ แห่่งบุตรดา (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ 1) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์ 2) ด้านบุคลากร และ 3) ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ยกเว้น ด้านวิชาการและการจัดประสบการณ์แก่เด็ก ด้านธุรการ การเงิน และพัสดุ มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อย 2 แนวทางในการพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์ คือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุกด้านรวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ 3) แนวทางในการพัฒนาด้าน

บุคลากร คือ ต้องจัดให้มีการฝึกอบรมและดูงานเกี่ยวกับการดูแลเด็กเล็ก ซึ่งผู้ดูแลเด็ก ต้องได้รับการฝึกอบรมด้านการเลี้ยงดูเด็กอย่างมีคุณภาพและต้องเร่งรัดให้มีการจัดทำ หลักสูตรปฐมวัยจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย 4) แนวทางในการพัฒนาด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม คือ การจัดบริเวณที่พักเด็กป่วยแยกเป็นสัดส่วนมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล จัดให้มีอาคารสถานที่เหมาะสมเป็นเอกเทศ ปลอดภัย ปลอดภัยและเหมาะสม สำหรับเด็กจัดหาสถานที่ก่อสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรณีอยู่ในโรงเรียนสังกัดและปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามร่มรื่นเอื้อต่อการเรียนรู้ 5) แนวทางในการพัฒนาด้านวิชาการและการจัดประสบการณ์แก่เด็ก คือ ส่งเสริมบำรุงรักษาทรัพยากรในท้องถิ่นตลอดจนอนุรักษ์และถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น โดยการจัดการทำแผนประสบการณ์บูรณาการกับวัฒนธรรมในชุมชน มีการนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผลการทำงานในด้านต่าง ๆ โดยจัดให้มีคู่มือการปฏิบัติงาน และ 6) แนวทางในการพัฒนาด้านธุรการ การเงิน และพัสดุ คือ จัดทำข้อมูลสถิติถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อการศึกษาโดยจัดตั้งกองทุนการศึกษา เร่งรัดการจัดสรรงบประมาณให้ทันเวลา มีนโยบายด้านงบประมาณเพื่อการศึกษาที่ชัดเจนและจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาเพิ่มมากขึ้นให้เพียงพอและครอบคลุมต่อการดำเนินการด้านการศึกษา

อำพร พันธุ์งาม (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง สภาพและปัญหา การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า สภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติในระดับมาก ยกเว้น 1) ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ 2) ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย 3) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร 4) ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง นายก้ององค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการศึกษาและหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน ยกเว้น 1) ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการไม่แตกต่างกัน องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง มีสภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้น 1) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรแตกต่างกัน ปัญหาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการบุคลากรมีวุฒิไม่ตรงกับสายงานบริหารแบบอุปถัมภ์ ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย อาคารไม่ได้

มาตรฐานและในพื้นที่ หน่วยงานอื่น ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีปัญหาการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน สื่อ วัสดุ และหลักสูตรไม่สอดคล้องและตรงกับความต้องการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ชาดการ ประชาสัมพันธ์และการส่วนในการจัดหาทุนสนับสนุน ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ บุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการจัดหาพัสดุและระเบียบการบริหารงานการเงินและพัสดุไม่ชัดเจน

จุฑามาศ อาลัยสุข (2553, หน้า 120 - 124) ได้ศึกษา เรื่อง การดำเนินงานการศึกษาเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า การดำเนินงานการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย 4) ด้านวิชาการและด้านกิจกรรมตามหลักสูตร 5) ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนทุกภาคส่วน และ 6) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

จิราวุฒิ สีมารักษ์ (2553, หน้า 117 - 119) ได้ศึกษา เรื่อง การดำเนินงานจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานกรมการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย พบว่า การดำเนินงานจัดการศึกษาของศูนย์เด็กเล็กโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย รองลงมา คือ ด้านบุคลากร และด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน

ขวัญใจ สุตรักษ์ (2553, หน้า 98) ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามทัศนะของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองการศึกษา หัวหน้าส่วนการศึกษา นักวิชาการศึกษา และครูผู้ดูแลเด็ก ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านวิชาการ กิจกรรมหลักสูตรมีประสิทธิภาพมากที่สุด ด้านบุคลากรและการบริหาร ส่วนด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยมีประสิทธิภาพน้อยที่สุด และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันระดับสูง

ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ ด้านทักษะความรู้ ความสามารถ กับด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน รองลงมาด้านค่านิยมร่วมกับด้านอาคารสถานที่และส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ ด้านระบบการปฏิบัติงานกับด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน

กนกอร อุณาพรหม (2553, หน้า 102) ได้ศึกษา เรื่อง การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม พบว่า การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยและด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน และการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของข้าราชการ ผู้ดูแลและประธานคณะกรรมการศูนย์เด็กเล็กโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันและตามความคิดเห็นของผู้ที่วุฒิการศึกษาต่างกันโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันและส่วนแนวทางการพัฒนา มี 2 แนวทาง คือ 1) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยและด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน

วิรัตน์ ทองวิจิตร (2553, หน้า 76 - 77) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามความต้องการของชุมชน : กรณีศึกษาเฉพาะเทศบาลตำบลเทพราช พบว่า การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความต้องการของชุมชนเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย 2) ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ 3) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน

นภัสสร สว่างโคตร (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทัศนะของบุคลากรเขตอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านการสนับสนุนจากชุมชน และด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีการ

ดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง 2) บุคลากรที่มีตำแหน่งหน้าที่มีทักษะต่อการดำเนินงานโดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

เพียงนภา มนยฤทธิ์ (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่า การปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามสถานภาพและขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

สายสมร ปากดี (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม พบว่า การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ปกครองศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่มที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน และข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเด็กเล็กต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม ใน 4 ด้าน คือ

- 1) ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ เสนอให้จัดอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดูแลเด็กเล็กให้มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้การดูแลเด็กเล็กพัฒนาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเหมาะสมกับวัย
- 2) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย เสนอให้ดำเนินการก่อสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใหม่ทั้ง 3 แห่ง เพื่อให้สามารถจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะเหมาะสมในการพัฒนาเด็กทุกด้าน และควรจัดหาอุปกรณ์เครื่องเล่นกลางแจ้งให้เพียงพอสำหรับเด็กเล็กทุกวัย
- 3) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร เสนอให้จัดการเรียนการสอนแยกตามเกณฑ์อายุของเด็กเล็กเพื่อให้เด็กเล็กได้รับรู้และพัฒนาการตามวัยได้อย่างเหมาะสม และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ควรจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชนและผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงให้ทุกฝ่ายเข้าใจในเรื่องบทบาทและหน้าที่ของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและให้ตระหนัก ถึงความสำคัญและประโยชน์ในการพัฒนาเด็กเล็ก

กัญติกา ทองขาว (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลศิริมใหญ่ อำเภอเมือง

อำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า 1) ความคิดเห็นของผู้ปกครองเด็กเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ 1) ด้านการส่งเสริมและการสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่ถูกต้องลักษณะ 2) ด้าน การพัฒนาความพร้อมของเด็กในทุก ๆ ด้านแบบองค์รวมและ 3) ด้านการส่งเสริมและการ สนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน 2) ความคิดเห็นของ ผู้ปกครองเด็กเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้าน บุคลากรและด้านการบริหารจัดการ

อาทิตยา ศรีธิพันธุ์ (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการจัดปัจจัย บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพการจัดปัจจัยในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วน ตำบลสันผีเสื้อ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านที่มีการจัดปัจจัยบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ใน ระดับมากที่สุด คือ 1) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) ด้านวิชาการและ กิจกรรมตามหลักสูตร และ 3) ด้านบุคลากร ด้านที่มีการจัดปัจจัยบริหารจัดการศูนย์พัฒนา เด็กเล็กอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและด้านการมีส่วนร่วมและ สนับสนุนทุกภาคส่วน ส่วนข้อเสนอแนะในการจัดปัจจัยบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ในด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรจัดสรรงบประมาณด้านการ เตรียมความพร้อมเด็กและวัสดุ ครุภัณฑ์เพื่อใช้ดูแล นักเรียนภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทางด้านบุคลากร ควรส่งเสริมบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้ อบรมเชิงปฏิบัติการ ในการดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตัวอย่าง ส่วนด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีการส่งเสริมและ จัดสรรงบประมาณดูแลสถานที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านวิชาการ และกิจกรรมตาม หลักสูตร ควรมีการนิเทศติดตามกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านการมี ส่วนร่วมและสนับสนุนทุกภาคส่วน ควรประสานงานและทำความเข้าใจในกระบวนการจัด กิจกรรมเตรียมความพร้อมภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร่วมกับผู้นำชุมชน และในด้าน ส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรร่วมกับสถานีอนามัยในตำบลในการดูแลเด็ก ด้านสุขภาพอนามัย การพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์สังคมและสติปัญญา

นันทนิตย อริยสัจ (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดจันทบุรี พบว่า 1) สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับน้อย สาเหตุของปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน เนื่องจากเป็นโรงเรียนเปิดทำการเรียนการสอนใหม่ครูเคลื่อนย้ายเขาออกตลอดเวลา ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ใส่ใจการศึกษาในสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย และขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาการประเมินผลการใช้หลักสูตรและนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนา

โสรัต จิตรฉาย (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านบุคลากร รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ปัญหาการจัด การศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหาสูงสุด คือ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร รองลงมา คือ ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยและด้านที่มีปัญหาต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวม องค์การบริหารส่วนตำบล 1) ควรมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการอบรม สัมมนา และการศึกษาดูงานและ 3) ควรมีการนิเทศติดตามการสอนของครูผู้ดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จะเอื้อต่อการพัฒนางานพัฒนาเด็กให้ไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีคุณภาพ

เพ็ญปภา ศรีผดุง (2556, หน้า 1540 – 1541) ได้ศึกษาเรื่องสภาพ การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วน ตำบล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ มาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 1) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร 2) ด้านการมี ส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และ 3) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็ก ปฐมวัย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านบุคลากร 2) เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า โดยภาพรวมไม่ แตกต่างกัน เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน และ 3) ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหาร ส่วนตำบล พบว่า ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับความรู้และประสบการณ์ใน การดำเนินจัดกิจกรรมให้กับเด็ก ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินงานใน ทุกด้านของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้บริหารท้องถิ่นควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการ ดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

พรพรรณ อรุณเวช (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษา สภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี พบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ 1) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร 2) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) ด้านอาคาร สถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย 4) ด้านบุคลากร ด้านการมีส่วนร่วม และ 5) การสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และ 6) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็ก ปฐมวัย 2) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามตำแหน่งโดยรวมแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามประสบการณ์โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติและจำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

ศิรินภา นามมณี (2557, หน้า 122) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการ บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิผลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า สภาพ ปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า สภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ปัญหาส่วนใหญ่คือ ขาดงบประมาณในการพัฒนา และความต้องการ ส่วนใหญ่ต้องการงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร และการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเด่น 3 แห่ง การสัมมนาเชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า มีข้อบ่งชี้งานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร 4) ด้านอาคาร สถานที่สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนในแต่ละข้อบ่งชี้งานมีการบริหารงาน 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ และการควบคุมงาน เมื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ภาพรวมขององค์ประกอบการดำเนินการของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด

2) ผลการสร้างรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ ประกอบด้วย ข้อบ่งชี้งานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กระบวนการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชน และการทำงานเป็นทีม

2) จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้มีพัฒนาการที่สมวัย ในด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา และเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้กำหนดนโยบายสามารถนำรูปแบบการบริหารไปประยุกต์ใช้ 3) กลไกการดำเนินการ ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น หัวหน้าส่วนราชการ ครูผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการบริหาร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและกลุ่มองค์กรและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 4) การดำเนินการตามข้อบ่งชี้งานบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านบุคลากร ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร 3) ด้านอาคาร สถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งแต่ละด้านดำเนินการตามการบริหาร คือ การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ และการควบคุมงาน 5) การประเมินผล จากผลการประเมินผล คุณภาพภายในสถานศึกษาในด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญาและคู่มือการใช้รูปแบบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ผู้บริหารท้องถิ่นมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำและมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งครูผู้ดูแลเด็ก มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน มีประสบการณ์ในการทำงานด้านดูแลเด็กและมีความต้องการที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และผู้มีส่วนได้เสียให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

3) ผลการนำเสนอและประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของ

รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผลนำเสนอและประเมินรูปแบบการบริหาร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 25 คน มีผลการ ประเมินรูปแบบโดยวิพากษ์ พบว่า หลักการ จุดมุ่งหมาย กลไกการดำเนินการ การ ดำเนินการ การประเมินผลและเงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ ความเป็นประโยชน์และผลการประเมินรูปแบบตามแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุดทุกประเด็น และเมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไป ได้ และความเป็นประโยชน์ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

ประสม มารศรีและจิตรดา ชิวดอน (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ประสิทธิผลของการดำเนินงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร 2) ด้าน บุคลากร 3) ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน 4) ด้านเครือข่ายการ พัฒนาเด็กปฐมวัย 5) ด้านการบริหารจัดการ และ 6) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและ ความปลอดภัย ตามลำดับ

ทะนงศักดิ์ ปักโคทานัง (2557, หน้า 363 – 364) ได้ศึกษาเรื่อง การ บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเล็ก สังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัด มหาสารคาม พบว่า ระดับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเล็กโดยรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านวิชาการและกิจกรรม ตามหลักสูตร 2) ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ 3) ด้านการมีส่วนร่วมและการ สนับสนุนจากชุมชน 4) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และ 5) ส่วนผู้มีส่วน เกี่ยวข้องในการบริหารงานศูนย์เด็กเล็กที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

รัศมี ตูจินดา (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า 1) การ บริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสิงห์บุรี ใน ภาพรวม มีการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในระดับปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ด้านวิชาการ และกิจกรรมตาม

หลักสูตร รองลงมา คือ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามลำดับ 2) แนวทางในการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสิงห์บุรี ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีการจัดทำแผนการศึกษา แผนการปฏิบัติงาน แผนงบประมาณเฉพาะ ส่วนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างเป็นรูปธรรม 2) ด้านบุคลากร ควรส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษา ให้ความรู้ตรงตามสาขาวิชา และผ่านการอบรมหลักสูตรตามที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนด ครบถ้วน 100% 3) ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ควรพัฒนาอาคารและสถานที่ และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้เหมาะสม ความเป็นเอกเทศ ปลอดภัย โปร่ง ปลอดภัย และเหมาะสมกับเด็ก ควรมีการตรวจสอบ บำรุงรักษาอาคาร สถานที่ที่มีอยู่เดิมให้ได้ตามมาตรฐานเป็นประจำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 4) ด้านการบริหารงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่งควรมีการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3 ปี 5) ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนและทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุกด้าน รวมทั้งมุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารด้านต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างสม่ำเสมอ และ 6) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรมีการจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ร่วมกับศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก หรือโรงเรียนอื่น ๆ ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งอยู่

สมใจ พรหมทองบุญ (2559, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา พบว่า คณะกรรมการบริหารและครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร 2) ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากทุกภาคส่วน 3) ด้านอาคารบุคลากร 4) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย 5) ด้านการจัดการและ 6) ด้านอาคารสถานที่และความปลอดภัย และ คณะกรรมการบริหารและครูที่มีตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในรายด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับบุคลากรศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานไม่แตกต่างกัน

ณรงค์ ศาลา (2559, หน้า 181 – 182) ได้ศึกษาเรื่องการจัด
 การศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคาม
 พบว่า 1) สภาพปัจจุบันการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มี
 ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิธีการเรียนการสอน รองลงมา คือ ผู้เรียน สาระเนื้อหา ตามลำดับและ
 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สื่อและอุปกรณ์ สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษา
 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
 ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา และ 2) แนวทางจัดการศึกษาของ
 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรดำเนินการดังนี้ 1) ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุน
 การศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีนโยบายที่
 ชัดเจนในการบริหารงานด้านการศึกษา คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 บุคลากร และชุมชนต้องมีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนา
 เด็กเล็กในทุก ๆ ด้าน สื่อและอุปกรณ์ 2) ควรเน้นการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อของจริงในการ
 ส่งเสริมการเรียนรู้ ด้านเงินทุนสนับสนุน ควรมีการหาเงินทุนจากภายนอก มีการใช้ที่
 ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย มีความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้เรียนได้รับการดูแล
 ด้านพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจและโภชนาการอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพการจัดสภาพ
 ภายในและภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสะอาดและปลอดภัย ร่มรื่น และน่าอยู่
 มีพื้นที่ใช้สอยที่เพียงพอ มีระบบป้องกันความปลอดภัย และแผนป้องกันที่ชัดเจน มีการ
 ซ่อมแซมทุกปี มีครูผู้ดูแลเด็กเพียงพอ สำหรับการจัดการศึกษามีคุณสมบัติครบถ้วนตรง
 ตามสายงาน ได้รับผลตอบแทน สวัสดิการ สิทธิ ประโยชน์อื่น ๆ เหมาะสม สาระเนื้อหา
 ควรใช้หลักสูตรแกนกลางเป็นหลักในการจัดทำหลักสูตร บรรจุเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ใน
 หลักสูตร วิธีการเรียนการสอนการจัดชั้นเรียนของเด็กควรแบ่งอายุให้ชัดเจน กำหนดเวลา
 เรียนเป็นปีละ 2 ภาคเรียนหรือ 200 วัน และในแต่ละวันใช้เวลา 5 – 6 ชั่วโมง ใช้เวลาใน
 การจัดกิจกรรมละ 15 – 20 นาที ประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมและผลงานให้ผู้ปกครอง
 ทราบ จัดระบบการรับส่งนักเรียนอย่างเป็นระบบ จัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย
 มีชมรม ผู้ปกครอง มีชมรมศิษย์เก่า จัดให้มีการระดมทุน และสร้างเครือข่ายระหว่างศูนย์
 พัฒนาเด็กเล็ก

นิตา วรอินทร์ (2559, หน้า 385) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการ
 พัฒนาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอ
 เมือง จังหวัดกำแพงเพชร ตามเกณฑ์มาตรฐาน พบว่า สภาพการดำเนินงานภาพรวมอยู่ใน

ระดับมาก ปัญหาการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหามากที่สุด และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรยึดหลักธรรมาภิบาล ผู้บริหารต้องวางแผนการดำเนินงานด้านงบประมาณ เพื่อให้เพียงพอต่อการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องกำหนดหลักเกณฑ์ มาตรการหรือแนวทางในการคัดเลือกบุคลากรที่ตรงตามมาตรฐาน ด้านอาคาร สถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยโดยการติดตั้งเครื่องตัดไฟ และอุปกรณ์ดับเพลิงไว้ในบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร บุคลากรจะต้องแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงานด้านเอกสาร ทั้งการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนและการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์ ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน การจะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้นควรสร้างสัมพันธ์และความเข้าใจ โดยการจัดอบรมประชาสัมพันธ์ให้กับบุคคล ครอบครัว องค์กรมหาชน เอกชน และสถาบันสังคมต่าง ๆ จัดทำโครงการเสนอผู้บริหารเพื่อจัดสรรงบประมาณในการจัดทำโครงการและเชิญวิทยากรจากชุมชนหรือหน่วยงานอื่นมาให้ความรู้ทั้งกับบุคลากรและเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก สร้างแรงบันดาลใจให้ชุมชนเกิดความรัก ความศรัทธา รู้สึกเป็นเจ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมกัน ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ส่งเสริมสนับสนุนการจัดประชุมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ทองลักษณ์ ทัดทา (2559, หน้า 85 - 85) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “น้อย” ด้านที่มีระดับปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน รองลงมา คือ ด้านบุคลากรด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรและด้านการบริหารจัดการทั่วไป มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” ด้านที่มีระดับปัญหามากที่สุด คือ ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย รองลงมา คือ ด้านบุคลากร มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ด้าน

วิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการบริหารจัดการทั่วไป มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และ 3) แนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถสรุป ได้ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการทั่วไป ครูผู้ดูแลเด็ก ควรมีการจัดทำแผนการดำเนินงานประจำปี มีการปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผลและแก้ไขปรับปรุง พร้อมทั้งมีการรายงานผลให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบ ด้านบุคลากร ควรมีการจัดทำแผนงานบุคลากร การสรรหาบรรจุและแต่งตั้งต้องคัดเลือก บุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่ง มีการนิเทศ กำกับ ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบและนำผลการปฏิบัติงานมาปรับปรุงแก้ไข ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ส่งเสริมการก่อสร้างและปรับปรุงอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้มาตรฐานตามที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา มีการติดตามแผนและประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีตัวแทนชุมชน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าเข้าร่วมเป็นกรรมการจัดให้มีการประชุม คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๆ และเปิดโอกาสให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องการจัดการศึกษา

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าในงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และประสิทธิผลการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบล ในจังหวัดสกลนคร ไว้มีดังนี้

Fantuzzo (2000, p. 60) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการศึกษาระดับปฐมวัย พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาปฐมวัย มี 3 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่บ้าน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียนและการเข้าร่วมประชุมของโรงเรียน สำหรับผู้ปกครองที่เข้ามีส่วนร่วม พบว่า ผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีส่วนร่วมในการศึกษาระดับปฐมวัยมากกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาน้อย และผู้ปกครองที่ติดต่อกับโรงเรียนในระดับสูงไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาของเด็กเด่น

Den (2000, อ้างถึงใน ธรรมชาติ สืบสินธุ์สกุลไชย, 2551, หน้า 75) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษามาตรการด้านความปลอดภัยและแนวทางการป้องกันในเด็กระดับปฐมวัย พบว่า นอกจากการจัดสาระการเรียนรู้ในระดับปฐมวัยแล้ว ความปลอดภัยก็ไม่

อาจมองข้ามซึ่งความปลอดภัยดังกล่าวมาได้หมายถึงอุบัติเหตุทั่วไป เท่านั้น แต่ยังหมายถึงความมั่นคงต่อจิตใจอีกด้วย โดยเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องรอบตัวเด็ก ผู้เชี่ยวชาญได้ให้แนวคิดไว้ว่า ควรมีการออกแบบการสอนที่ปลอดภัย เมื่อเด็กมีปัญหาควรมีการรักษาอย่างเป็นระบบและควรมีบุคลากรที่เชี่ยวชาญในการวางแผนจัดหลักสูตรความปลอดภัยในสถานศึกษาอีกด้วย

Edgar (2002, อ้างถึงใน ธรรมชาติ สืบสินธุ์สกุลไชย, 2551, หน้า 75) ได้ศึกษาเรื่องด้านโรงเรียนอนุบาลว่าเป็นสถานที่ ๆ เด็กส่วนมากจะได้เริ่มสร้างแบบแผนที่ดีให้เกิดต่อตนเอง ต่อเพื่อน และต่อคนในสังคม ซึ่งโรงเรียนสามารถเป็นสถานที่ ๆ นักเรียนได้เริ่มฝึกและเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ให้เกิดความชำนาญอย่างแท้จริง เพื่อที่จะนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของพวกเขาได้ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นผู้ปกครองจึงมีความสำคัญในการเข้ามา มีบทบาทด้านการศึกษาโดยเข้ามารับรู้ถึงการจัดการศึกษาของโรงเรียนเพื่อจะเลือกโรงเรียนที่สามารถไว้ใจได้และเป็นสถานที่ที่เหมาะสมกับเด็ก

Diana (2004, อ้างถึงใน รัตมี ตูจินดา, 2557, หน้า 68) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญ of โรงเรียนอนุบาลในด้านความต้องการของผู้ปกครองในการเรียนรู้ของเด็กนั้น ส่วนใหญ่จะต้องเกี่ยวข้องกับ การดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน ไม่มีการทำร้ายกัน เด็กจะกล่าวคำขอโทษเมื่อรู้ว่าตนเองทำผิด ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเข้าไปสู่การเรียนรู้ภายในโรงเรียนเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันให้ได้โดยมีความสมดุล ไม่ว่าจะเป็นการเรียนและการเล่น ซึ่งเด็กควรที่จะได้รับรู้มากที่สุด

Henderson and et.al. (2007, pp. 2 – 11) ได้ศึกษาเรื่องความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและสถานศึกษา มีส่วนเชื่อมโยงกับความสำเร็จในการศึกษาของนักเรียน พบว่า สถานศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อการเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองจะได้รับความนับถือและไว้วางใจจากชุมชน บุคลากรของสถานศึกษาและครอบครัว สถานศึกษามักจะมีบุคลากรที่มีกำลังใจดีและได้รับการชื่นชม สนับสนุนจากครอบครัวสูงและประสบความสำเร็จในการดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า สภาพ ปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดสกลนคร จำแนกเป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนของเด็ก 3) ด้าน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก 4) ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน 5) ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และ 6) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลเด็กและครอบครัวของเด็ก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร